IOANNIS HVXHAMI

MEDICINAE DOCTORIS, REGIAE SOCIETATIS LONDINENSIS ET COLLEGII REGII MEDICORVM EDIMBVRGENSIS SOCII

OPERA PHYSICO-MEDICA

TOMVS TERTIVS

CVRANTE

GEORGIO CHRISTIANO REICHEL

PHILOS. ET MEDIC. DOCTORE AC FACVLT MEDIC. LIPS. ASSESSORE

LIPSIAE

IMPENSIS IO. PAVL KRAVS

BIBLIOPOL. VINDEBONENS

CIↃ IↃCC LXIIII

OPVSCVLA
VARIA.

I.

PARTIVM GENITALIVM IN MVLIERE STRVCTVRA PRAETERNATVRALIS.

Ex Epiſtola
Viri doctiſſimi IOANNIS HVXHAM *M. D.*
ad IACOBVM IVRIN. *R. S. Secr.* (*)

A. B. de parochia *Lanteglaſſ* in comitatu *Cornubiæ*, prope *Fowye* oppidum, annos nata XXIII. nupta fuit cuidam nautæ robuſto, tandemque prægnans, ſibi partium male conformatarum conſcia, opem imploravit chirurgicam. Sibi accerſitum eſſe voluit Dominum BONNETT de *Fowye* oppido, & artis chirurgicæ & obſtetriciæ peritiſſimum. Ille vero perſpecto denudato corpore ſequentia obſervavit.

Loco umbilici, in medio abdomine, paululum vero inferius, prominet maſſa quædam ſpongioſa, carnis quaſi offam præ ſe ferens, abdomini tranſverſe incumbens, magnitudinis fere ovi gal-

 lina-

(*) Vid. Philoſophical Transactions. Ann. 1723. No. 379 p. 408.

linacei, longa autem tres digitos: ex hac duo erumpunt meatus urinarii exiles, qui urinam per petim exſtillant, quam neque vel retinere vel ejaculare poteſt; hinc veſicam, (ſi quæ adſit) ſphinctere caruiſſe concludendum. Spongioſa hæc mollisque maſſa, urinæ acrimonia corroſa, tactum fere refugit molliſſimum, adeo ut incurvata ob ambulare coacta ſit, ad dolorem a veſtibus impreſſum evitandum, eamque tenuiſſimis lintei involvere. Hanc quidem maſſam funem fuiſſe umbilicalem male a partu abſciſſum, male dein curatum, exiſtimo; ne vel minima enim umbilici, niſi hic, apparent veſtigia; quid quod & urina per urachum pervium, & in duos forſan tubulos diviſum, vel ſaltem per canales duos proprios, effluit. Priori potius credo opinioni; quia dantur hiſtoriæ urinam per umbilicum in adultis etiam excretam fuiſſe atteſtantes. (*)

Hanc infra offam ſubintrat vaginæ foramen ab offa diſtans breviſſimo ſpatio: ex hoc effluxere catamenia, per hoc etiam gravida facta fuit mulier, haud magnam vero tempore coitus percepit voluptatem; ſumma enim penis glans in hoc orificium vix fuit intromiſſa, multo minus ipſa virga. In hoc foramen digitum ægre introduxit chirurgus, eo ſcilicet animo, ut ipſum uteri collum exploraret, quod tamen ne vel tactu percepit, plane autem deprehendit membranam craſſam hocce orificium ab altero inferiore, ja[m] deſcribendo, ſeparantem.

Eo fere ipſo loco, ſuperius vero paululum ubi in mulieribus rite conformatis adeſt foſſa n[a]-
gr[...]

(*) Vid. Hiſt. de l'Academie Royale des ſciences. An. 17[...]

gna, inventum fuit foramen alterum oblongum, ne vel minimi digiti apicem altius admittens, recto intestino uti post partum observatum fuit, pervium (quod a sectione fortasse accidit:) nullus autem hic occurrit sphincter.: inferius vero rectum intestinum, more solito, cum sphinctere circumdato terminatur.

Orificium hoc oblongum ab orificio vaginæ, abdomine maxime tumente, duos saltem digitos transversos distitit, inter quæ membrana descripta intervenit ab interiore parte, hujusce vero fissuræ oblongæ quasi labiorum coalitio exterius e superiore foraminis parte.

Nulla hic clitoris, hic nulla ossium pubis adfuere vestigia, nisi, quasi apophyses breviores ex utriusque ossis ilii parte inferiore protuberantes, ossium pubis rudimenta dixisses. Hic fuit ante partum rerum status.

Die 18. Julii 1722. hora noctis 11ma advocatus est BONNET chirurgus, ut parturienti opem ferret. Perpensis omnibus, fœtum invenit vaginæ orificium infra dilapsum, quem muliere decumbente superiora versus propellere frustra adnixus est, ob fortissimos fœtus motus & gravissimos matris dolores, cui etiam jam supervenere convulsiones, syncope, cæteraque. Vaginæ autem orificium vix ac ne vix quidem dilatatum, ita ut, illi jamjam moriendum esse, fuerit omnium expectatio.

In hoc miserrimo rerum statu, misericordia & humanitate adductus chirurgus, posthabuit omnino, quid vel ignarum vulgus, vel invidus hic garriret aut hic: anceps experiendum esse remedium potius, quam nullum apud se statuit, morte aliter citissimo ingruente pede.

Parentibus periculofiffimum rerum ftatum enarravit, nil nifi a fectione expectandum, ancipitem prædixit eventum. Annuentibus hujus miferrimæ matre, & adftantibus, in orificium oblongum inferius fcalpellum chirurgicum introduxit, & uno ictu coalitionem labiorum hujusce orificii & membranam feparantem divifit: hinc in unum coivere & orificium vaginæ & oblongum inferius. Jam digitis facilis introitus, orificium uteri internum attrectavit: dilatavit paululum, caput inde fenfit infantis: quid plura? Fœtus ori intrufo digito, puellulam vivam, probe formatam, mirantibus maxime adftantibus, demum extraxit, quæ & adhuc & viget & valet; uti etiam & ipfa mater, quanquam poft puerperium febre graviter colluctata eft.

Jam a partu prolapfu ipfius uteri divexatur, quo prolabente nec per horas 8, 10que reducto, eam dein, fi fortius intrudas, exiliunt e meatibus urinariis defcriptis rivuli duo ad pedis faltem diftantiam; argumentum fane cyftidis cujusdam urinam excipientis; aliter re vera fufpicatus effem meatus iftos duos urinarios ipforum ureterum fuiffe orificia, hic terminantia.

Quærat fortaffe curiofior aliquis, quo forte modo gravida facta fuit muliercula noftra?

Illi refponderim, penis intrufionem ad prolem concipiendam haud abfolute effe neceffariam, feminis autem intra vaginam ejaculationem quam maxime. (*)

Huius rei narrationem tibi citius transmififfem, ni diu, fruftra autem hactenus, mulieris al-

teram

(*) Vid. Hiftoire de l'Acad. Royale des fciences 1712. vid. etiam MAURICEAU.

teram graviditatem expectassemus, quum per sat longum tempus a puerperio cum marito cohabitaverit.

Figura addita repræsentat mulierem gravidam. A A spongiosam assimulat quasi carnis massam, quam partem fuisse chordæ umbilicalis autumo, magnitudinis fere ovi gallinacei, tres vero digitos longam. Ex hac duo erumpunt fistulæ urinariæ b b, quæ urinam perpetim exstillant, nec ex ullo alio orificio redditur urina.

c Orificium vaginæ, cloacæ galli gallinacei quam simillimum, spisso quasi septo circumdatum: per hoc effluxere ἔμμηνα. per hoc etiam gravida facta mulier. Hoc orificium, dum perpessa fuit mulier gravissimos partus dolores, nullo fere modo dilatatum fuit, quamquam anus ipse, ob vehementissimas musculorum abdominis cæterarumque partium contractiones, maxime hiaret.

d Locum indicat, ubi inventum fuit foramen oblongum, minimi digiti apicem vix admittens. In hoc, tempore puerperii, chirurgus introduxit scalpellum chirurgicum, idque ab hoc in orificium superius adegit: ita ut jam a partu dehiscat monstrosum, horrendum, informe, ingens foramen.

Orificium superius transversum ab inferiore oblongo (appropinquante partu) duos fere digitos distitit. Ex hoc magno hiatu ipsius uteri prolapsum sæpissime nunc patitur. Ex loco etiam, ubi adfuit olim orificium inferius, jam a puerperio, partim excretæ sunt feces alvinæ: hoc vero ante partum minime observatum fuit, ita ut a sectione forte acciderit.

Orificium hoc oblongum paulo altius, quam par eſt, in figura deſignatur.

e Anum repræſentat paulo magis antrorſum, quam in aliis poſitum: per hoc maxima fecum pars egeritur. Pudendum hoc, quale quale, eſt non denſe crinitum. (*)

II.

OBSERVATIONES DVAE RARIORES.

Ex litteris
Viri doctiſſimi JOANNIS HVXHAM, *M. D.* *ad* JACOBVM JVRIN. *R. S. Secr.* (**)

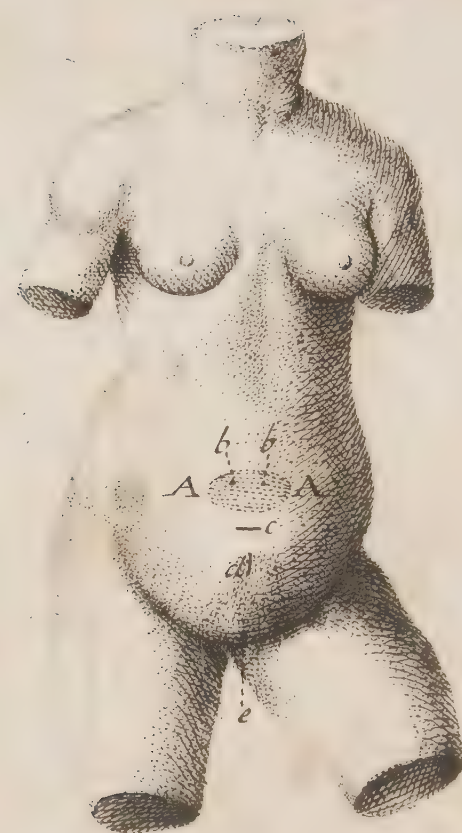
OBSERVATIO I.

Ingens Omentum.

Veterani cujusdam militis uxor dolore colico & vomitu diu laboraverat, quibus ſuperve-nit ventris tumor durus, qui auctus indies ma-gnam in molem increvit. Jam evomuntur omnia, bilis atra, ſincera, tandem & ipſæ feces alvinæ. Dolor

(*) Hujus notatu dignæ hiſtoriæ aliam deſcriptionem, cum jam relata ſatis convenientem, attamen paulo plenio-rem qui cognoſcere avet, evolvat easdem commenta-tiones philoſophicas Anno 1724. Num. 384. p. 142. ubi GVILIELMVS OLIVER eandem deſcriptionem, chi-rurgi, qui feminæ iſti tempore partus auxilio fuit, refert.

(**) Vid. Philoſophical Transactions Anno 1724. Num. 382. p. 60.

b b
A A
c
d
e

Dolor vero perſæpe immanis in ſiniſtro præſertim hypochondrio ſolus, catharctica, enemata, anodyna, plurima pharmacopœio COLLINS adhibentur; incaſſum omnia; permanet dolor, increſcit usque tumor, digitorum preſſui haud magis cedens, quam ſi lignum fuiſſet.

Ex hocce tumore plura quaſi tubera enata ſunt, quorum unum alterumve caput puerile, alia pugnum virilem, magnitudine æquabant: eminebat autem maximum in ſiniſtro hypochondrio, ubi graviſſimum perſenſit dolorem, ita ut ſæpius exclamaverit, ſe voluiſſe tumorem ibidem loci fore perfoſſum. Increſcente tumore facta eſt valde dyſpnoica. Tanta tamque atrocia per menſes fere 14 perpeſſa fuerat mulier, cum tandem grata venit morborum requies, mors.

Mihi enarravit caſum pharmacopola, rogavit inſuper, ut viſcera inciſo abdomine inſpicerem, quod cum alio medico feci perlubens.

Nudato cadavere montoſum obſervavimus ventrem; reliquum vero corpus ſumma macie confectum. Secto abdomine in conſpectum ſe dedit ingens quaſi ſebi maſſa (niſi quod colore fuit minus alba) totum ventris cavum adimplens, ita ut nec ventriculus, nec jecur, neque inteſtina apparerent ulla; adhæſerat enim omentum hoc enorme peritonæo pluribus in locis, in utroque præſertim hypochondrio, ubi & latior & firmior fuit cohærentia.

Secto autem in modum crucis peritonæo & ab omento ſeparato, conſpeximus illum in pelvim fere detruſum, omentum etiam toti jecinoris cavo annexum, ventriculum hac mole oppreſſum, uti & duodenum, colon, & jejunum:

cum adipoſo renum involucro (ſiniſtro præcipue) connexum & quaſi confuſum fuit; adeo ut colon, altius paulo quam in rectum deſinit, ſebo hocce concreto fuit penitus involutum, hinc fecibus præcluſum iter, hinc illæ lachrymæ, hinc dolores illi ſæviſſimi, quibus ante mortem excruciata fuerat mulier; & ut hic obiter notem, per plures dies ante mortem nec ſua ſponte, nec vel clysmatibus acerrimis irritata alvus dejecerat ullas.

His luſtratis ingens ſeparavimus omentum a iecore, ventriculo, ſcirrhoſo pancreate, inteſtinis, tandem & a meſenterio, & ab interna peritonæi lamina renibus inſtrata. Splen fuit hac maſſa quodam modo demerſus, contractior & quaſi coriaceus. Hunc quaſi ſebi montem exemi denique & per famulum noſtrum domum miſi: erat autem animus, omentum hoc morbidum accuratius perſpiciendi, cum jam enim adveſperaſceret, deficit opportunitas.

Pendebat omentum hocce ℔ XVI $\frac{1}{2}$ Avoird. nec tamen abſtulimus unam ſaltem alteramve libram partibus adhærentem. Pondus hercle maximum! Si conſideremus ex obeſiore homine omentum vix libras pendere tres, majus certe inveni antehac nunquam, quamquam & ſecui & diſſecta vidi plurima hominum cadavera. Fateor equidem longe majus a GREGORIO HORSTIO in ſuis obſervationibus memoratum fuiſſe, majus etiam in Ephemeridibus German. ann. x. veruntamen hoc quoque monſtrum monſtris annumerari merito debet.

Hujus & in extima parte, nec non in interiore ſubſtantia, plura obſervavi vaſa ſanguifera, eaque certe maxime dilatata, quorum aliqua penna anſe-

anſerina majora, aliqua vero quaſi in aneuriſmatibus terminantia. Ex horum aneuriſmatum (ſi ita dicam) maximo uncias circiter ſex nigricantis ſanguinis extraxi cum quibusdam grumis albidioribus; anne adipis particulæ a venis epiploicis abſorptæ atque morbo congelatæ?

Ex plurimis locis conflari mihi videbatur maſſa hæcce, ſibi invicem arcte hærentibus; aliquos tamen ſeparavi, quorum pauci pomo minori fuere magnitudine æquales, forma haud abſimiles. Media hujus pars, cætera durior, cultro haud facile cedebat.

In iſthoc cadavere ſequentia etiam fuere obſervatu digniora. Inferior hepatis pars in ſcirrhum abierat. Ex veſica fellea plures exemi calculos, carbonem foſſilem colore referentes, friabiles, aquam innatantes, quos bilem haud improprie nominares ſplendidam; his quippe quum inerant plurimæ particulæ micantes, haud dubio ſalinæ.

Meſenterii glandulæ fuere ſcirrhoſæ, immo quædam in ſubſtantiam pene lapideam induratæ. Inteſtina tenuia fuere inflammata, colon cum cœco fere totum gangræna correptum, etiam proceſſus ipſe vermicularis.

Ren uterque fuit ſanus ſatis: dexter autem emiſit ureteres duos; cum vero renem diſſecuiſſem, percepi facile, quid eſſet in cauſſa, cur ureter hic fuit duplex. Renis enim pelvis ſepto quodam fuit diviſa, digitum transverſum craſſo, ejusdemque perfecte ſubſtantiæ cum reliquo renis parenchymate.

Hic

Hic fuit ren quasi duplex, cui duplex pelvis, ureterque duplex.

Erant in imo abdomine seri subcruenti libræ quasi duæ.

Malum hoc immedicabile penitus visum est, nisi quis morbi principiis obstitisset.

OBSERVATIO II.

Salivae color insolitus.

Dominus FOX, quadragenarius, gracilis, biliosus, per mensem unum alterumve elangueerat, nausea, ictero & doloribus colicis vexatus: tandem ex epoto largiter vino pomaceo vehementissimo colices paroxysmo correptus me consulit. Vomitabat omnia, urinæ parum reddebat coloris lixivii, quæ sedimenti plurimum deponebat subviridis.

Ego statim illi potionem ex ipecacuanha emeticam propinari jubeo, infuso dein C. Bened. affatim hausto plurima viscosa, biliosa, rejecit: tum enemate terebinth. injecto alvus bis terve respondit. Ex sumpta mistura anodyna vomitus & tormina comprimuntur; jam de languore summo & abdominis distentione conquestio; paulo etiam post recrudescit dolor. Bolum præscripsi ex Jalap. ℈j. Calomelan. gr. VIII. Spec. Diambr. gr. VI. Laudan. solid. gr. I. Syrup. de Sp. Cerv. q. s. quamprimum sumend. cum Tinct. sacr. ℥ji. Hinc omnia pacata. Post horas 12. ter fundit alvus perliquida, biliosa. Ex sumto dein haustu anodyno nox tranquilla. Mane de dolore & faucium

cium tumore queribundus craſſa, ſubfuſca expuebat; mox abunde effluit ſaliva colore viridiſſima, bili porraceæ quam ſimillima, niſi quod tenuior. Perduravit fluxus hic ſalivæ viridis horas quaſi 40. quo tempore ſputavit, quantum vix caperent ſextarii duo: ad flavedinem dein vergebat color fluoris eo usque dum ad inſtar ſolutionis Gutt. Gambæ evaſit: quantitas autem aucta potius, quam diminuta.

Perſtitit & hicce color per horas etiam quadraginta, dein ſenſim pellucida facta eſt ſaliva atque ſubito, uti oborta eſt, evanuit penitus ſalivatio.

Intra biennii ſpatium bis terve in icterum inciderat ante hujus morbi acceſſionem. Decem abhinc annis maxima ſalivatio ſponte erumpens hunc ipſum hominem in ſummum vitæ diſcrimen intulerat; ſalvus autem evaſit ope doctiſſimi expertiſſimique Medici D. D. PYNE. Tunc vero temporis ne vel mercurii hilum ſumſerat, nec ullo modo fuerat colorata ſaliva.

In hac hiſtoria obſervatu haud indigna quædam occurrunt. Salivatio nempe ſponte exſuſcitans, vel ex tantillo forſan Calomelan. excitata. Calomel autem probe paratum novi, quippe qui plurimas ejusdem doſes, quarum aliquas ad ſcrupulum integrum exhiberi juſſeram, ne vel minimo ſequente ſalivationis ſigno.

Occurrit porro, quantum ego ſaltem ſcio, ſalivæ inauditus color. Saliva viridi ita penitus tincti erant dentes & fauces, quaſi ærugine obducti fuiſſent: permanſit dentium color viridis quatuordecim poſt diebus, quam convaluit.

Notan-

Notandum præter ea fluxum hunc salivæ fuisse criticum, quo judicatus est & icterus & colicus morbus; ab inceptante enim salivatione ne vel minimus dolor ventris & color cutis subviridis sensim evanuit, urinam etiam reddidit copiosius, sed subnigram. Ille vero, qui ante hunc fluxum valde languidus fuit & jam quasi moribundus, maximum salivæ evacuationem εὐφέρως φέρει.

Serum ictericorum tinctum esse bile omnibus notum est; nec alicui forsitan videatur magis mirandum, serum flavum posse per glandulas salivares excerni quam per serosa cutis vascula, quod tamen ictero laborantibus contigisse sæpius observavimus, admoto prius epispastico: de urina biliosa nihil dicam. Vnde vero color salivæ viridis haud ita facile dictu. Hujus opinor ego causam procatarticam esse pomacei vini potationem.

Bili si miscueris acidum color oritur viridis. Hinc torminosæ infantum dejectiones virides, lacte in ventriculo acescente. Hinc porracea bilis. Ponamus jam acidum pomaceum a venis lacteis vel a mesaraicis forsan, absorptum seroque sanguinis bilioso permixtum: quid eveniret inde? Credo equidem flavi seri coloris in viridem permutatio. Profiteor hercle, acida quæcunque a vi corporis vitali in alcalinam naturam mutantur, etiam ipsum vitrioli acidum: languescentibus autem viribus, concoctione læsa, lympha effœta facta, facta & inerte bile, queis adde sanguinem tardius circulantem, acida parum subacta, nec in primis viis, nec in ipso sanguine, acidam exuunt naturam. Hoc testantur acidi debilium sudores, acidusque in ore sapor a febribus inflammatoriis con-

convalescentium, quibus ad restinguendam febrem largius fuerat exhibitus acidus potus. Sæpius certe memini me vinum pomaceum largiter potasse brevique urinam ipsissimum potus odorem spirantem reddidisse. Curabam nuperrime mulierem summa hæmorrhagia, durante diu, correptam, cui inter cætera plurimum fuerat exhibitum Elix. Vitriol. Mynsicht. cessavit tandem hæmorrhagia, debilis autem inde reddita mulier incidit in leves spasmos, artuumque dolores, ventris tormina diarrhæa comitante, plures excrevit alvus dejectiones viridissimas, stercoris vaccini simillimas, talesque per plures dies, quamquam Rhabarbarum fuerat ter exhibitum ad expurgandas acidi particulas, intestinis adhærentes. Hic sal acidus sanguini immistus, post dies plures iterum e sanguine per intestina rejectus est, vi vitæ nullo fere modo subactus.

Microscopio olim observavit LEEVWENHOECKIVS, quod chyli sales acidi a bile retundantur & comminuantur, quum vero in iecore subsistat obstructa bilis, integris viribus vasa lactea permeat acidum. In ægroto autem nostro bilem obstructam fuisse, patuit inde, quod alvus fuerat compressior, & feces ante vomitum medicamento commotum reddidit albidas.

Hypothesis fortasse nostra illustretur magis, si perpendamus, unde oriatur virginum καχεκτᾶν color herbeus (ut cum PLAVTO loquar). His enim fructus immaturi, acetum atque id genus alia, summe sunt cupediæ, vitiatis autem concoctionis organis, parum immutata sanguini miscentur, bilemque & sanguinem obruunt acido. Hinc glandulæ obstructæ, hinc facies ex viridi pallida, tumor hinc hydropicus; atque quod non levis

levis est momenti iecur scirrhosum ex chlorosi præmortuarum sæpe inventum fuit viride. Jam paucis restat dicendum, unde colori salivæ viridi successit color flavus, quod inde factum arbitror, quia post acidum a sanguine partim ablegatum, partim & a motu sanguinis, ob cardiaca exhibita, aucto destructum, superfuit solum superflua bilis sanguine expellenda, quod & brevi secessit, reseratis bilis poris & per patulos salivæ ductus mirandum in modum excreta.

III.

DISSERTATIO BREVIS DE VARIOLIS EPIDEMICIS ANOMALIS,

Plymuthi mense Augusti 1724. incipientibus & usque ad mensem Junii 1735. continuantibus.

Auctore eruditissimo atque ingeniosissimo D. D. HUXHAM, *Medico Plymuthi.* (*)

Morbi hujus symptomata consueta variolas præcedebant; sed dolores membrorum dorsique in genere consuetis erant severiores, sic quoque nausea & vomitus. Colicis doloribus corripiebantur plurimi, quibus eruptione vel uno alterove injecto clysmate, cui mite anodynum erat addi-

(*) Vid. Philosophical Transactions, Anno 1725. Num. 390. p. 379.

additum, liberabantur: alvi dejectiones plerumque proveniebant biliosæ.

Interdum incidit, ut ante & in ipsa eruptione symptomata non adeo severa esse viderentur, nihilo vero secius variolæ evadebant confluentes atque in morbi statu fiebant mortiferæ. Pustulæ erant valde parvæ, neque, ut fieri solet, repletæ; uno aut altero vero die post eruptionem in medio collapsæ & depressæ apparebant. Hoc etiam observabam in illo discretarum genere. In quibusdam hominibus breviore tempore quam viginti quatuor horæ ab eorum impetu in conspectum prodibant: quando istæ tam cito erumpebant, semper ex genere erant confluentium, uti plerumque observatur. Eruptionem comitabatur sternutatio prodigiosa, in primis in infantibus. Perspexi infantem (*) quinque circiter annos natum, qui indesinenter triginta horis diutius sternutabat, neque hoc alio, quam anodynorum auxilio mitigari poterat. Variolis laborabat confluentibus atque decimo tertio die moriebatur infans. In quibusdam in & post pustularum eruptionem intolerabilis accedebat pruritus; hoc quoque infanti mox nominato contingebat, & in genere malum erat symptoma: cum hoc magnam materiæ morbosæ prodibat acrimoniam.

In paucis quibusdam die uno vel altero, postquam eruptio perfecta esse videbatur, in variolarum interstitiis variæ apparebant pustulæ miliares, quarum aliæ rubore obscuro, aliæ vero sero limpido erant repletæ. Quæ nunquam, ut secundarius variolarum proventus, prouti interdum observavi,

(*) D. COCKEYS infans.

ſervavi, raro efficere ſolent, ſuppuratione matureſcebant; neque tam copioſæ erant. Quamquam hoc in genere malum ſit ſymptoma, attamen in puella ſeptem annorum (*), febrim atque delirium poſt hanc eruptionem prorſus ceſſaſſe urinamque mox ſubſediſſe, perſpexi.

Nonnulli purpura abundabant, petechiæ in interſtitiis variolarum in ipſa eruptione apparebant, atque puſtulæ ipſæ luridum oſtendebant colorem: in nonnullis haud prius ſe manifeſtabat purpura, quam tempore maturationis. Cæterum hominem (*) obſitum his maculis hac conſtitutione durante noſco, qui morbum hunc ſuperabat; alii vero quinto aut ſexto die moriebantur, alii usque ad decimum aut undecimum langueſcentes peribant.

Suppuratione durante variolæ admodum ſubſidebant, & cohærentium genus baſi ejus inſigniter dilatabatur; ita, ut, licet ſæpius poſt eruptionem ſatis diſtinctæ eſſe viderentur, nunc inter ſe confluerent. Sæpius macula in centro puſtularum in conſpectum veniebat purpurea, quæ pedetentim dilatata fiebat nigrior. Sic interſtitia quoque interdum pallidum, interdum lividum induebant colorem. Ominis ſymptomata peſſimi! Puſtulæ macula iſta purpurea haud inſignitæ, nulla obtegebantur incruſtatione lutea, ſed color ejus apparebat lividus, cinereus, & gradatim mutabatur in obſcuro nigram cruſtam.

Quæ conſtanter comitare ſolet variolarum confluentium maturationem, ſalivatio in nonnullis

(*) Virgo nomine SPURRET.

(**) Domini LANG'S filius.

nullis admodum parca, in nonnullis omnino erat nulla, cum ſatis parva materiæ inſigniter viſcidæ quantitas, injectione gargarismatum ſoluta exſcreareturr: Binos homines adultos & plures infantes variolarum genere confluentium laborantes curabam, qui neque ſalivam exſpuerent, neque alvinis dejectionibus, niſi ipſis lenia exhibita erant cathartica, levabantur, & tamen morbum ſuperabant. Id re vera rarum admodum erat, ut occurrerent infantes, iſta ſalutari affecti diarrhœa, de qua SYDENHAMIVS aliique recte exiſtimant, illam ſalivationem hominum ætate adultiorum ſupplere. Nonnulli juniorum infantum e contrario per morbi decurſum ſalivam inſignem emittebant. In duobus infantibus, (*) altero quinque, altero ſeptem annos nato, prius nulla quam poſt decimum tertium accedebat diem, & tunc tam profuſa & tam diu continuabat, ut maxima cum difficultate illam primo purgantibus, & tunc cortice peruviano, adſtringentibus cæterisque cohiberem. Equidem horum juniori Calomelani grana IV. exhibueram, antea vero jam erat purgata.

Vbi tumor faciei & colli valde durus, dolens & tenſus cum magna arteriarum carotidum pulſu & parca aut nulla conjunctus erat ſalivatione, ibi in ſtatu morbi generatim delirabat ægrotus. Quæ ſymptomata ſæpius exiſtebant mortifera. Illorum glandulæ maxillares & parotides, qui ſanitatem recuperabant, per inſigne temporis ſpatium poſt plenariam variolarum deſquamationem (quæ tamen ſatis lenta procedebat,) tumidæ remanebant & induratæ, neque hi prius evaneſcere volebant

(*) D. WALLIS puerulus, & D. COLLIER's filia.

tumores, quam post repetitas purgationes, easque cum calomelano, cæterisque.

Procul dubio hi tumores oriebantur a materia admodum viscida, has glandulas obstruens, faciei tumorem indurans, salivæ fluxum, & aliqua ratione circulationem per carotides externas impediens: quibus ex causis, cum plus sanguinis per internas impellatur, inflammatio ceerbri & delirium aliqua ex parte excitari potest; & dum hoc quoque incidit, quando sanguis materia acri ex pustulis resorpta scatet, delirium tali in morbi stadio multo periculosius reddit, quam in ipso apparatu, ubi illud fere consueto incidere solet more. In hac rerum ratione, sanguinis emissio, clysmata emollientia, eccoprotica, diluentia copiosiora omnino sunt necessaria.

Qua occasione hæc moveri potest quæstio; utrum in salivatione valde viscida & deficiente, tumore faciei duro & tenso, quædam mercurialia (qualis est juste præparatum Calomel) cum utilitate in ipso quoque maturationis statu dari possint, nec ne? (Sæpius cinnabarim bono exhibui cum successu). Varia prostant exempla, quæ talem medendi methodum comprobare videntur; mihique tantum unica objectio materialis contra istam est nota, quæ hæc est. Mercurii pondus motum sanguinis augendo ut febrim quoque augeat, necesse est; ast profecto calomel post incrustationem, ubi febris subsistebat secundaria, sine ullius mali effectus genere; potius dicam, exoptato cum successu exhibui.

Nihil tam certe viscidos tenacesque humores resolvit quam hoc, si cum copiosis diluentibus liquoribus conjungitur, nihilque ita illos, ut per con-

convenientia eliminentur collatoria, præparat. Quod enim ad oxymell ſquilliticum, injectiones ſimiliaque in deficiente ſalivatione attinet, illud ſane vomitu interdum irritat glandulas membranæ Schneiderianæ, ut ſe liberent a contentis; injectiones tantum ductuum ſalivalium detergunt orificia: præter hos vix alium certum edunt effectum; ſiquidem materia viſcida obſtruens in intima glandularum parte & quoque ipſo in ſanguine hæret.

Methodus hæc ſpeciatim tali variolarum generi convenire videtur, qualem nunc deſcribam, in quo omnis, quam quis mente concipere poteſt, valde viſcidi humorum ſtatus occurrebat indicatio. Sanguis e vena emiſſus ſemper, & præcipue in morbi ſtatu quam maxime erat viſcidus: Sæpius parca vel nulla aderat ſalivatio: quæ in genere ſumme erat glutinoſa: ita ut, ſæpius materiam cum digitis ex ægrotorum ore detergere, opportebat nutrices: & ſine largiſſimo potu ea ſubito ceſſabat. Diarrhœa admodum raro in infantibus accedebat. Cito exſiccabantur veſicatoria. Vrinam cruentam, durante hac conſtitutione, emiſſam fuiſſe, percepi a nemine. Vbi triſte hoc accidit ſymptoma, ſanguinis craſis diſſoluta eſſe videtur, (ut bene obſervavit LISTERVS) e contrario, ſanguinem nimis compacta & viſcida diatheſi rela[illegible] arguunt ſymptomata.

Humorum ſtatus iſte, durante hac conſtitutione aliqua ex parte ad minimum dependere potuit ab ſingulari tempeſtatis ſiccitate & ventis continuo fere a ſeptentrione & oriente venientibus, qui menſibus Octobris, Novembris, Februarii & tandem Martii apud nos obſervabantur. Januarii a medio usque ad Aprilis medium tempeſtas erat ſiccior, quam cognitum erat hac in re-

gione nemini, ubi profecto in genere pluvia magis continua, quam in plurimis Angliæ locis decidere solet; siquidem pluviosa tempestate satis famosum est Plymuthum.

Notatu digna hæc aereæ temperiei mutatio procul dubio singularem aliquem in corpore humano edere debuit effectum; cum ventus satis frigidus, ut tenuior sanguinis pars tantum perspiratione abeat, permittat; neque in tali tempestate corpus multos humores diluentes ex aëre imbibat (ut KEILIUS observavit). Hinc liquores diluentes copiose bibendi patet necessitas, quæ cum in hoc morbo semper conveniant, ita eo magis, si iste tali tempestate eveniat, summe est necessaria. Atque, methodum *D.* ANDRY's, qua balnea ex aqua calida & lacte aut lacte calido ante eruptionem instituit, variis ex rationibus, in tali aëris constitutione convenire, existimo. Nulla, præter eam, non usui esse, contra istam moveri poterit objectio.

Subsolano per septem vel octo dies mensibus Octobris & Novembris summo cum impetu flante & mox post illum, ægrotos fere omnes, quos tunc variolis laborantes vidi, vix salivæ fluxum persensisse, speciatim observabam. In primis vero homo adultus, (*) variolis confluentibus severe admodum affectus, per totius morbi decursum ne guttulam quidem exspuebat; Die 18. violenta corripiebatur pleuritide, sed sanguinis levabatur missione. Sanguis adeo erat viscidus, ut vix unquam viderim. Notatum fuit a LANCISIO, homines morbis pectoris affectos parum valde exspuere,

(*) BETTY BODDY.

ſpuere, quando frigidi, ſicci venti ab oriente veniunt; & hoc eſt, quod obſervavi frequentius: atque hac ex ratione apparere videtur, cur tali tempeſtate quidam aſthmatici in genere paroxyſmo ſint obnoxii.

Manuum tumor non tam conſueta ratione faciei detumeſcentiam, durante hac conſtitutione, excipiebat, quam in aliis variolis obſervavi epidemicis. Quidam admodum parvo vel potius nullo prorſus afficiebantur tumore. Crurum pedumque tumor prius accedebat rariſſime, quam donec ægrotus erectus ſederet, & tunc quoque dolore afficiebantur iſtæ partes majore.

Sæpius hanc rem animo perpendi, utrum iſte manuum tumor, qui iſtam faciei ſubſequitur, aliqua ex parte ab ultima inflammatione & ſuppuratione puſtularum his in partibus dependeat: cum dolor & inflammatio ſtimulum humores ad partem dolentem allicientem efficiant. Ac ſpeciatim obſervari poteſt, dolorem manuum brachiorumque plerumque illo tempore evenire, quando ſalivatio ceſſare incipit: ita ut manuum tumor, aliqua ratione ſuccedaneum quid ſalivationis eſſe, probet.

Vbivis obvia eſt obſervatio, brachiorum manuumque puſtulas uno vel altero die tardius, quam iſtas faciei, & illas femorum pedumque tardiſſime inflammari maturarique, quæ quoque crurum tumorem iſtum manuum excipere, eſſe poteſt ratio. Eo magis huic opinioni ſubſcripſi; quo ſæpius inſignem manuum tumorem, (cum puſtulæ valde dolerent & inflammatæ eſſent) iſtumque in diſcretarum genere, ubi parcæ vel nullæ in facie aderant, obſervavi. In genere, quo

magis tumor dolet, eo magis ejus intumescit margo: indeque sequitur, ut tumor partis in comparatione a dolore pustularum earumque numero dependeat.

His ex causis, ego usum epispasticorum circa carpum applicatorum paulo ante, quam tempus, quo tumorem manuum accedere debere expectamus, (in primis si symptomata adsint urgentia) urgerem, cum illa sint stimuli, a quibus non humorum solum attenuatio & ad partes derivatio dependeat, sed quoque illos evacuet & ita conveniens materiæ morbosæ antea ope salivationis (nunc aliqua ex parte suppressæ) ejectæ, præbeat colatorium.

Nuchæ applicata vesicatoria sæpius summas colli dolores & deglutiendi leniunt difficultatem, quæ interdum ægrotum tertio variolarum stadio afficiunt gravissime, cum per alias vias derivent humores. Quid? quod, nonnulli, quibus citius applicata sunt vesicatoria, & ut insigniter suppurarent, continuabantur, minore tumore minoreque affecti fuerant salivatione, quam in comparatione cum morbi vehementia convenire videretur sine ullo tamen ægroti damno: cum vesicatorii effluxus salivationis defectum suppleret. Igitur rationi quoque consentaneum esse videtur, ut, quando humoris noxii translationem ad manus expectamus, id, quod natura ipsa molitur, in ejus fluxu ibidem promovendo & exitum efficiendo operam ponamus.

Quam utiles hujus indolis sint evacuationes, ante aliquot annos in casu feminæ cujusdam, cujus curam simul cum digno, eruditoque hujus civitatis medico *D.* SEYMOUR habebam, cogno-

scendi

ſcendi occaſio ſeſe mihi obtulit; ubi per prodigioſam veſicatoriorum nuchæ, auribus & brachiis applicatorum evacuationem; non minus quoque per copioſum urinæ fluxum efficiebatur, ut neque tumore neque ſalivatione per totum variolarum confluentium valdeque periculoſarum decurſum afficeretur, nihilo tamen ſecius iterum reſtituebatur.

Quilibet in praxi verſatus, materiæ morboſæ translationem ab alia in aliam partem utilitatem ſæpius attuliſſe maximam, ubi in primis ejus adfuit evacuatio, obſervare debuit. (Omnes quidem evacuationes criticæ hujus ſane ſunt indolis.) Ego vero exiſtimo, quoties non abſceſſus, apoſtema aut femorum tumor evidens febrim determinandi fuit remedium? Hoc in me ipſo ante aliquod annos Lutetiæ Pariſiorum ſum expertus; cum febre violenta, inflammatoria cum delirio laborans die nono verſus noctem inſigni dolore manuum brachiorumque corriperer, quo ſentito, conſilio duorum virorum dignorum facultatis, adhuc viventium, qui tunc temporis ſtudiorum meorum ſocii, apud me vigilias agebant, manus per longum temporis ſpatium aquæ immergebam calidæ. Brevi tempore meæ manus intumeſcebant, & quatuor vel quinque horarum ſpatio & delirium meum & febris prorſus ceſſabat, licet & manuum tumor & dolor aliquamdiu remaneret.

Itaque ſi quibusdam in caſibus natura tam inconſuetas ſe a morbis liberandi eligat methodos, quanto magis in promovendis ejus operationibus in morbo eſſe debemus, ubi metaſtaſis materiæ morboſæ ad manus & pedes in genere conſueta & ſalutaris eſt.

Hoc respectu procul dubio BAGLIVIUS jubet, ut spongiæ decocto calido emollienti imbutæ manibus pedibusque in variolis applicentur; atque hoc, ait, magno fecisse cum successu. Ego vero non minorem perspexi a vesicatoriis brachiis cruribusque applicatis; ast tunc quoque ægrotis imperabam, ut copiose tenue lactis serum aut simile biberent, quod maxima ex parte cantharidum acrimoniam tollebat.

Antea vero, quam huic paragrapho finem impono, delirium variolarum eruptionem comitans cataplasmatum emollientium applicatione ad pedes, in primis in infantibus insigniter levari, quin referam, facere non possum. Hoc profecto est, quod plerumque consueta ratione applicare soleo, quando in morbi principio consilium a me petitur, atque illud variis in casibus materiam variolosam ad hanc viam derivandi fuisse remedium, me credendi rationem habuisse existimo; &, cum eruptionem in inferioribus partibus multo efficeret copiosiorem, inde facies & pectus experiebantur minorem, quam alias contingere potuisse, mihi metuendi supererat ratio.

Magna pedum teneritas, quæ post istorum applicationem accidere solet, nullius momenti est incommodum, in comparatione utilitatis ex illis expectandæ: & ita quoque sunt dolores lancinantes sæpius post usum cataplasmatum femora afficientes: non dicam, illos potius utilitatis ab eorum usu exortæ esse argumentum.

In confluentium genere circa duodecimum aut decimum tertium diem generatim accedebat micturitio & dysuria, & tunc quidem, quando nulla applicata erant vesicatoria. Si quando lar-

ga

ga turbidæ urinæ ſubſequebatur copia, illam cito excipiebat urina, in qua multum ſubſidebat: ſi quando autem illa tenuis & limpida erat, parvaque in quantitate emittebatur, delirium, tremor, tendinum ſubſultus aliaque convulſiva ſymptomata cito ſubſequebantur.

Nullum ſymptoma in harum variolarum mutatione tam certo erat mortiferum, quam delirium, & (quod ego ſemper mali ominis in ſtatu omnis generis febrium exanthematicarum eſſe ſymptoma exiſtimo) dyſpnœa vel anheloſa reſpiratio: quod ſi ſanguinem, quam primum illa apparebant, emittebamus, ægrotum noſtrum ſervabamus; quo autem intermiſſo paucis horis damnum accedebat irreparabile.

Hominibus his variolis afflictis valde erat commune, ut octo vel decem puſtulæ inter ſe confluerent, & magnam veſicam materia limpida, cruda repletam efficerent, quæ per aliquot dies poſt incruſtationem ita remanebat. In puella quadam, (*) quæ moriebatur, ſub iſtis veſicis obſervabam deſtructionem (mortifications). Neceſſe eſſe putabam, ut materia iſta, quam primum fieri poſſit, ope lanceolæ vel acus emittatur, ne exulceratio (ut fieri ſolebat, ſi ſibi relinquebantur) excitaretur; atque non poſſum, quin, hoc convenire, exiſtimem, idque eo magis, cum materiæ tenuitas facile efficiat, ut in maſſam ſanguinis abſorbeatur, & quo diutius relinquatur, eo reddatur acrior, ſiquidem illa nullam permittat concoctionem.

In duobus ægrotis, varias puſtulas ſanie cruenta repletas obſervabam: quorum alterum (**) mor-

(*) Virgo BOOSE. (**) D. BASS'S infans.

morbum tam facile superare, maxime mirabar, licet quoque genere laborabat confluentium.

Desquamatio admodum erat lenta, cum crustæ nigræ per varios dies; quid? quod hebdomadas post earum mutationem adhærerent, dum magna purulentæ materiæ copia sub illis hærens emanabat. Quæ admodum fœdas relinquebant cicatrices. Quo in casu nullius rei applicatio effectum mihi videtur edidisse meliorem, quam crebriora ex lacte calido, vel aqua & lacte partibus applicata fomenta; quæ salia acria diluunt, illa abluunt, & cutim leniunt: Oleosa linimenta poros obstruendo, sæpius nocent.

In uno alterove casu sub faciei manuumque crustis secedentibus pustulas repullulascentes observavi. Quod speciatim in puero accidit, qui maculis purpureis iterum obtegebatur. Hæ erant distinctæ, licet illæ summo in gradu essent confluentes.

Nihil tam certo post sanguinis emissionem (si indicabatur) mitigabat et tollebat febrim secundariam, quam mitiora cathartica; qualia sunt rhabarum, manna, tartarus, infusum sennæ similiaque. Calida scammoniata, aloëtica purgantia non adeo convenire videntur, ad minimum si initium ab illis ducere velis. Hæc decimo, undecimo, duodecimo vel decimo tertio die exhibebam, quando pulsum ægroti celerem, calorem febrilem, linguam siccam, capitis dolorem, irrequiem, anxietatem, & alia febris putridæ symptomata deprehendebam. Quorum uno vel altero semel vel bis repetito, calomelanum exhibui & post istud purgavi. Hæc nostra erat methodus generalis illaque utilissima.

Non

Non possum, quin existimem, mundum doctissimo *D.* FREINDIO reliquisque viris, qui nostræ Facultatis sunt ornamento, gratias debere maximas, quod hanc methodum introduxerint in ejusque favorem scripserint. In praxeos meæ principiis ego MORTONI auctoritate fretus, corticem exhibui peruvianum, ut febrim cohiberem secundariam; in primis, quando illam (ut sæpissime fieri solet) evidenter intermittentem inveniebam; ast, illum meæ expectationi ullo modo cum successu respondisse, vix dicere possum: Non, quin post proprias purgationes, cortex admodum conveniat in extinguenda ad hecticam sanguinis proclivitate, quæ sæpius variolas consequitur, cui, si frigidum regimen & lac asininum (nisi illud idiosyncrasia vetat) conjungantur, nos fortasse tantum quantum in viribus est medicinæ, præstitimus.

Methodo hac tempestive purgandi in cohærentibus & confluentibus variolis, nonnullos ab maxime imminente periculo servatos perspexi, quorum restitutio potius resurrectioni similis esse videbatur.

Quæ profecto unica primas vias purificandi est ratio, quippe quæ fœtidarum acriumque impuritatum a glandulis intestinorum secretarum pondere replentur, de quibus, durante morbi hujus decursu ab eorum officio recedere, judicari nequit: idque eo magis, cum cutis pori eo tempore per pustularum incrustationem admodum obstipentur, inde intestinorum glandulas potius plus, quam consueto modo secernere, ut credamus, rationi consentaneum est; siquidem in medicina sententia est assumta, ut alterius evacuationis imminutio alterius sit augmentum: in primis

mis ubi talis peculiaris, qualis cutim inter & intestina observatur consensus.

Quod si hæc ita sunt, excrementa per hebdomadem aut diutius retenta, pondereque suo magnam comprimentia arteriam, sanguinis liberiorem ad inferiores partes transitum impediunt, & ita illo obruitur cerebrum. Hinc ista deliria, coma, cæteraque, quæ tam frequenter hoc morbi in stadio imminent. Num porro mente concipere possumus, putrida sanguinis nunc putridi recrementa conjuncta fortasse cum variolarum internarum pure, & aliquam partem morbosæ materiæ per faucium glandulas secretæ & per occasionem deglutitæ additam gerentia non magnopere nocere debere, quando in intestinis relinquuntur? ubi magis magisque reddita acria, (prouti quoque succorum nostrorum maxime balsamicorum sese manifestat natura, si illi extra circulationis aream hærentes perpetuo corporis calore exponuntur) chylum aut liquores haustos contaminant, resorpta ad sanguinis massam deferuntur & ita efficitur pabulum ipsius febris, quam natura per ipsam hanc viam, aliqua ad minimum ex parte expellere tentabat.

Ac re vera quam insigniter infensas, fœtidas, largasque dejectiones hoc in morbo post clysmatum usus & magis in primis post purgationes observamus? in statu puta aut declinatione: Ita ut hæc valde putrida materia diu in intestinis hærens & ita magis magisque increscens, tandem tam fiat virulenta, ut illa corrodat & ipsam illam afferat diarrhœam aut dysenteriam, quam frustra timebant, ne excitaretur leni carthartico; siquidem facile semper fieri poterit, ut (si necesse sit) ejus vim infringamus leni opiato cæterisque.

Quo-

Quoties non deprehendimus, hecticum calorem a primarum viarum cacochymia, in primis in infantibus oriri? quo in casu, parva rhabarbari dosis aut parvum stomachum leniter purgans plus efficere potest, ut in febrim removeatur proclivitas, quam tota corticis libra. Illud sane satis crebro fieri solet, ut cognoscamus, corticem ipsum in ejus usus principio leniter purgare: atque, quibusdam in casibus meliorem ita edere effectum, pro certo habeo. Nonne, quasdam febres intermittentes unico justo tempore exhibito vomitorio curatas fuisse, vidimus? Atque hoc effectum esse non per meram aliquam concussionem & agitationem vasorum sanguiferorum, generis nervosi cæterorumque, neque ita ut attenuantia agendo, sed per saburræ febriles paroxysmos alentis ex ventriculo expulsionem; ac hoc peculiari magis ratione manifestum est, in febribus repletioni ventriculi haud raro supervenientibus. Inde, parvam interdum corticis quantitatem post vomitorium plus valere, quam multo majorem ante illud exhibitam, apparet. Itaque si in primis viis putrida hæret materia, quæ aliqua ad minimum ex parte febrim alit secundariam, cur non aliquo leni vomitorio vel purgante, prouti præcipue convenire judicatur, in ea removenda operam ponamus?

Cui medendi methodo objecerunt & objici potest, eam a peripheria ad centrum allicere noxios humores: ast responsum redditum fuit, purgationes potius peculiari modo defendendas esse, cum incrustatio inchoata & materia nimis sit spissa, quin absorberi possit.

Quod si neque propria vi, neque artis auxilio valeat natura, ut materiam coërceat morbosam, ne

ne ad partes feratur vitales, ſed per ejus infelicem translationem hujus ponderi ſuccumbere videtur, uti poſt ſubitaneum tumoris faciei & manuum regreſſum; poſt præmaturam ſalivæ fluxus aut ſimilis rei ſuppreſſionem fieri ſolet: nonne neceſſe eſſe videtur, ut materiam infenſam per aliud quoddam emiſſarium eliminandi operam adhibeamus? ut in præſenti caſu per inteſtina, quæ multo facilius, quam cutis pori, viæ uriniferæ, vel ductus ſalivales ad evacuationem ſtimulantur.

Quando ſalivæ fluxus naturaliter ceſſat, (mea quidem opinione) profecto neceſſarium eſſe videatur, ut alia quædam loco hujus promoveatur evacuatio. Quo tempore cardiaca vel alexipharmaca medicamenta nullo modo huic methodo (ſi neceſſe eſt) ſunt contraria. Hanc viam in infantibus eligit natura, quibus plerumque moderata diarrhœa maxime eſt utilis, cum eam ſalivationi adultorum hominum feliciter ſubſtituat.

Quam neceſſarium interdum ſit, materiam acrem in inteſtinis hærentem & quidem in medio ipſius ſuppurationis evacuare, ſequens evincet hiſtoria.

Ante tres circiter menſes hominem (*) triginta circiter annorum variolis laborantem curabam. Incidit, ut quarto ab eruptione die colica violenta bilioſa, cui antea fuerat obnoxius, affligeretur; qua in ſummum vitæ periculum redigebatur. Variolæ ejus collabaſcebant & non minus palleſcebant, quam interſtitia: pulſus erat quam maxime languidus & prodigioſus tremor viſcido cum ſudore conjunctus afficiebat ægrotum. Vt ipſi bina inji-

(*) Thom. HODGE.

injicerentur clysmata, alterum mox poſt altero reddito, jubebam: cæterum Laudan. ſolid. gr. iß. Croc. anglic. gr. IV. Theriac. Andromach. ℨß. quarta vel ſexta hora cum julapio teſtaceo deglutienda præſcribebam. Laudano ter aſſumto per totam noctem bene dormiebat. Tempore matutino puſtulas rotundas, floridas & turgidas deprehendebam. Morbum vir ſuperabat, licet nonnullis diebus poſt ejus mutationem colicis iterum corriperetur doloribus, quibus poſt purgationem cum calomelano cæteriſque & opiatorum uſu cito liberabatur. Ante & poſt eruptionem de magna ſpirandi difficultate cum importuna brevi tuſſi & dolore ſub ſterno violento hic conquerebatur æger; quam ob rem ut unciæ ſedecim emitterentur ſanguinis, qui valde erat viſcidus, imperabam.

Adultorum hominum, quibus infortunium contigit, ut hoc afficerentur morbo, moriebantur plurimi; quorum in numero erat matrona quædam nobilis ſeptuaginta & duorum annorum; homini tantorum annorum inconſuetus ſane vitæ exitus.

Harum vero variolarum virus ſingulari ex re notatu reddebatur dignum, quod feminæ (licet antea jam variolis iſtisque ſeverioribus laboraſſent quædam) perpetuo cum ægrotis hac variolarum ſpecie affectis vel infantibus vel adultis verſantes quibusdam plerumque puſtulis in facie, manubus & pectore erumpentibus & puſtulis varioloſis accurate ſimilibus afficerentur, quæ procul dubio a variolarum incruſtatarum materia cutim harum partium inficiente ortum trahebant. Quæ quoque puſtulæ veris variolis omnino ſimiles erumpebant, matureſcebant & decidebant. Mihi nota

 eſt

est fœmina, (*) quæ plus, quam quadraginta in altero faciei & pectoris latere gerebat, cum infantem, cui auxilio erat, sæpius hujus lateris partibus incumberet. Illas, quibus cutis erat tenerior, & quæ malignarum variolarum affectis ægrotis adstabant, eruptionibus his præ reliquis fuisse afflictas, observavi. Cujus indolis plura occurrebant exempla.

In hujus constitutionis principiis variolæ multo erant maligniores, quam hoc vel binis proximæ præterlapsis mensibus. Licet vero istæ crudelissime sævirent, quidam tamen valde benignis laborabant infantes, neque ullo, quam conveniente purgante post illas indigebant remedio.

(*) Dom. HICK'S nutrix.

IV. DIS-

IV.

DISSERTATIO
DE
AVRORA BOREALI,

die 8vo Octobris 1726. apparente, & descripta in epistola ad editorem commentationum philosophicarum R. S. A. (*)

Quanquam phænomenon, *aurora borealis*, dictum, haud raro in ipsa hac mundi parte, annis proxime præterlapsis visum est, nos tamen hactenus admodum imperfectas de causis ejus exortus fecisse conjecturas, existimo. Itaque cum ego credam, fore, ut fidelis hujus phænomeni historia multo plura ad varias ejus causas detegendas conducat, ut vobis sequentem dissertationem de illo, quod die 8. Octobris apparuit & prouti apud nos Plymuthi observatum fuit, ob oculos ponam, mihi ipsi erit honori. Hora sexta & dimidia Jovem jam splendentem percipiens, Telescopium meum ad istum observandum applicabam, cum subito striæ quædam lucidæ decem circiter gradus supra horizontem in N E. apparerent, & hemisphærium multo clarius illustratum videretur. Luminis borealis hoc esse initium existimans, oculos meos ad horizontis longitudinem a W. ad E. ab exortu ad occasum solicite dirigebam, propiusque versus W. apicem perspiciebam, qui quasi ingentem rubicundo igneum repræsentabat

(*) Vid. Philosophical Transactions, Anno 1726. Num. 395. p. 132.

tabat obeliscum, ad altitudinem triginta vel quadraginta graduum sese extollentem, qui horizonti ad perpendiculum & quidem cum ejus basi insidere videbatur. Ejus apex fere stellam coronæ septentrionalis splendentem attingebat: cui columna quædam angustior vel duæ ejusdem coloris & formæ propius adstabant. Interim versus exortum insigniter increscebat lumen, & multo fiebat vividius, prouti luna, si a nube coruscante obtegitur. Sic se in columnas distribuebat, quæ vix ad magnam extendebantur longitudinem, subitoque evanescentes tuncque subito revertentes non in N. E. solum, sed quoque magis versus Septentrionem apparebant.

Horæ quarta circiter parte ab observationis meæ initio præterlapsa, ab arcu quasi vel basi nigra (qua ratione melius hoc exprimam, nescio) extensa per totam septentrionis horizontem, qui illam propius in apicibus. W. & E. N. intersecare videretur, plurimæ pyramidales luminis columnæ quocunque ex loco oriebantur; mox hic, mox illic inæqualis crassiciei, altitudinis & splendoris; nunc subito emicantes, nunc non minus subito evanescentes, columnæ vero istæ a septentrione exortum versus positæ magis splendentes micabant & lucidæ erant, illis occasum versus, quibus igneus magis & rutilans erat color. Magnæ in occasu columnæ semper eadem remanebat positio, altitudo & forma, prouti observabam, dum oculum meum versus murum E. & W. propiorem dirigerem.

Inter arcum & horizontem nebula quasi nigra, obscura apparebat, ex qua undique lucis radii emitti videbantur: quam nigra vero ista apparebat, stellæ tamen satis clare per illam discerni pot-

poterant. Qui arcus dum primum appareret, vix altius quam quindecim aut viginti gradus (in ejus parte altiſſima) ſuper horizontem extolli videbatur, at ejus altitudo continuo increſcebat, & ex omnibus ejus partibus quolibet temporis momento emittebantur luminis coni, qui omnes ad unum Zenith propiorem vergere videbantur punctum, ut circuli aut arcus verticales globi verſus polos vergunt, licet illum nondum per varios gradus attingerent.

Hora ſeptima audita columnæ occaſum verſus tam ſplendentes & vividæ apparebant, ut illæ in E. exceptis illis W. propioribus. Etſi arcus crura interdum admodum ordinata beneque definita viderentur; interdum tamen, mox in media, mox in alia, mox iterum in alia parte deprimi videbantur; ac nonnunquam iſta cum pari anomalia extendebantur: illud vero certum erat, nullum lumen aut luminis fulgur durante toto hujus phænomeni tempore apparuiſſe in area nigra arcum inter & horizontem incluſa; tunc quoque, cum ſummum ejus culmen attigiſſet, quod contigit decem circiter aut duodecim minuta ante horam octavam; quo tempore quadraginta circiter gradus ſupra horizontem eſſe judicabam. Tunc ex omni arcus parte, inprimis vero ex ſeptentrionali vel parte ejus ſumma radii emanabant, aut lucidæ columnæ mirum in modum ſplendentes & coruſcantes projiciebantur incredibili cum velocitate verſus verticem, ubi convergentium columnarum cuſpides propius a centro abeſſe videbantur: & ſubito ab omni cæli plaga, coruſcantes, micantes luminis radii Zenith verſus emittebantur; qui circa ſextum aut octavum gradum verſus meridiem collecti, parvum circulum duo-

rum aut trium graduum in diametro formabant, cujus limites multo erant lucidiores quam centrum: Cygni caudam inter & Lacertæ hic formatus esse videbatur circulus, tunc propius meridiano.

Pulchrum hoc spectaculum cum stella, quam nobilissimus Ordo periscelitis gerit, comparari potest, radii vero pyramidales erant inversi; atque radii aut striæ partis meridionalis longitudine sua multum ab illis ex N. differebant; inprimis isti directe ex S. provenientes vix decimum quintum a centro aut circulo attingebant gradum, cum e contrario illi ex occasus & exortus plagis provenientes admodum essent longi & fere ipsum horizontem attingerent; inprimis in apicibus E. & W. radii ipsi continuo & celerrimo tremore agitati varios valde splendentes per varias horæ secundas monstrabant colores, qualis erat albus, ruber, viridis, luteus: sed maxime permanens & prædominans color erat igneus ruber, cum carmosini & splendentis perlarum coloris aspectu: Radii rubri plerumque ex occasu oriebantur, atque color iste continuabat usque ad plenariam hujus radiati cœli dissipationem: reliqui evanescentes fumo quasi tenui similes disparebant. Radiatarum harum columnarum tremor, ut fulgur, tam celer erat, neque cessabat.

Quod mirandum spectaculum super nos in plenario suo splendore per tria vel quatuor minuta remanebat, quo tempore radii versus centrum prodigiosa cum celeritate projiciebantur, neque ab illo rejiciebantur. Interdum illi vaporibus ex fornace calcaria vel tempestate admodum calida ex terra ascendentibus similes tremiscebant, & tota hemisphærii superior pars convulsione quasi affecta esse videbatur.

Brevi

Brevi temporis ſpatio amœna hæc evaneſcebat ſcena, & in parvas diſperſas & ſplendentes nubes diſrumpebatur, quæ ſemper motum tremulum retinebant; & ex illis mox hic mox illic erumpebant coruſcationes. Hoc quoque tempore varia ſtellis ſimilia meteora cadere obſervabam, prouti ſæpius ſerena ſplendente obſervatur nocte.

Licet noſtra cupola coruſcans paucis minutis poſt horam octavam auditam evaneſceret, a cœli tamen regione N. E. & N. W. lucidæ continuo emittebantur coruſcationes, quæ prope Zenith inter ſe congredientes in ipſarum congreſſu momentaneos circuli arcus in ipſo fere loco ejusdemque diametri, cujus ſupra mentionem injecimus, efficiebant. Nihil nunc proveniebat a meridie & raro admodum ex ipſa ſeptentrione. Ab occaſu exortæ coruſcationes ſemper magis rubicundæ & igneæ erant quam illæ exortus, quæ ſemper magis lucidæ ſplendentes apparebant.

Pulchri hujus phænomeni ſupra noſtrum caput hærentis toti eramus in contemplatione, indeque arcus alicujus lucidi per totum ſeptentrionis horizontem extenſi haud obſervabamus effictionem, quæ ſimilis arcu Iridis lucidi, ſplendentis lutei coloris videbatur, ſub quibus omnibus quaſi admodum obſcura erat nubes; licet nos vero hæc Teleſcopio obſervantes, diſtinguere poteramus ſtellas minutiſſimas: ita ut obſcuritas tantum a magnitudine luminis mox ſuper illa dependeret. Ab hoc, non minus, quam ab illo, admodum lucidæ, ſplendentes omnibus ejus ex partibus oriebantur columnæ.

Nullæ sub illis apparebant coruscationes. Altitudo earum maxima esse poterat viginti aut triginta gradus. Columnarum nonnullæ quoque hujus arcus usque ad Zenith radiare videbantur.

Circa horam nonam lucidus hic sensim sensimque evanescebat arcus, cum plurimis radiis lucidis vel columnis; valde splendens vero crepusculum quasi semper per totam septentrionis horizontem remanebat, atque quædam admodum splendentes ex sereno cœlo emitti videbantur coruscationes: Hoc speciatim magis observabatur in N. E. Circa horam undecimam quasdam coruscationes perpetuo erumpentes atque sparsim columnas lucidas observabam; quædam parvæ nubes dispersæ hinc illincque per hemisphæriam distributæ videbantur, quæ semper ejus motum erumpentem & tremulum retinebant. Septentrionis crepusculum tam splendidum, quam unquam remanebat, & ita ad usque horam secundam mane auditam continuabat.

Paucæ vero istæque parvæ per omne hujus phænomeni tempus observabantur nubes, atque aër erat serenus; ast circa & lucidas inter columnas, quotiescunque aut quocunque in loco illæ apparebant, aër admodum crassus & nebulosus erat; licet mox his micantibus flammis evanescentibus cælum in eodem loco admodum clarum & serenum appareret. Quid? quod per ipsas quasdam veras columnas poteramus perfecte discernere stellas. Cygni stellas splendentes per coronam ipsam se videre, nonnulli viri existimabant nobiles.

Quod ad tempestatem phænomenon antecedentem & subsequentem pertinet, ut de ea speciatim

tim agam non necesse est, cum vos brevi in observationibus meis meteorologicis illam accepturos esse videam. Tempus matutinum erat serenum, licet aër esset crassus, & roris multum decideret: Mercurius erat ad triginta pollices. HAVKSBEII Thermometrum ad quinquaginta: parvus vel nullus ventus. Dies erat amœnus & calidus atque aër reddebatur multo purior. Vesper erat serenus & lenis spirabat ventus ex N. & W. Circa horam quintam temporis matutini insequentis quædam generabantur nubes, atque aër erat admodum crassus & nebulosus, hora septima nubibus obducebantur omnia, & paucæ decidebant guttulæ.

Quamquam antea plura parva auroræ borealis observassem phœnomena, hoc tamen pulchritudine, splendore & duratione omnia hujus naturæ unquam a me visæ multum superabat. Equidem istud die 6. Martii 1716. extra Angliam tunc vivens, haud vidi. Plymuthi, die 16. Octobris 1726.

V.

DVO CASVS RARISSIMI,

Ex Epistola
Viri doctissimi IOANNIS HVXHAM
ad GVL. RVTTY, *M. D. R. S. Secr.* (*)

Nihil fere quam in pelvi renali & urinaria vesica calculos invenire frequentius: At quis unquam in ipsa urethra calculum ponderis unciarum quinque cum semisse invenit? En ideo casum plane mirandum.

Viginti abhinc annis penis cujusdam *Cookworthy* ob luem veneream, ad modum quasi *eunuchi turcici* resectus fuit: at vulnus nec probe curavit chirurgus, nec bene sanavit; cicatrice quippe obducta vix ullum urinæ iter, urethra pene occlusa. Lotium exinde exiguissimo rivulo summoque nisu reddidit; brevique inter mingendum cruciatus magnus accessit; pauloque post in media, at suprema, parte scroti tumor parvus, sensim tamen auctus in magnam demum excrevit molem, lævum ad inguem quasi vergens. Hinc urinam ejaculandi impotens prorsus factus stillicidio ejus continuo laboravit. Sed neque hac via, urethræ scilicet, omnem emulxit; enatis enim tribus quatuorve in scroto fistulis, pars forte maxima lotii ex hisce defluxit, pure subinde comitante. At ne sic quidem tumor, jam durus admodum, vel minime decrescebat, quinimo increvit usque.

Dira

(*) Vid. Philosophical Transactions Anno 1730. Num. 413. p. 217.

Dira hæc inter tormenta, cum per plures jam annos miser hic, neglectus omnino, miserrimam pertraxisset vitam, ad nostrum nosocomium tandem delatus fuit. Ibi mense Julio elapso, quum summo nixu urinam, solito quod dixit ardentiorem expellere, corpus incurvando maxime, contenderet, ingens hic prolapsus est calculus, quem jam tibi misi; qui recens excretus uncias quinque cum semisse ponderis Avoird pependit. Eum mihi propere, quasi monstrum quoddam, mitti curabant nosocomii rectores. Rem certe, quod debui, plane mirabar, hominemque invisebam continuo lacerum inveni scrotum, jam minime tumidum, manum puerilem facile admittens, & ex urethra calculum elapsum fuisse deprehendi.

Atqui id forsan haud parum miraculò adjiciat, quod magnum hoc lacerumque vulnus balsamo quodam terebinthino tantum oblinendo brevi sanum evasit, ni quod parva adhuc pateat urinæ fistula in superiore parte scroti. Atque misellus ille, cui ante calculi excretionem vix ulla se movendi potentia, commode jam satis obambulat.

Non ego quidem hunc calculum in urethra primitus fuisse enatum autumo, ab ibidem loci ex arenosa materia concretum maxime. Cum enim parvus forte calculus, semen quasi hujus enormis, e renibus delapsus esset; & ob urethram fere occlusam, negato ultra intinere, in canaliculo substitisset, sabulo perpetim appellente auctus in immensam hanc molem tandem excrevit. Plymuthi. Id. Febr. 1729-30.

CASVS

CASVS ALTER PERQVAM RARVS, *ex eadem epistola.*

Peperit nuperrime domina quædam puellulam rite & eleganter satis conformatam, ni quod in regione lumborum infima eminuerit tumor, sive sacculus, magnitudinis quasi pugni puerilis; cujus insuper pedes ad nates usque retracti posituram sartoris incoxantis exhibuerunt; nec eos movere ullo modo aut extendere, potuit. Mirum hoc & triste parentibus visum est, mirum & obstetrici & matronis adstantibus, meum ideo protinus consilium petunt.

Tumorem hunc perlustrando eum ejusdem esse generis cum illis, quos TVLPIVS Cap. XXIX. & XXX. Lib. III. Observat. descripsit, suspicabar: istum ideo fomento aromatico & adstringente foveri jussi. Intra triduum autem sero summe adeo distentus evasit, ut jam extima tumoris membrana disrupta fuisset; metusque esset, ne rupto confestim tumore, serum semel & simul cum ipsa vita efflueret. Punctiunculam ergo suasi, ut lympha sensim emitteretur, edito nihilo minus prognostico, sive aperiretur tumor, sive non, eum fore lethalem.

Infans interea insomnis & ejulans parum dormivit, ad pulticulam vero satis apta.

Quarto adeo die tumorem aperuit chirurgus, facto largiore paululum, quam consuluissem, orificio, ita ut omnis intra horas viginti effluxerit humor. Hinc languor summus & frequens deliquium ad biduum saltem: at nutrice sana & julapio cardiaco cephalico refecta vicesimum ad usque diem vitam perduxit, quo frigidi sudores

&

& tremores oborti tremulam hanc lucem extinxere.

Inciso corpore observavimus dorsalem medullam ad ultimam lumborum vertebram, nec ultra, pertigisse; sed hanc inter & os sacrum (si mavis primum os sacrum) exiens per tumores sive sacculi membranas dispertita fuit. Os sacrum porro fuit solitum penitus, nec propagines nervosas medullæ spinalis (quibus apud anatomicos cauda equina vocabulum est) ad crura pedesque transmisit; quinimo ne quidem perforatum fuit omnino.

In quibusdam saltem a Tulpianis historiis supra citatis differt hæc nostra; neque enim aliquid matri prægnanti negatum, neque vel se ictu aut fœtum imaginatione læserat unquam, neque spina hujus infantis bifida aut lacera: quin etiam nec os sacrum solidum, nec pedes contractos & immotos meminit TULPIUS. Quandoquidem ergo singulare quid habeat hæc nostra historia, hanc ego transscripsi.

VI.

DE

MORBO COLICO SINGVLARI.

Epistola
Domini HVXHAM *M. D. ad* IACOBVM IVRIN, *M. D. R. S. & Coll. Med. Secr.* (*)

Vir quidam Quadragenarius, biliosus, scorbuticus, inter optimates Damnonios haud infimus, nuper interiit, pietatem propter erga Deum, propter universam erga homines charitatem, ab omnibus maxime desideratus.

Diu ille multumque colicis quibusdam doloribus, inferiorem præcipue abdominis regionem infestantibus, laboraverat: flatu porro perpetuo & molesto. His biennium circiter aut triennium ante mortem, accessere dejectiones biliosæ, purulentæ, fœtidissimæ cum strigmentis sæpe mucosis, sæpe sanguineis: ita frequentes insuper, ut persæpe intra tres quatuorve horas alvus vel vicies solveretur, persistente usque tenesmo: tandem quoque prodiere carunculæ fungosæ, lividæ, tetræ, quarum aliquæ magnitudinis saltem nucis myristicæ. At vero utcunque alvus citissime ægrotum plerumque exercebat; nonnunquam tamen, morbo præsertim ingruente, erat adstricta valde cum horrendo tormento; nec nisi clystere ducta,

(*) Vid. Philosophical Transactions. An. 1732. N. 422. p. 236.

ducta, aut catharticis irritata reſpondebat. Subinde interea quaſi famelicus oblata quæcunque vorabat; ſubinde ne quidem delicatula, vel ad dapes exquiſitiſſimas nauſeanti, placebant; Æger autem indies emacuit. Fuit illi urina parcior & ſemper biliosa: Color vultus luridus, ſæpe ſubflavus.

Tam dira, tam longa mala infracto admodum fortique plane animo pertulit, donec ſupervenerunt demum tumor pedum œdematoſus, delirium, facies hippocratica, ſudor frigidus & oleoſus, certa, eheu nimis certa! mortis prænuncia.

Varia fuerunt a variis præſcripta medicamina, iisque utique in arte exercitatiſſimis celeberrimisque viris; ex ipecacuanha, ſcilicet *emetica*, *ſtomachica*, *deobſtruentia*, *glutinantia*, *balſamica*, adſtringentia, *clysmata* multifaria, omnigena: incaſſum omnia, ni quod Laudanum, ad breve tempus foret miſero ſolamen. Quid Aq. Briſtol. & Bathonienſis, quid Spadana & Pyrmontenſis; quid obſtinata, quid accuratiſſima e lacte & vegetabili diæta potuerint, inani omnino opera experiebamur; ut ut per breves aliquot dies paululum aliquando recreatus videretur.

Sicut vir optimus, dum viveret, omnibus prodeſſe alacriter, aſſidue ſtudebat; ſic, vel moriens, ſe publico devovit commodo; rogans obnixe, ut, cadavere inciſo, cauſam morbi tam pertinacis, tantam eludentis artem, perſcrutaremur; ut melior forte, detecta nempe cauſa, pateret medendi methodus, ſi quis alius forſan tali corriperetur morbo.

Aperto abdomine perſpeximus omentum conſumptum plane & putridum, hepar prætumidum

&

& ſcirrhoſis tuberculis, ſubalbidis, duris refertum: veſiculam felleam bile ſubnigra ſemiplenam; totum duodenum cum vicina coli parte eodem colore perfuſum: Pancreas maxime ſcirrhoſum: mediam ilei partem ad quinque fere digitos inflammatam & ferme lividam. Renes erant ſani ſatis, nec glandulæ meſentericæ æque ſcirrhoſæ ac expectaſſemus.

At, quod maxime notandum, pars coli inteſtini ſuprema, quam veteres cœcum nominarunt perperam (cum id potius ejusdem appendici, ab iisdem ita nominatæ, conveniat) in hocce cadavere non, quod aſſolet, reni dextro, ſeu potius internæ peritonæi laminæ renem contegenti, adnexa fuit, mediante appendice vermiculari, ſed in pelvim delapſa tres circiter infra Tulpii valvulam digitos cum ſuperiore parte inteſtini recti firmiſſime concreverat: Porro levius adhæſit peritonæi tunicæ ſuper veſicam urinariam expanſæ, ſurſum inde reflexa, faciens cum ſuperiore inteſtini parte (ſi ita dicam) angulum valde acutum, ſub cavo dein hepatis aſcendens & infra ventriculi fundum porrecta deſcendebat more ſolito & in rectum deſinebat. Cum primum autem notavimus ambo inteſtina & ſupra infraque adhæſionem gangræna affecta eſſe, ſuſpicantes hic latuiſſe fundamenta malorum, caute admodum lente processimus ſcalpello in primis aperiendo rectum inteſtinum, quod ubi factum, vidimus internam tunicam *ſphacelatam* omnino, nigram quaſi atramento imbutam & maxime putidam; huic porro adhærentes ſex, ſeptemve caruunculas ſubnigras, fungoſas, quarum minores magnitudine nucem avellanam æquabant. Perſcrutantes ulterius, ulcus percepimus ex hoc inteſtino in colon, ubi cohærebant,

rebant, penetrans, digito mediocri facile patens: inteſtina vero adeo putrida, ut vix tactum ferrent leviorem. Maiorem coli partem excrementis induratis obſervavimus infartam, etſi plures liquidas alvi dejectiones habuit, paulo ante mortem; tenuioribus nempe directe in inteſtinum rectum per ulceratum orificium tranſeuntibus; ſolidioribus autem in colo reſtantibus. Veſica urinaria fuit flaccida valde, intusque muco ſubrufo oblita.

En fidam utique, licet minus elegantem morbi hiſtoriam! en quid inciſo corpore perſpectum! ex quibus conjectura haud difficilis, quæ fuerit cauſa morbi: ex anatomicis enim notum eſt, quod concretio inteſtinorum inter ſe aut cum peritonæo, motum periſtallicum minuat maxime. (*)

Vnde ad locum conglutinationis tarda admodum debilisque excrementorum impulſio, eorundem congeſtio, remora ſequentibus; forte duris & acutis lædentibus, qualia oſſa prunorum deglutita, aut tale quid; forte acribus & bilioſis humoribus non ſatis valide motu vermiculari propulſis, ſed ad angulum coli acutum ſubſiſtentibus; exinde aut inteſtini inflammatio, aut corroſio, ulcus denique ſequebantur; tandemque, in homine valde cachectico, gangræna.

(*) Vid. COWPERI Anatomiam Explic. Tab. 34.

VII.

DISSERTATIO
DE
POLYPIS

ex nautarum ab India occidentali Plymuthum proxime revertentium corde extractis.

Ex epistola IOANNIS HUXHAM *M. D.* *ad* D. MORTIMER *R. S. Secr.* (*)

Tibi, Domine, mittere ausus sum sequentem relationem, quam aliqua notatu continere digna, existimo. — Quod si eam dignam judicas, quæ Regiæ Societati cognita reddatur, ut ipsi istam tradere velis, a te peto.

Tempestate maxime sicca frigidaque mensis Februarii & Martii præterlapsi, nautarum varii navibus bellicis, quibus nomen *Deptford* & *Dunkirk*, ab India occidentali advecti tussi brevi, importuno, asthmatico absque ulla exscreatione afficiebantur. — Aderat violenta & fere continua cordis palpitatio, cum perpetuo intermittente, tremulo, formicante pulsu & perpetua anxietate, dolore & cordis lapsu (sinking of the Heart) prouti appellabant. — Spiritum maxima cum difficultate trahebant, & vix lectulo jacere absque suffocatione poterant. — Humeris quasi innitebantur capita & facies erat pallida & tristis. — Lateris dolore affligebantur nonnulli, licet vix ulla appareret febris.

Plus

(*) Vid. Philosophical Transactions. Anno 1742. Num. 464. p. 123.

Plus quam viginti homines tali modo versus mensis Martii finem brevi temporis spatio e vivis tollebantur, licet sanguine detrahendo, vomendo, vesicatoria applicando, attenuando, diluendoque omnis adhiberetur cura & opera.

Quo facto, ut bina mortuorum, quadraginta circiter annorum, cadavera mox dissecarentur, imperabat Dom. WYATT, chirurgus nosocomii primarius, non minus egregius, quam cautus practicus. — Quorum quolibet in corde, polypos reperiens monstrosos, ea directe propriam in domum reportabat, mihique omnem rem referebat: ubi cuncta sollicite disquirebamus. Polyporum color satis prope ad colorem accedebat corii in superficie sanguinis ex corporibus summa pleuritide vel rheumatismo affectis emissi penitusque frigefacti effecti, vel potius eo erat albidior. Valde erant tenaces atque variis laminis arctius inter se connexis compositi videbantur, quamquam sparsim vena quasi sanguifera erat interspersa. — Non carneis solum columnis cordis firmiter adhærebant, sed usque ad intercolumnia quoque vel sulcos progredientes his non minus, quam ipso ventriculorum fundo fortiter inserebantur. — Quæ radices, si ita nominare licet, erant albidiores quam polypi corpus.

Polyporum alter (ex corde IEREMIAE MANNINGS extractus) unciæ pondus æquabat, ramis in arteria pulmonari atque cava exclusis, sed prouti ex auricula & ventriculo dextro eximebatur; erat enim massa continua utrisque fortiter adhærens.

Cordis ex ventriculo sinistro extractus polypus non minus insignis, & multo firmior & com-

pactior quam is dexter, ast ejusdem omnino erat coloris atque ventriculi lateribus usque ad cordis mucronem firme inhærebat. — Ejus rami satis late per subclaviam & carotides diffundebantur arterias, — ast parum valde per aortam. — Valvularum aortæ semilunarium alteram osseam reddi, observabam.

Pari ratione in alterius cordis cavitatibus dextris & sinistris polypi ejusdem coloris, firmitatis & tenacitatis, sed omnino non adeo magni obveniebant; eique hoc respectu appendices suas satis late per pulmonarias arterias, aortam cæteraque diffundebant.

Nautarum mox post illos eodem modo moriebantur plurimi, quorum alterius viri juvenis viginti circiter annorum aperiebatur thorax. — Cujus in cordis auricula & ventriculo dextro magnus, sed subruber neque ut supra relati adeo albus deprehendebatur polypus; — in sinistro vero talis non occurrebat concretio.

Itaque, quanquam KERKRINGIVS aliique hanc de polyporum verorum in corde vasisque sanguiferis effictione opinionem explodere annisi sunt; MALPIGHIVS tamen, BARTHOLINVS, TVLPIVS, PECHLINVS aliique nobis de verorum polyporum in corde existentia, sensu strictissimo, indubitata reliquerunt exempla; atque hic tria similis indolis gravia occurrunt testimonia: talia profecto, in primis bina priora, qualia nunquam mihi in satis copiosis occurrerunt dissectionibus, quibus olim & nunc adfui.

Non possum, quin antea, quam his finem impono, mentionem faciam, me navis *Dunkirk* dictæ præfecti vicarium severa pleuroperipneumonia

nia laborantem curasse, cujus sanguis tam erat viscidus, quam unquam vidi; qui quoque maxima cum difficultate servabatur, & cui haud prius excitari poterat exscreatio, quam die febris septimo.

Denique annotandum est, antea memoratas naves a calidiore in valde frigidum clima medio hiemis tempore & quidem aquilone diu & perpetuo spirante atque frigus ipsum insignem in gradum augente in portum pervenisse: — Pleuritides, peripneumonias cæteraque talis aëris constitutionis consuetos esse effectus: — sanguinem his morbis laborantium maxime semper esse viscidum; ac tempestatis calorem *Indiæ occidentalis* non minus, quam largum diuque continuatum spirituosorum liquorum usum horum miserorum hominum sanguinem insigniter condensasse: atque tandem in vasis thoracis sanguiferis illorum, qui his morbis moriuntur, polyposas haud raro inveniri concretiones.

VIII.

OPVSCVLVM

DE

MORBO COLICO

DAMNONIORVM,

EOQVE MAXIME EPIDEMICO,

Anno MDCCXXIV.

Ineunte autumno, anno MDCCXXIV. Damnonios undique afflixit morbus maxime *epidemicus*, inter popellum præcipue ſæviens, & in hos, quibus minus lauta fuerat ratio vivendi. Hujus & hiſtoriam & medicinam perſcribere haud erit forſan prorſus inutile; quoniam etſi non ita vehementer & multo minus populatim, tamen omni fere autumno hanc regionem plus, minusve infeſtat.

Exorſus eſt hic morbus ab angore ventriculi ſummo cum dolore in *epigaſtrio* vehemente, pulſu debili & inæquali, ſudore frigidiuſculo: lingua interim muco erat obducta ſubviridi, aut fuſco, halitus autem fœtidiſſimus. Subſecutus eſt vomitus enormis, utplurimum bilis viridiſſimæ, nonnunquam atræ, magna ſemper pituitæ, quam maxime acidæ ac valde tenacis, comitante copia: imo colluvies, rejecta vomitu, ſæpe adeo acris erat, ut, gulam fauceſque excoriando, foret inde ſanguinolenta, ac dolorem inter deglutiendum excitaret. Hiſce per diem unam alteramve perſiſtentibus, acceſſit alvus adſtricta admodum, nec *catharticis*, δραςικωτάτοις, nec acerrimis clyſteribus reſpondens: his quippe ſine flatu aut ſtercore rejectis, illis vomitu.

Immi-

Imminuta tunc paululum vomitione descendebat dolor, at umbilici regionem atrocissime torquebat, lumbos spinamque dorsi crudeliter; ita ut paroxysmo *nephritico* ægrum laborare crederes, eoque magis cum & jam etiam urgeret urinæ suppressio, at perpetua mingendi cupiditas: imo vexabat sæpissime molesti cujusdam ponderis in *perinæo* sensus, velut incumbentis calculi. — Talem in colicis urinæ difficultatem jamdudum notavit ARETAEVS CAPPADOX, Cap. de *colicis*: Νεφροὶ καὶ κύστις ξυμπαθέες πόνῳ καὶ ἰσχουρίῃ τουτέοισι ἄλλα ἀντ᾽ ἄλλων. Sic HIPPOCRATES περίῤῥοιαι στραγγουριώδεες, οὐ νεφριτικαὶ, ἄλλα τουτέοισιν ἀντ᾽ ἄλλων ἄλλα, Epidem. Lib. I. Sect. II.

Urina vero erat lixiviæ instar, quæ mucosa, rubra, non raro subviridia, deponebat permagna quantitate. Abdomen plerumque durissimum & maxime tensum ægrotos, ne rumperetur scilicet, anxios solicitavit: erant e contra, quibus, *spasmo* maxime contractus, vix ullam sui formam reliquisset venter: hoc autem rarius. Sæpe dolor fixus, vehemens urens in dextro *hypochondrio*, ubi etiam & tumor & durities. In *epigastrii* regione magna sæpe & molesta pulsatio. Quandocunque alvus vel proprio irritata onere (quod raro admodum) vel medicamento fuit, durissima σκύβαλα ex viridi nigra, globosa, parva ovium stercora referentia, reddidit; post duas dein, tresve, dejectiones, viridia, vel nigra, nonnunquam cruore mista, tenesmum excitantia permolestum: at alvus substitit protinus, quæ post horas aliquot arte iterum irritata tales rursum globulos, leves, durissimos, dejiciebat,

Hæc fuit prima morbi facies; at nec dum desæviit tragœdia, nec hic finis malorum: quam-

D 4 vis

vis enim cessaverint paululum dira ventris tormenta, relicta vero cutis teneritudine summa, tactus fere impatientis, jam tamen augetur dolor per totam spinam summos humeros ad usque immaniter excrucians, inter omoplatas potissimum; brevique inde brachia invadens juncturis præcipue defixus hærebat, motumque destruebat manuum prorsus. — Nec femoribus, nec cruribus, contigit sors multo melior; utpote quæ torqueret cruciatus acerrimus, mediis quasi ossibus inhærens, lue veluti venerea affectis: rarissime autem artuum vel rubor, vel tumor, ullus.

Dum ab intestinis ad membra exitum sibi pararet morbida materia, pulsus vibrabat fortior, atque febricitabant leviter ægroti. Nonnulli etiam, hoc morbi statu, delirabant, cujus constans fere indicium fuit urina aliquanto limpida; & (quod notatu dignum) si per totum morbi decursum urinam pallidam sine sedimento reddidissent, hos subito corripuit vel distentio nervorum, vel delirium, aut manuum paralysis: nunc cum, nunc sine, dolore.

Cum jam morbus occupaverat artus, sudor multus fœtidus, acidum spirans, dolores lenivit; &, si quis dolor ventris etiamnum permanserat, eo diffluente evanuit. Aliqui sudore longo, maximo, digesti motum usumque manuum amisere penitus; tactu solum manente: doloris miserum solamen paralysis! vix ullum autem memini, hoc morbo laborantem, pedibus *paralytice* captum. — Aliquando cum sudore benigno plurimæ eruperunt pustulæ rubræ, prurientes, ac sæpe molestissime urentes, eæque per totum fere corpus; quo nihil auspicatius: nam his erumpentibus & dolor *rheumaticus* & colicus se mox subduxere. — Hic

fuit

fuit equidem optimus morbi exitus; at frequentius longe colicum dolorem excipiens *rheumatiſmus*, *rheumatiſmum* viſcerum tormenta, alterna vice, miſeros diu mactabant, morbo nunc ad artus, nunc in inteſtina translato.

Interdum cruciatus per dies aliquot ceſſantes æque vehementer recrudeſcebant; præſertim ex leviſſimo frigore ſuſcepto, vel *cerevifia*, vel vino pomorum hauſto. Icterus nonnunquam erumpens colicen hanc pro tempore ſolvit, quo recedente mox redibant dolores. — In uno & altero caſu verus permanens icterus hunc morbum abſolvit prorſus, manente tantum quadam artuum moleſtia.

Tametſi dolores colici *rheumaticos* ſæpius præcederent: frequenter autem artus primum adoriebatur morbus, dein, *metaſtaſi* facta, ſtomachum & inteſtina, more deſcripto. Cauponem quendam novi robuſtum miro plane modo correptum, cujus brachia manusque reſoluta vix ullum motum, ne vel leviſſimum pondus movendi potentiam, retinebant; nullo tamen præcedente morbi ſymptomate, nec per diem unum, alterumve, inſequente ullo, niſi quod ſolito fuerat languidior: paulo poſt autem vomitus ventrisque dolor conſequebantur, tandem etiam membra paralytica angor *rheumaticus* torſit.

Aliqui, at perpauci, diu multumque hoc morbo afflicti, inſultibus demum epilepticis correpti, fato ſuccubuere: ſed, ut vera dicam, ſeu morbi frequentiam, ſeu durationem, ſeu vehementiam denique reſpicio, miror valde tam paucas hoſti huic diro occubuiſſe victimas.

Crudeliſſime ſæviit hic morbus fremente aquilone, quod & de variolis, tunc temporis graſſantibus obſervavi.

Quibus fuſiorem dederat alvum natura, longe minus ab hoc *epidemico* paſſi ſunt, quam quibus aſtrictam: hinc forte ratio petenda eſt, cur pueros (quos cita plerumque alvus exercet) haud æque violenter ac adultos excruciavit.

Perduravit colica hæc *epidemica* ab autumno ad ver ſequens; vere autem vigente ſenſim abiit.

En hujus brevem, ſed accuratam, morbi hiſtoriam; qui usque adeo inter vulgum graſſatus eſt, ut anno MDCCXXIV. omnes fere plebeculæ familias invaſerit. Quid quod in una eademque domo quinque vel ſex ex hoc morbo decumbentes numeravi ſæpiſſime; atque mehercule vix credo, colicum morbum tam *epidemicum* extitiſſe antehac unquam: niſi forte quem PAVLVS AEGINETA Lib. III. Cap. 43. ſub finem memorat: qui & noſtro, quod ad quædam ſaltem ſymptomata, haud fuit longe abſimilis. — Hic ideo iſtius deſcriptionem ex PAVLO proponam: „Ἀρξαμένȣ μὲν „τȣ̃ πάθȣς ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν Ιταλίαν χωρίων καὶ ἐν „ἄλλοις δὲ πολλοῖς τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας, &c. „i. e. quum morbus quidem ille cœpiſſet (colica „ſcilicet ab acribus & vellicantibus humoribus) a „finitimis Italiæ regionibus, & alia pleraque loca „Romani imperii, inſtar peſtiferæ cujusdam con„tagionis peragraſſet; unde non paucis quidem „in morbum comitialem, aliis vero in membro„rum reſolutionem, ſuperſtite tamen & incolumi „ſenſu; nonnullis autem in utrumque delapſis: „magna pars eorum, qui ex hac ægrimonia in „epilepſiam conciderant, vitam cum morte com„mutabant; quorum vero morbus in paralyſin „tranſierat, plerique evaſerunt, perinde atque in „criſi, translatione cauſæ.„

An

An forte morbus hic *epidemicus* a peculiari quadam aëris *diathesi* ortum aliqua ex parte duxerit, haud scio; quandoquidem cœlo sicco, vel humido, flantibus Austris, Boreave flante, æque frequens sævierit. — Tempestate quidem sicca & frigida, furente Cæcia vel Aquilone, tormina fuisse atrociora notavi: hoc vero accidebat forsan propter diminutam *perspirationem*, & alvum redditam magis compressam; ad divini Senis effatum, ἅι καθ' ἡμέρην καταςάσιες βόρειοι τὰς κοιλίας ξηραίνουσι. Aphorism. XVII. Sect. III. Edit. HOLLERII. — Quomodocunque autem hoc sit, vix credo ullum esse, qui hunc morbum inter contagiosos recensebit: nisi & idem ille omnem morbum vulgarem dixerit esse contagiosum; quod neque vis vocis fert, neque norma loquendi. — Nascuntur sane morbi *epidemici* a communi aliqua causa, *atmosphæræ* puta corruptione, cibo, vel potu noxio: sæpe tamen minime ab ullo *miasmate* morbum ab ægro hoc illi sano inferente.

Fuit equidem, ni fallor longe, causa hujus morbi manifesta maxime; tanta scilicet, tamque incredibilis pomorum copia isto anno abundans, quanta vix unquam visa post hominum memoriam, nostræ saltem ubique regionis. Pomi nimium onustæ ramos propendentes, fructu fere ad fracturam usque gravatos, carpenti, pondusque auferenti, quasi porrexere. Pretio vel vilissimo tot emisses poma, quorum succo expresso etiam implevisses culeum, saccosque refertos vel ipso colligendi labore habuisset aliquis. Coloni plures, impie ingrati, benignissimo Numini, quasi prodigo, obmurmurantes vim pomorum immensam porcis objecerunt. — Sed & hoc etiam porcorum genus male tulit pomorum ingluviem: contabuerunt enim omnes & periere plures. —

Aliqui

Aliqui magis forte pii, etiamſi haud ſatis ſobrii, vini pomoſi totas exhauſerunt amphoras; imo quoſdam, vel mercede conductos, ad bibendum invitarunt, ne perirent nempe Dei dona: & novo iterum, iterumque novo, replebant cados. Grata forſan temulento Baccho libamina, at ſummo divum hominumque Patri minime probanda! — Certum eſt, tunc temporis undique comparata vaſa, & ex omnigeno fabricata ligno, vix, ac ne vix quidem ſuffeciſſe ad enormem *pomacei* quantitatem continendam.

Cum ergo horti tantum ubique pomis exuberaverint, victum fere omnem popello ſuppeditaverunt. Poma variis modis cocta & præparata omni fuere cibo, ex his vinum (muſtum utique rectius dicerem) omni potui: hoc enim *cereviſia*, etiam tenui, vilius, vel ipſa aqua non multo carius, utraque longe gratius, læta plebs hauſit affatim, futuri neſcia periculi.

Diuturnum & continuum cibi potusque pomoſi uſum dicam, an abuſum? cauſam fuiſſe hujus morbi nullus dubito; quia neminem vidi eo correptum, qui ſe his abſtinuerat: nec de meliore nota homines, opipare viventes, attigit; utpote qui viliora (uti mos eſt) contemnentes raro hæc deguſtabant; vel, ſi id quidem fecerant, plurima carne & aromate veſcentes, & vina generoſa potantes aſſidue, crudis noxiiſque pomorum qualitatibus occurrebant brevi.

Longa certe fuit obſervatione notatum, quod abundantibus pomis morbi torminoſi plurimos infeſtant: adeo ut his in oris ſint quaſi & *endemici* & *epidemici* omni fere autumno; &, ut olim cecinit HORATIUS, ſentiunt — *pomiſero grave tempus anno*, Lib. III. Od. XXIII. Bene memini Anno MDCCXXII, eo etiam maxime pomifero,

mor-

morbum colicum & *rheumatiſmum* plurimum ſæviiſſe, at huic, modo deſcripto, ſive vehementiam reputo, ſive numerum, illo laborantem, minime comparandum. Hoc idem ipſum Annis MDCCXXVIII. & MDCCXXX. pomorum etiam maxime feracibus, obſervavi: fuit autem notatu dignum, *diarrhœam* tunc longe magis increbuiſſe, quam Anno MDCCXXIV, quæ colicen ac *rheumatiſmum* levavit plurimum; acri nempe acidoque pomorum ſucco, nec diu in inteſtinis, nec in ſanguine, reſtitante, ſed per alvum protinus ejecto. Anno autem MDCCXXXIV, pomis quoque uberrimo, rarior fuit *diarrhœa*, at colica ſævior longe, cui frequens ſucceſſit brachiorum paralyſis.

Illud interrogari me poſſe ab aliquo, ſcio, unde fit, cur ſuccus pomorum, uno anno, adſtrictam cum atroce dolore, alio autem, vix aliquo inſigni tormine comitante, alvum valde ſolutam creat. Cui certe vix habeo quod reſpondeam; at ille mihi explicet velim, cur hoc citius longe, quam illo anno, poma vel generis ejusdem, &, quod ad omnia, quantum ſenſu ſaltem dignoſcere poteſt, ſimilia putreſcunt: quod tamen ſæpiſſime obſervatur. — Hoc tantum, quod omnibus forſan ſatis notum eſt, monebo; poma, quo mitiora, eo certius alvum ſolvere, ideoque quo magis humida fuerit & calida tempeſtas, eo poma & omnes fructus autumni eſſe mitiora, & ad putrefactionem, & ad alvum ſolvendam, magis apta: quod obſervatio tempeſtatum confirmat abunde.

Jam vero ſequitur, ut muſti pomoſi naturam paucis exponam. — Humor ex pomis (vel & uvis) recens expreſſus ſale *eſſentiali* acido, & valde craſſo, ſive *tartaro*, abundat, plurimis porro terreſtribus particulis, multo, ſed impuro, ſulphu-

re.—

re. — Quanto acerbior fructus, tanto craſſior & copioſior ſal *eſſentialis*, ut in vino Moſellanico & *pomatio* noſtro manifeſtum eſt; hoc ad fundum demittente *tartarum*, mucoſa fece gravatum maxime, illo ad dolii latera ſalis ejusdem *tartarei*, ſive *eſſentialis*, plurimum ſeponente. Nec certe longe differt vinum Rhenanum a *pomatio* generoſo, niſi quod hoc multo plus *mucilaginis* habeat; quippe quorum ſalia nativa videntur maxime congenera, etiam *microſcopio* conſpecta ejusdem ſunt plane figuræ: atqui utriusque ſalia nonniſi poſt longum tempus comminuuntur ita, ac ſubiguntur, ut liquor pomoſus ad potum aptus reddatur, aut ſalutaris. — Imo *pomatium* ex pomis agreſtibus & acerbis expreſſum, vix niſi ſecundo, vel & tertio demum anno, aut potioni gratum, aut ſalubre tandem evadit.

Vtravis horum muſtea ſi bibis affatim, doloribus colicis & *rheumaticis* certo certius vexabere; nec arthritidi obnoxii hæcce hauriunt impune, quippe quos protinus corripit paroxyſmus. Nec graviores pœnas luunt bibaces Germani, ad ripas Rheni & Moſæ incolæ, ſe vino *tartareo* ingurgitantes, quam noſtrates *pomaceum* avide perpotantes: ibi enim & hic arthritis morbus eſt *endemicus* & maxime communis; neque tot uspiam, etiam inter plebeculam, podagra laborant, quot in Damnonia provincia, ob *pomaceum* notiſſima. Ac credere fas eſt, morbi hujus frequentiæ cauſam fuiſſe multum & continuum vinorum uſum, *tartaro* maxime abundantium, qualia ſunt vina Moſellanica, Gallica, & *pomacea* noſtra: ex quo enim horum invaluit uſus, longe magis quam ante increbuit arthritis. Vinum Burdegalenſe, præſentis ævi delicias! haud magni fecit ætas elapſa; & decuplo plus *pomacei* nunc factum & epotum eſt, quam annis abhinc triginta. Si

Si quis vero dubitat forte, an muſto *pomaceo* tanta vis inſit *tartari*, experiatur ipſe, modo ab ANGELO SALA optime deſcripto (*mucilaginem* nempe a ſucco abſtrahendo) quanta copia ſalis *eſſentialis* ab eo colligi poteſt: inveniet utique permultum. *Pomaceum*, more vini Rhenani, *tartarum* ad latera cadorum haud equidem ſeponit; hoc autem ejus defectus minime argumentum eſt, cum nec vel ipſum vinum Rhenanum, niſi poſtquam mucoſam & teereſtrem fæcem fundo demiſerit, ad vaſis latera *tartarum* rejicere poſſit. — Pari ratione vina Hiſpanica nullum cadis *tartarum* dant, ob nimiam ſcilicet oleoſam & tenacem colluviem, qua irretitur. Nec ulla arte ſeparari poteſt ſal citrii, ſive limonis, ab humore ſuo expreſſo, ſale tamen acido, ſi quis alius ſuccus vegetabilis, mame ſcatente; utpote qui permulta *mucilaginis* quantitate implicatur: quod & laudatus SALA in Tartarologia ſua dudum annotavit, & ipſe experiundo veriſſimum eſſe didici. — At *pomaceo* novello plurimum ineſſe *mucilaginis*, argumento eſt lentor iſte, quem contrahit, olei inſtar, ſi vel nec debite fermentatur, nec ſaturatur ſatis ſale actuoſo, *mucilaginem* ſulphuream attenuante: hujus etenim defectu, *pomaceum* ex mitioribus pomis, intra anni ſpatium in liquorem viſcidum & pendulum quaſi certiſſime convertitur. Porro fere ſemper obſervamus, quod, dum muſtum pomoſum in cupis ad deſpumandum aſſervatur, pelliculæ tenaces formantur, quas coria putrefacta eſſe crederes: ſimiles etiam doliorum lateribus adhæreſcunt.

Videamus jam breviter, quid mali noſtris infert corporibus ſucci pomorum crudi, nec fermentati probe, nec defæcati, ingurgitatio: de muſto

musto differentem audiamus HIPPOCRATEM, Lib. II. de Vict. Ration. Γλεῦκος φυσᾷ, καὶ ὑπάγει, καὶ ἐκταράσσει ζέον ἐν τῇ κοιλίῃ, καὶ διακωρέει· φυσᾷ μὲν, ὅτι θερμαίνει, ὑπάγει δὲ ἐκ τοῦ σώματος ὅτι καθαίρει, ταράσσει δὲ ζέον ἐν τῇ κοιλίῃ καὶ διαχωρέει. — Succus fructuum ὡραίων cito fermentat, inter fermentandum aër musto permistus dilatatur maxime, ut vix doliis firmissimis coërceri possit. Si quis ergo vinum musteum hauserit avidius, in ventriculo & intestinis fermentet vehementer necesse est; hæc dein flatu distendat valde, torqueat, excruciet; ope caloris namque fermentatio & aëris rarefactio augetur maxime: at mustum fermentans vix continent roburnea vasa, quid non inde malorum intestina hocce referta passura esse credamus? Nec mirum utique hæc consideranti, si historia medica funestissimos eventus, intestina nimirum ab indomabili gas, sive flatu, disrupta denarrat.

Nec ventriculo & intestinis solum nocet fermentans mustum, quatenus aëre furibundo turgidum; habet insuper stimulandi & abstergendi vim summam: nam vix aliquid musto magis smecticum datur, fere cuticulam ejus abradit, qui musto manus abluit. Cuique anatomia vel leviter imbuto notissimum est, intestina muco quodam blandissimo oblita esse, quem (non hic solum, sed alibi) ad fallendam ingestorum acrimoniam providens secrevit natura: hunc autem abstergit penitus nimius succi *saponacei* usus, qualem maxime præstant fructus ὡραῖοι. Hinc vomitus, cholera, *diarrhœa, dysenteria*, ex horum ingluvie: deterso enim viscerum muco, munimine quasi tunicæ nervosæ, ea quidem minimæ acrimoniæ impatiens, nedum salium crassiorum, quibus abun-

dant

dant tales fructus, & horum aculeis lancinata undique, cruciatur admodum. Atroci adeo dolore percita inteſtina, motu eorum *periſtaltico* plurimum adaucto, hoſtem infenſum valde expellere omni enituntur ope. Sequitur dehinc vomitus enormis & alvus citiſſima; at fauſto utplurimum omine inimico aufugienti patent portæ: incarcerato autem fermentante humore, interanea tam valide diſtendit, ut nec ſe contrahere, nec motu *periſtaltico* acres & furibundos humores depellere queant: veſicæ urinariæ ad modum, nimia diſtentæ urina, quæ ſe exonerandi omnem vim perdidit. Horrendus hinc oritur dolor, deinde inteſtinorum inflammationes, quas cito vel gangræna, vel disruptio, excipit, ni promptum adhibeatur remedium.

Cum autem, vel a facultate pomorum adſtringente (utimur namque ad conficiendum optimum *pomacei* genus maxime acerbis & auſteris, ideoque in regione noſtra horti talibus potiſſimum abundant) vel a ſtomachi, ac inteſtinorum, robore nativo eorum, qui *pomaceum* perpotant novellum, acciderit, ut nec concitetur vomitus, nec perturbetur alvus, mala tamen perſæpe ſequuntur atrocia. Hujus enim longa & frequente potatione tanta vis *tartari* indomiti ingeritur ſanguini, ut non ſolum ſanguis ipſe inde reddatur acris valde, ſed & ab impuro fonte omnes ab eo ſecreti humores. Hinc loco perdulcis & lubricantis muci, per glandulas *Haverſianas* percolati, mordax quaſi coagulum: dolor hinc artuum oritur pungens, ac motus impotentia. — Loco blandiſſimi liquoris, nervos irrigantis, latex corrodens: hinc nervorum diſtentiones, hinc inſultus epileptici. Sanguine porro tanta ſalium copia ſaturato, corpu-

ſcula ſalina in mutuos amplexus ruunt, & majores formant maſſulas, quam quæ per arterias *lymphaticas*, vix utique per ſanguineas *capillares*, perfluere poſſunt: hinc naſcuntur obſtructiones variæ, atque propaginis nervoſæ vellicatio ſumma.

Tandem etiam & vel ipſa bilis, balſamum iſtud πολύχρηστον corporis, corrumpitur, & ab acido pomoſo ſuperabundante domatur, quæ vel ipſa debet eſſe acidi domitrix: pluribus ſiquidem conſtat experimentis, quod bilis, ſi nimio cum acido, vel vegetabili, vel minerali, commiſcetur, viribus ſpolietur, iners reddatur prorſus, & in coagulum fere abeat. — Ferax hæc cauſa malorum! ſtagnante enim in acinis ductibusque jecinoris inſpiſſata bile, tumor, vel induratio, hepatis ſubſequitur, unde *circulatio* & ſecretio per magnum hoc viſcus impeditur maxime. Quanta dehinc oritura ſint mala, perſpiciet facile, qui arteriarum *meſentericarum* & *cœliacæ* diſtributionem, atque, ex harum ramuſculis, venæ portæ curſum etiam, perpendit probe: at cum hæc deſcribere longum eſſet, miſſa faciam, breviterue tantum conſiderabo bilem, quatenus acido contaminatam, & in *poris biliariis* & veſica fellea nimium diu ſtagnantem.

Jam itaque in hepate ſubſiſtente bile, nulla fit ejus in *duodenum* excretio, unde nec *chyli* lentor, nec aciditas attenuatur ſatis, vel ſubigitur probe. *Chylus* autem glutinoſus per vaſa lactea ſanguinem intrans lentorem ejus adauget, jampridem, ab acido & auſtero pomorum ſucco, nimis craſſi: hinc ſecretiones omnes, quæ lege naturæ, fluidiores eſſe debuerunt, factæ ſunt juſto craſſiores; multa etiam hinc mala! cæterum inteſtina, proprio bilis ſtimulo privata, feces tardiſſime deponunt, unde alvus fit aſtricta admodum. — Certe

tum

tum ſqualidus illle luridusque color omnium ex hoc morbo laborantium, tum craſſa eorum & crocea urina, indicia erant manifeſta ſatis, bilem nec debito modo ſecretam fuiſſe, nec in inteſtina excretam.

Quanquam bilis ab acido coacta in cyſti fellea, ac in ductibus hepaticis, iners velut & torpida per ſpatium aliquod hæreat, latet tamen anguis in herba. Si quis enim corporis humor, vel blandiſſimus, extra aream *circulationis* effuſus, calori corporis humani exponatur diu, & motu partium vicinarum agitetur; tenuior indies & acrior factus in acerrimam & vaſa omnia corrodentem ſaniem mutabitur tandem. Nonne pulchram ſæpe mammam ex ſtagnante ſolo dulciſſimo lacte depaſcitur ulcus horrendum? Si hæc humori ſuaviſſimo, annon eadem, imo & vel graviora longe eventura ſunt bili, etiam in ſtatu naturali omnium acerrimo? cui & jam inſuper plurimum ſalis acidi adjicitur; qui, quanquam forte bilis *alcalinam* putredinem temperet paululum, vi tamen corporis vitali exagitatus aſſidue, acrimoniam demum exauget maxime.

Bilis niſi ab effuſo acido haud videſcit, & quo fortiora admiſcentur acida, eo intenſior oritur viriditas, prope ad nigritiem accedens, ac coagulatio fortior, ut colore & conſiſtentia propius abſit miſtura a fuligine affuſo atramento: fit hoc clarius, ſi cum felle humano, quod magis forſan *alcalinum* eſt, quam de alio quovis animale bilis, inſtituatur experimentum. — Hæc certe mihi videtur eſſe bilis atræ & æruginoſæ origo longe frequentiſſima: falluntur utique, qui has bilis ſpecies in primis ſolum viis formatas eſſe credunt, cum qui in extiſpiciis humanis verſantur, in ve-

ſica fellea, & ipſis *poris* biliariis, tum atram, tum porraceam, offendant ſæpius.

Huic ratiocinationi adſtipulatur experientia qua ſine vana omnis *theoria*, bella ſit utcunque. Obſtupui ſæpe videns bilem æruginoſam, ac, ve ipſa acriorem longe, atram, vomitione rejectam metalla ipſa corrodentem, & in pavimentum, haud aliter quam effuſo ſpiritu vitrioli, bullientem: quin imo tam acerbe acidam, ut dentibus cum horrore ſummo ſtuporem incuſſerit, faucesque ipſas excoriaverit. Nonne hæc maximæ aciditatis argumenta? vix hercle majora facit ipſe vitrioli ſpiritus. Apud GALENUM ideo, aliosque, bilis atræ characteres (qui & porraceæ itidem conveniunt) ſunt τὸ δριμὺ, τὸ ὀξῶδες καὶ τὸ διαβρωτικόν. Curavi olim nauclerum quendam honeſtum, a Virginia reducem, qui torminoſa alvo primum, graviſſimis dein nervorum diſtentionibus & delirio correptus, plurimum bilis viridiſſimæ, ſubinde aterrimæ, ac quam maxime acidæ, evomuit. Hui inter convulſiones, dum cochleare argenteum in ore, ne linguam ſcilicet demorderet, intruderen aſtantes, momento quaſi temporis colore plan atro infectum retrahebant, ac ſi in ſpiritu nitri in tinctum fuiſſet. — Hic autem homo, ut hoc obi ter notem, ſucco limonum acerbiſſimo captu valde, eum in omni fere potu hauſerat abunde nec poſſum ſane quin addam, me ſæpiſſime ho bile atra, aut porracea, afflictos eſſe notaviſſe, qu frequenter prius ex ventriculo, ob corrodens & valde pungens acidum, laboraverant. — Jamqu in memoriam redit, quod annis abhinc quinde cim, a generoſo quodam juvene, acetariis atqu *pomaceo* impenſe dedito, & id propter colicis & *rheumaticis* doloribus frequentiſſime vexato, ſanguinem

guinem detractum attonitus viderim, cujus ſerum, ſucci inſtar e poris expreſſi, erat viridiſſimum: vide porro obſervationem noſtram ſecundam Act. Philoſophic. No. 382. (*)

Haud equidem ignoro, optimum SYDENHAMIUM, bilem porraceam ex ſola ſpirituum ἀταξίᾳ ortum ducere affirmaſſe: quod ſi verum erat, tunc in omni graviore animi *pathemate*, vel ſpirituum a quacunque cauſa vehemente agitatione, bilis porraceæ generatio ſequeretur, quod tamen plerumque falſum eſt. Animi *pathemata* profecto bilem movent & exprimunt (idcirco phraſi aptiſſima dicitur, bilem illi commotam eſſe, qui ira incenſus eſt:) at ſi bilis, enormi ſpirituum motu expreſſa, acido alicui humori in viſceribus occurrit, fit illico viridis; quæ perſæpe in magnis animi perturbationibus evomitur. Nonne autem hunc hominem, jam, ex vehemente animi motu, viridem evomentem bilem vidimus, qui paulo poſt forte, a graviore commotione flavam omnino vomebat? Nonne ille, in perturbato mari navigans, hodie bilem viridiſſimam rejicit, qui poſtridie tamen croceam prorſus ejecturus eſt; & e contra? bilis utique extra corpus, ab agitatione vel fortiſſima, haud virideſcit, nec niſi admiſto acido, vix intra itaque. — Quod ſentio dicam; ſpirituum agitatio vehemens, ſive graviora animi *pathemata*, concoctionem lædunt maxime, atque ſic *chylus* in ſtomacho aceſcit, cui profluens admiſta bilis evadit viridis; dumque ſtomachus eſt infirmus, quicquid intus aſſumitur, haud probe digeritur: unde diu in inteſtinis & ventriculo pituita acida dominari poteſt.

Bilis igitur, ſeu viridis, ſeu atra, in veſicula fellea & in ductibus hepaticis congeſta diu, &

(*) Hic translatam p. 12.

corporis calore fota, tandemque liquefcens, vel ab extremis venæ cavæ ramufculis abforpta in maffam rapitur fanguineam, vel per ductum *choledochum* in inteftina effunditur. At cum utraque jam facta fit fumme acris, fanguine confufa, mira excitat mala: nempe genus omne nervofum irritando dolores, anxietates, fpafmos, infert. Vafcula pariter rodit teneriora, &, in cerebrum translata, illi eft perquam infenfa. — Inteftinis vero aliena maxime enormes concitat vomitus, atque horrenda tormina.

Bilis autem atra, acida, acris fit utcunque, nequaquam tam funefta eft humanæ fabricæ, quam bilis atra *alcalina:* acidum enim fortiffimum haud æque potenter vafa, partesque corporis erodit, ac lixivium fortiffimum *alcalinum*, quod dicto citius fubftantias animales diffolvit penitus. Imo vero bilis putrefcens, ni ab acido mitigetur virus, in faniem acerrimam, omnia corrodentem, mox abit. De hac adeo tantum bile intelligendus eft HIPPOCRATES, fenfu abfoluto, in Aphorifm. 22, 23, 24. Sect. IV. & Coac. Prænotion. 74. Lib. I. Edit. Duret. itemque ab HIPPOCRATE CELSVS, Lib. II. Cap. VIII. „Tormina ab atra bile orfa, mortifera.„ Eft enim *gangrænofa* fanies icterum, vel *hepatitidem*, male judicatam confequens. Diros hujus interdum notavi effectus, quondam præcipue in matrona quadam, fpiritibus vinofis addicta maxime, quæ &. inde in icterum nigrum inciderat: illa namque paulo ante mortem vomuit multa, atra, fœtidiffima, brevique poft multo cum fanguine, ἄνω καὶ κάτω rejecto, (exefis nempe vafculis fanguineis) reddidit animam. — Atque mehercle ob acrimoniam putrefactæ bilis, quæ omnia vafa deftruit confeftim, accidit, quod *hæmorrhagia* ictericis fymptoma fere funeftum eft.

Eft

Eſt & alia bilis atræ (dictæ) ſpecies, priore longe, longeque mitior, quæ recrementum quaſi ſanguineum eſt: de hac poſteriore ita GALENUS, in Commentar. ad Aphoriſm. HIPPOCRATIS 53. Lib. VI. Μεμνῆσθαι γὰρ χρὴ τῶν περὶ τῆς μελαίνης χολῆς, &c. i. e. „Meminiſſe enim oportet eorum, „quæ in aliis ſcriptis noſtris de atra bile definita „ſunt; nempe quod quædam ex flava bile ſuper-„aſſata fiat, quæ omnino eſt maxime pernicioſa; „alia vero, ut ita dicam, ex cœno & fece ſangui-„nis, quæ quidem craſſiore, quam illa, eſt ſubſtan-„tia, ſed multum a qualitatis malignitate rece-„dit.„— Idem vero rectius hanc vocat χυμὸν μελαγχολικόν.

Has idcirco bilis atræ differentias protuli, ne quis, ejus ſpecies male confundens, me de bile mitiore, ſeu potius ſucco *melancholico*, ea denarraſſe exiſtimaret, quæ de bile atra, acida, ſolummodo vera ſunt.

Tanta, tamque gravia, hominibus accidunt mala, ex immodico & perlongo fructuum ὡραίων uſu, eorumque ſucco, nec fermentato probe, nec bene defæcato; pomorumque præſertim, quæ non ſolum ſuccum habent acidum valde, ſed & auſterum inſuper. — Hunc autem longa, ac debita, fermentatio potum reddit jucundum ſane & ſalutarem. Perpetuo enim & inteſtino fermentationis motu ſales *tartarei* craſſiores comminuuntur maxime, &, ſubtiliſſimi tandem facti, ad permeanda vel minima corporis vaſcula apti redduntur.— Cum vero particulæ alicujus momentum, in aliud inpingentis, a quantitate & velocitate conjunctim oriatur, minima corpuſcula leviſſimo impetu feruntur, ni moveantur ociſſime: ſales ergo, valde ſubtiles facti, leviter tantum irritant nervos,

vos, eosque titillant potius quam lacerant. — Præter hæc crudum musti oleum attenuatur maxime, salibusque *tartareis* intime conjunctum, iis vaginulas quasi sulphureas præbet: ita tandem pomorum *tartarum* fit veluti sal quoddam *volatile* oleosum, & liquor pomosus gratus valde potus & satis salubris.

Vix utique datur ad *alcalinam* acrimoniam præstantius remedium: nihil magis, aut efficax, aut jucundum, nautis *scorbuticis;* nam fœdis eorum ulceribus brevi medetur, ac putredinem gingivarum fœtidissimam delet prorsus: plurimos certe vidi, a navigatione longa teterrimis obsitos ulcusculis, & lue *scorbutica* tantum non confectos, solo usu pomorum mox restitutos. — Ac nullus dubito, quin generosum *pomaceum* foret saluberrimus potus ad Indias navigantibus: imo plures jam satis experti sunt salutares hujus effectus. — Hoc habeo etiam addendum, quod, ex quo, apud omnes fere nostrates, tanto fuit in usu, evanuit pene & tetra scabies & horrida lepra, quæ oras has maritimas olim infestaverunt maxime, Cornubiam potissimum.

Res nunc & ordo postulant medendi methodum.

Quod ad sanguinis missionem attinet, utcunque ea sit necessaria prorsus in colica (uti dicitur) biliosa; ac jure merito, apud SYDENHAMIUM, aliosque, primum obtinet locum, ubi dolor vehemens, pulsus fortis & citatior, atque ardor febriculosus, hanc postulabunt, (ne scilicet gravis inflammatio viscerum accederet:) in hoc tamen, quem jam descripsimus, morbo, adeo nil prodest, ut etiam plerumque noceat. Debilis enim tardusque pulsus, & spiritus graviter oppressi, *symptomata*

ptomata in hoc morbo perpetua, ſanguinis diſpendium vix tolerant, nedum requirunt. — Et vel ipſe SYDENHAMIUS, contra quod in colica bilioſa præceperat, ubi morbus colicus fructibus *horariis*, nimis avide ingeſtis, originem debuerat, non niſi poſt ſumptum *emeticum* & *anodyna* venam ſecari juſſit. At certe vix video, cui bono ſanguis tunc emittendus ſit, niſi nimia ejus quantitas, velocitas, aut calor, venæ ſectionem ante omnia poſtulaverint: quandoquidem, niſi ſanguine miſſo, in corpore *plethorico*, non levi cum periculo moveatur vomitus.

Fateor equidem, me, antequam morbi naturam perſpexeram penitus, quibusdam ſanguinis miſſionem imperaſſe, ad dolorem nempe atrociſſimum leniendum: at effectus fuit opinione longe minor; nam omnes pene in gravem animi deliquium inciderunt. Quid quoque hoc efficere potuit in artuum dorſique dolore experiebar, at ſucceſſu utique haud meliore, quinimo infauſto utplurimum eventu: quibus enim ſanguis larga manu detractus fuit, omnes fere, *paralytico* affectu correpti, vim prorſus motumque manuum perdiderunt, nec uſum earum, niſi poſt longum tempus, recuperaverunt tandem; ac quod dolendum certe, aliqui hoc tempus adusque reſolutione manuum laborant. Ex hoc profecto errore, vel leviſſimum accidens fuit diu durans tumor pedum hydropicus. — Paucis igitur: Si forte venæ ſectio, propter ſanguinis nempe multitudinem eſt præcipienda, debet id fieri incipiente morbo, & priusquam *narcotica* adminiſtrantur: nam non in hoc ſolum, ſed & in omni fere morbo, perpetuum eſt, quod ægri facilius longe miſſionem ſanguinis ferunt ante, quam poſt opii uſum.

Quamvis venæ ſectio huic morbo rariſſime conveniebat, medicina tamen vomitoria fuit ſemper utilis, in principio utique perneceſſaria: ſive enim *anodyna* dederis, ſive *catharthica*, aut vomitu rejecta protinus, aut pituita tenaciſſima implicata, neutiquam vel dolorem lenirent, vel moverent alvum, ſi ea præſertim in forma ſolida exhibuiſſes. — Memini profecto me conſultum fuiſſe a pharmacopola quodam gallico, pro uxore cujusdam pictoris, cui dederat ſaltem (partitis autem vicibus) Pilul. ex duobus ℨij, quibus & adjecerat etiam calomel. ℨſs, eaque omnia incluſerat potione larga infuſus purgantis fortioris; quid inde? vomuit equidem, parcius autem, at ne vel minime reſpondit alvus. Ego vero *emeticum* propino ſtatim, hauſtaque dein, pro more, affatim infuſione ſalviæ & florum chamæmeli, immenſam plane ejecit quantitatem muci quam maxime viſcidi, cum ipſiſſimis pilulis, nullo fere modo mutatis, quanquam plures ante horas deglutitæ fuerant.

Hic jam obiter venit notandus error eorum, qui *cathartica* reſinoſa exhibent, nec cum ſale aliquo ſolvente, nec ovi vitello, commiſta; quæ faciant ut reſina ſit in viſceribus diſſolubilis: Si quis enim ſinceram, aut jalapii, aut ſcammonei, reſinam alicui porrigit, pituitoſis & aquoſis humoribus in primis viis abundanti, haud magis alvum movebit, quam ſi meras miniſtrabat quiſquilias, & hujus actionem ita non juvat (quod vulgus tamen ſolet) juſculi avenacei larga potatio, ut eam prorſus impediat. — Plantas ideo reſinoſas, optime præparatas, porrexit alma natura ſale nempe proprio ſolvente divites, quem certe, dum reſinam conficit male feriatus chemicus, perdit omnino.

Sed

Sed e diverticulo in viam. — Inprimis itaque, hoc morbo laboranti, ad hunc modum præſcripſimus.

℞. Rad. Ipecacuanh. ʒi. vel ʒiſs. Sal. Abſynth. ℈ſs. coq. ex Aq. font. ℥iv. ad ℥ij. dein coletur decoctum, cui adde Aq. Flor. Chamæm. Comp. Syrup. e Spin. Cerv. ana ℥ſs. m. f. Potio emetica. — Ad vomitum promovendum hauriat affatim pulli gallinacei decoctum, vel, quod magis probo, infuſum ſalviæ & Flor. Chamæm.

Emeticum hoc noſtrum, præ omnibus, quæ probavi unquam, operando videtur leniſſimum, at detergendo potens ſatis & effectu certiſſimum; cito enim vomitum ciebit, nec longa in inteſtinis mora tormina creabit: (quod, ipecacuanh. in pulvere aſſumpta, ſæpiſſime evenit) huic, dum violentius volo, *tartari emetici* grana aliquot, aut cochleare unum, alterumve, vini benedicti adjicio.

Vomitus hoc modo provocandus eſt alternis diebus, vel ad quartam nonnunquam vicem: cum etenim maxima copia pituitæ tenaciſſimæ obruitur ſtomachus, cum magna vis corruptæ bilis eum opprimit, quis medicinæ profectus expectandus eſt, niſi hæc expurgantur penitus? Quod rectius longe ſurſum, quam deorſum, faciendum eſt: licet enim ponatur, ea ejici poſſe per inferiora, nonne tamen longe commodius per vicinium os evomenda ſunt, quam per longum inteſtinorum iter deturbanda? Quin etiam, dum per inteſtina depellitur putrida ventriculi colluvies, pars iſtius tenuior ab oſculis venarum lactearum reſorpta, ſanguinem inquinabit, dum pars craſſior, in plicis viſcerum hærens, atrocia excitabit tormina: atqui ſi omnia expurgari potuerunt, inter deſcen-

den-

dendum tamen tunicam inteſtinorum nervoſam cruciarent maxime. Conſtat igitur ineptum eſſe, velle per alvum purgare ſtomachi colluviem.

Nec ſolum ad hunc morbum proficit vomitio, quatenus perpurgat ventriculum, ſed & inter vomendum partes ſtomacho proximiores concutiuntur & vellicantur maxime: quicquid ita humoris in hepate, vel pancreate ſtagnaverit, exprimitur, ac vomitu proinde ejicitur. — Cum autem ſtagnando corrumpatur omnis corporis humor, atque inde acritudinem contrahat aſſidue; ſi per alvum excernendus foret, tum inteſtina torquendo, tum vaſa lactea ſubeundo, plurima produceret mala. Vomitione ergo optime exantlatur bilis, ſive porracea, ſive atra, utraque in hoc morbo frequentiſſima. — Quinetiam ſæpe certe notavi, ex peracta vomitione, vel ipſos artuum & humerorum dolores ceſſaſſe, pro tempore ſaltem; ad divini ſenis effatum, Lib. II. Prædictorum, quod ſic reddit CELSVS noſter, Lib. II. Cap. 8. „Humerorum dolores, qui ad ſca„pulas, vel manus, tendunt, vomitu atræ bilis „ſolvuntur.„

Cum jam vomitus conquieverit, quod exhibitis *paregoricis* cito efficitur, danda ſunt protinus medicamenta per alvum purgantia; iisque rectiſſime addenda ſunt *anodyna:* ſiquidem obſtinata alvus & dolor ventris graviſſimus ſunt in hocce morbo *ſymptomata* perpetua. — Ideo ubi colicus dolor ſævit admodum, *opiata* purgantibus adjici debent; nempe ut dolor reddatur tolerabilis, ut inteſtinorum relaxatio deinde ſequatur, atque ut eorum motus periſtalticus fiat conſtans & regularis, nec interruptus, nec perverſus. — Dolor omnis agit ut ſtimulus, vel rectius ſtimulus ſen-

ſum

ſum doloris excitat: ſtimulus autem omnis ad contractiones concitat fibras, easque in *ſpaſmos*, ſi ſit vehemens, adigit. Cum itaque dolor colicus atrociſſime urget, inteſtina in quibusdam locis convulſionibus afficiuntur, & faſcia quaſi conſtringuntur, adeo ut, niſi tormento ſopito, nec alvus nec flatus infra transmitti poſſit: hac adeo de cauſa, dolor colicus vehemens ſecum plerumque habet comitem alvum valde adſtrictam. Rectiſſime ergo in omni colica graviore *anodyna* purgantibus adjiciuntur; nec certe hoc novum eſt, experientiſſimus enim RIVERIUS in Cap. de dolore colico præſcripſit Aloes ℥i, Scammonei gr. VI, quibus Laudani opiati adjunxit grana duo: imo in obſervatione prima centur. 2dæ iisdem admiſcet grana quinque laudani. — At cum id ſe facere ex auctoritate HIPPOCRATIS opinatur, mea quidem ſententia fallitur; nam vox *μηκωνὶς*, in loco a RIVERIO citato, non ſuccum ſomniferum papaveris (niſi forte *τῆς ἀφρώδεος* ſive ſpumei DIOSCORIDIS, quod vehementer ſatis purgat) ſignificat, ſed *πέπλον*, ſive *πέπλιὸν*, (*) genus ſcilicet medicamenti alvum purgans: hoc idem etiam *μηκώνιον* ſignificat apud HIPPOCRATEM ſæpiſſime (niſi quando epithetum *ὑπνωτικὸν* adjicitur ut Lib. II. de morb. mulierum, p. 670. Edition. FOESII) ita quoque *μηκωνὶς*, ſive *μηκωνίτις*, a GALENO explicatur in exegeſi vocum *Hippocraticarum*, *μηκώνιον τὸν πέπλον καλȣ́μενον. ὃν καὶ μηκωνίτην ὀνομάζει.*

Sed ad remed. — Vomitu peracto, ego uti ſoleo ſequentibus ℞. Pil. Coch. min. ℈i. vel ʒſs. Calomelan.

(*) *Πέπλος καὶ πέπλιον ἐγγυτάτω μὲν τὴν ἰδέαν ἀλλήλων ἐς τὸ καθάραι·* Ruf. Epheſ.

melan. ℈ſs. Laudan. ſolid. gr. I. Ol. Caryoph. gutt. I. m. f. Pilul. vel ℞. Rad. Jalap. ℈i. vel ʒſs. Spec. Diambr. gr. VIII. Calomel. ℈ſs. Syrup. de Spin. Cerv. q. ſ. m. f. Bolus. — Pilulæ autem non ita facile rejiciuntur — Poſt duas dein, tresve horas ſenæ infuſionem, vel mannæ ſolutionem, atque id genus medicamenta, præcipio; quibus & interdum adjicio oleum amygdalinum, aut olivarum, niſi ubi ſtomacho oleum valde alienum eſt. Horum doſin & augeo & repeto, pro ratione *ſymptomatum*: hiſce vero pacatur dolor, relaxantur inteſtina, ad dejectiones ſtimulantur leniter, & oleoſis lubrica redduntur. At ſi ne ſic quidem alvus reſpondet, totum abdomen foveri jubeo fomento emolliente, idque potiſſimum ubi venter tenſus eſt admodum & durus, vel *ſpasmo* maxime contractus. Hoc blando vapore abdominis integumenta penetrat, ac inteſtina ipſa demulcet, rigidas hoc emollit fibras, easque nimis tenſas relaxat. Mirandum plane ſucceſſum ſæpe notavi ex applicatione fotus hujusmodi ℞. Rad. Altheæ, Sem. Lini — Fœnugræc. ana ℥iij. Flor. Chamæmel. M. iij. Cap. Papav. alb. ℥iv. coq. ex Aq. font. & Lact. dulc. ana P. æqual. — At effectus longe feliciores expectandi ſunt, ſi æger in ſemicupium demittatur ex iisdem paratum. Mihi, hæc aſſerenti, facilem dabit aſſenſum quisquis feliciſſimos balnei emollientis in doloribus nephriticis effectus obſervavit. — Haud raro profecto vidi ſæviſſimum paroxyſmum *nephriticum* ſolo balnei uſu derepente ſolutum, cum nec prælarga ſanguinis miſſio, nec laudani doſes, eæque haud mediocres, vel profeciſſent hilum. Imo permultis didici experimentis, nihil ad dolorem ſedandum, ac calculum per ureterem demittendum, æque conducere ac balneum tepidum & emolliens.

Acci-

Accidit autem ſæpiſſime, quod feces alvinæ in hac colices ſpecie, valde indurantur, & in valvulis coli hærentes, flatibus & ſtercori repagula ſunt, adeo ut, dum omnia ibi ſiſtuntur, nihil ultra transmitti poſſit: hac ſola de cauſa ſæpiſſime oriuntur graviſſimi dolores, ubi præſertim inteſtina purgantibus irritantur. Quamobrem ſi poſt horas aliquot, ab aſſumpto *cathartico*, alvus nihil reddit, oleoſum & emollientem clyſterem injici præcipio, quo & inteſtina reddantur lubrica & ſtercora molliora: dein (ſi opus erit) alvus acriore *clyſmate* duci poteſt.

Si quis alius morbus, hic profecto, de quo jam agitur, frequentem *catharſin* alvumque diu ſolutam requirit: medicamenta ergo leniter purgantia per dies aliquot continuos exhibenda ſunt; inter quæ laudo potiſſimum rhabarbarum, pilul. ruffi, tinctur. ſacr. quibus ſubinde adjungi debent calomelanos grana aliquot. Terebinth. etiam Veneta, aut Cypria, ovi vitello ſubacta & aquæ alicui *cardiacæ* admiſta, alvum purgat commode, & plurimum facit ad *rheumaticos* dolores, colicen comitantes. Interea tamen *anodyna* quædam liberali manu porrigenda ſunt; neque enim aliter ſæviſſimos compeſcere dolores, neque iisdem occurrere potes, recurſuris alioquin promptiſſime, niſi repetita doſi lacrymæ papaveris tormenta reprimas. — Quod tamen ad opii doſin attinet, nihil certi ſtatui poteſt, cum ipſiſſima doſis alterum ſoporet maxime, alteri det contra dulce furere.

Longam hanc & frequentem *catharſin*, utut nova videatur, neceſſariam eſſe comprobavit experientia: alvus enim aliter mox fieret aſtricta valde, & graviſſima tormina certo certius ſuccederent

derent, ob acres ſcilicet humores, in inteſtina perpetuo influentes.

Non ſolum ad hunc morbum profligandum primas vias perpurgare neceſſe eſt, diluenda eſt inſuper ſanguinis acrimonia ſalina: nam ex polluto fonte haud puri diffluunt rivuli. Diluentia ergo propinanda ſunt abunde, inter quæ *ἄριστον μὲν ὕδωρ*; neque enim aliud datur ſalium ſolvens, neque magis purum & incorruptum aliquid. — At ex omnibus aquis laudo maxime aquam Pyrmontenſem, aut Spadanam: hæc ſiquidem, principio prædita *chalybeato*, non tantum ſales diſſolvit optime, ſed & *craſin* ſanguinis firmat, ac fibrarum tonum roborat.

Cum per hæc ſanguis ſit dilutus apprime, omni ope evocandus eſt ſudor. Nil vero ad hoc idoneum magis expertus ſum quam camphoram, ac divinum illud miſerorum ſolamen, Laudanum: his aſſumptis ad ſudores eliciendos largiter calideque hauriri debet vel ſalviæ, vel roriſmarini, infuſio, aut, quod ſtomacho forſan arrideat magis, ſerum lactis vinoſum.

Qui conſenſum inteſtina inter & cutim, qui fœtidos acresque ſudores, vel cuticulam ipſam erodentes, obſervaverat; haud ita multum obſtuperet, videndo tum colicos dolores, tum *rheumaticos*, poſt ſudationem penitus fere ſublatos, pro tempore ſaltem. — Iſtud certe fuit naturæ veſtigia premere, cui medicus, ejus miniſter, prudenter obſecundare debet: frequenter enim ſudores, ſponte erumpentes, hanc ægritudinem allevabant admodum. — Hisce apprime convenit BAGLIVI aphoriſmus Cap. de Colica: „Colica „habitualis & endemica, a vino acido præſertim „oriun-

„oriunda, ſolis ſanatur ſudoriferis; veſperi tamen „interpoſito anodyno remedio.„ — Atqui miror ipſummet BAGLIVIUM, in eadem etiam ſectione, uſum opii in colica improbaſſe: ſive enim ſudores moveat, ſive non, in vehemente colica perneceſſarium eſt, ac longe longeque anteferendum pulveri foliorum ficus ſylveſtris, utcunque ſit in terra (quod permagni eſt haud dubio) non in muro nata, & licet caute (quod præcipit) foliis ulmi admixta. — Sed *quandoque bonus dormitat Homerus.* — Sudores equidem non ſunt paralyſeos cauſa, ſed effectus: cum enim materiæ morbidæ *metaſtaſis* in genus nervoſum facta eſt, vel reſolutione, vel convulſione, afficiantur nervi neceſſe eſt. Relaxatis ideo nervis ſubcutaneis, per patula nimis & hiantia cutis emiſſaria diffluunt humores (quod in moribundis etiam eandem ob cauſam obſervatur:) quid quod & ſudores diu poſt ortam paralyſin durant. — Mihi certe videtur corpus reticulare MALPIGHII (ſi mavis RUYSCHII) eum ob finem effectum fuiſſe, ut foret quaſi ſphincter univerſalis ductibus ſudoriferis, per ſua foramina emiſſis; dumque conſtringitur fortius (quod cute aëri frigido expoſita accidit) tota cutis, puſtulis quaſi aſpera corrugatur, & cuticulæ anſerinæ inſtar evadit: dum vero relaxatur nimium, profluunt ſudores. Sed hæc hactenus contra doctrinam BAGLIVI.

Poſt ſudationem diluentia, præ cæteris autem, aqua quædam ferruginea, ſi ea non eſt, quam puriſſima, iterum præſcribenda ſunt, diuque epotanda; ut corruptæ nimirum nova puraque materia admiſceatur, ut debitus ſervetur ſanguinis fluor, & ejus corrigatur acrimonia. Nec vero interea omittenda ſunt, quæ & imbecillum ſto-

machum juvant & viſcera confirmant: ſic tamen ut ſubinde aſſumi debeant rhabarbarum & tinctura ſacra, (quæ & ipſa inteſtina corroborandi facultatem habent, eaque expurgant commode) ne in illis ſcilicet coirent acres aliqui humores. — Idcirco pulveres (uti dicuntur) teſtacei ad hunc morbum proficiunt, quod acres abſorbeant humores; at niſi ſalem. Abſynthii, aut tartari fixum admiſces iisdem, ac rheum barbarum, vel ἐκκοπρότικα quædam ſubinde exhibes, eorum uſus non diu continuandus eſt: ne in canali inteſtinorum, diu morando, in lapideam pene abirent duritiem. Quod ſane plus ſemel obſervavi, in puerulo præſertim aurificis cujusdam, cui, ob *teſtacea* plurima exhibita, alvi feces in tantum erant induratæ, ut exſiccatum gypſum plane referrent, illasque ex ano, ope inſtrumenti, neceſſe eſſet extrahere. — Hoc de *teſtaceis* exhibendis præceptum, niſi ubi cita alvus aliquos exercet, perpetuum eſſe debet. Tutius ideo, imo & efficacius longe, ad acidos corrigendos humores datur aqua calcis vivæ tenuiſſima, maxime idoneis imbuta *ſtomachicis*, quæ & acidum in primis viis, ac in ſanguine delet.

Quæ ad dolores *rheumaticos*, expugnandos, cum morbus artus invaſerit, utiliſſima probavi, fuere cinnabarina, gummi guaiaci, tinctura antimonii, potiones e terebinthina, aut e balſamo copaybæ, quæ quoque ad paralyticas affectiones plurimum poſſunt. Sed ante omnia fere, minuta calomelanos doſis, repetita ſubinde; quod, ſi octava, vel decima vice ſublimetur, nobiliſſimum ad plures morbos evadit remedium: idque, ad grana duo, triave, ſcilicet, præſcripſit eruditiſſimus noſter MVSGRAVIVS, ὁ μακαρίτης, Aſclepiadeæ

piadeæ familiæ, dum viveret, egregium decus & ornamentum. — Calomelano frequenter adjicio camphoræ pauxillum, quæ, ex particulis longe ſubtiliſſimis conſtans, anguſtiſſimos corporis canaliculos penetrando, pennasque quaſi *mercurio* addendo, vires ejus intendit maxime. Quinetiam eadem camphora corrodentem *mercurialium* præparationum qualitatem delenit, earumque ſpicula obtundit: quod probe jamdudum novit BATEVS, eandem, in præparatione mercurii præcipitati griſei, turpetho minerali addendo. Vtiliſſimas quoque *mercurii alcalizati* dotes probavi nuper, addo & tutiſſimas.

Porro ad crudeliſſimos *rheumatiſmi* cruciatus, eosque diu permanentes inter ſcapulas præcipue, nihil magis prodeſſe novi quam *veſicatoria* ſuperimpoſita; quæ ad paralyſin etiam præcavendam, eamque, ſi jam facta fuerit, profligandam, maxime faciunt. Membra autem reſoluta, totaque ſpina dorſi, a ſummis cervicibus os coccygis ad usque, galbaneto PARACELSI (quod apud CRATONEM, vel RIVIERIVM vide) aut quod, me judice, melius eſt, balſamo galbaneto HARTMANNI perfricanda ſunt, adjecta quoque camphora: habet id utique vim penetrandi & aperiendi maximam. Eſtque hoc inſuper utile remedium, ubi abdomen vehementer extenſum eſt, aut ſpasmo maxime contractum: totus autem venter eo inungi debet poſt fomentationem idoneam. At notandum! melius longa & clauſa digeſtione, quam deſtillatione, (quod vulgo faciunt) præparatur: deſtillatum ſiquidem magis *cauſticum* eſt, & nonnunquam, ſi ſit tenerior præſertim, erodit cutim. At ſi umbilicus excoriatur, difficillime utique ſanatur, ac diſcruciat maxime: quod quo-

que caveri certe debet, cum emplaſtra de galbano, vel *hyſterica* dicta, medio abdomini admoveantur; umbilicum nempe obtegendo involuto ſerico.

Cum dolores colici & *rheumatici* ceſſaverint paululum, tum demum uti cibo pleniore oportet, ſed neque inflante, neque valido, ne viſcera adhuc imbecilla lædantur. Conveniunt potiſſimum *gelatina* de ſago, e cornu cervi raſo, ſeu, quæ facilius paratur, de pedibus vitulinis, ova ſorbilia, *panatellæ*, atque id genus alia, quæ per totum etiam morbi decurſum, parcius aſſumpta, ad vires reficiendas utilia ſunt. — Potui vero nihil dari debet præterquam aqua pura, aut *chalybeata*, vini albi generoſi pauxillo ſubinde adjecto; nam ſive quid flatulentum, ſive acidum eſt, id huic morbo affectis alienum eſt maxime: facile enim redire conſuevit ex leviſſimo diætæ errore. — Porro ad *craſin* ſanguinis reſtituendam, & confirmanda viſcera, *chalybeata* quædam *ſtomachica* idonea ſunt maxime: infuſione ſequente utor ſæpiſſime. ℞. Radic. Gentian. — Galang. ana ℥ſs. — Zedoar. — Calam. aromat. Cort. extern. Aurant. Hiſpalenſ. ſicc. ana ℥iiſs. Caryoph. Indic. ʒii. Chalyb. cum Tartaro ppt. ℥iii: hiſce affunde Vini alb. Olyſſiponenſis ℔iiiſs, Aq. Abſynth. Comp. ℔iſs. f. Infuſio clauſa per dies ſaltem duodecim, in vaſe vitreo, id ſæpius agitando. — Vbi viſcera infirma ſunt, & pituitoſa colluvies redundat, maxime conducit hocce medicamentum, minime tamen alienum eſt ſtomacho. — Semina cardui, in tinctura amara chalybeata LOWERI, ingratum admodum lentorem fundunt; neque aliquid Gentianæ, præter nomen, eſt in aqua Gentianæ compoſita, quam recipit infuſio Loweriana.

Vlti-

Vltimum in hoc morbo auxilium equitatio eſt; neque enim ulla res viſcera magis & inteſtina confirmat. Ea ſiquidem, vario admodum, ac frequentiſſimo corporis ſuccuſſu, totum abdomen concutit leniter: quicquid adeo inteſtinis hæreat, preſſu & agitatione continua depellit; quicquid lentoris in vaſculis ſanguineis retardetur, exprimit, circuitum ſanguinis per vaſa *meſenterica* & venæ portæ ramulos promovet maxime, ubi ſanguinis curſus tardiſſimus eſt. Sanguinem itaque partim vi morbi, partim longa ibi mora, concretum fere perpetua velut conquaſſatione diſſolvit. Obſtructiones adeo glandularum hepatis, pancreatis, meſenterii, inteſtinorum, expedit; porro actionem ſplenis, jecinori inſervientis, multum adjuvat. Plurimis denique conſtat experimentis, *perſpirationem* maxime augeri equitatione: ita noxios humores in aliam partem avertendo, ac per cutim eliminando, non in hoc ſolum, ſed & in omni fere morbo *chronico* prodeſt. Profecto quos vix operoſa medicina ſervavit, ſola utique equitatio reſtituit penitus: cum igitur equo inſidere valet ægrotus, eo gaudeat quotidie, *vireſque acquirat eundo.*

Hæc quæ conſcripſi modo de ratione medendi morbo colico Damnoniorum, haud male fortaſſe accommodari poſſunt colice Pictonum dictæ, Indias occidentales infeſtanti ſæpiſſime: quæ ex eadem fere cauſa pendens, nimio nempe uſu acerbiſſimi limonum ſucci, curam forſan haud abſimilem poſcit.

IX.

NAVTARVM
in diu durantibus curſibus exploratoriis & longis itineribus
SANITATEM CONSERVANDI
METHODVS.

Nautarum quam ingentem numerum paucis his abhinc annis terribilis ſcorbuti perdiderimus affectibus, ſatis notum eſt, quippe qui præcipue a malo alimentorum apparatu, aqua, cereviſia, cæterisque minus bonæ notæ rebus, ut vix evitandis longorum itinerum atque curſuum exploratoriorum ſequelis dependet: naturali enim modo navium apparatus bonitate recedit, caro bovina & ſuilla corrumpitur optima, aqua putreſcit, atque cereviſia (ad minimum talis, quali naues replentur) non diu conſervatur bona. Inde, quin protractus & continuatus talis apparatus uſus gradatim humores corporum polluat, magnam ſanguinis acrimoniam inducat, iſtumque quotidie magis magisque ad putredinis ſtatum procliviorem reddat, fieri non poteſt. Quorum affectuum vis, dum in humida, ſalina athmoſphæra continuo vivunt, & intra tecta navium aërem impurum & inquinatum inſpirant, inſigniter augetur. Hanc ipſam hujus caſus rationem eſſe, conſtans docet experientia. Ex unica navium claſſe plus, quam mille homines ægrotos, præter illos ipſo in itinere mortuos poſt trium menſium iter in terram expoſitos vidi, quorum plurimi ſcorbuto laborabant

ſummo;

ſummo; Navium claſſe ad portum reverſa aër liberior, liquores ſalutares, alimenta nova & inprimis fructus & herbæ convenientes cito ægrotorum ſanguinem & humores purificant eorumque reſtituunt ſanitatem. Aër liberior, novus alimentorum apparatus, fructus, & hortorum proventus, quæ cuncta Angli & Belgi in inſula St. Helenæ & promontorio bonæ ſpei reperiunt, maximam ipſis in Indiæ occidentalis itineribus afferunt utilitatem; ſine quibus ipſi admodum ægrotant. Sanguinis acrimoniam corrigendi alcaleſcentem atque humorum putredinis progreſſum impediendi methodum, quæ acidis vegetabilibus & mineralibus peragitur, eſſe optimam, medicorum fugit neminem; quorum illa ſunt ſecuriora & dari poſſunt plenis buccis, hæc vero tantum guttulis.

Sanguinis ſtatum in navigantium ſcorbuto hujus naturæ eſſe, ex fœtido ægrotorum ſpiritu, eorum putridis corroſis gingivis, urina fœtida profundius tincta, ulceribus ſordidis, nigris, cœruleis & caſtanei coloris maculis & eruptionibus in cute, ex frequenti calore febrili, lingua ſordida, & bilioſa, cruentaque dyſenteria, quæ illum ſemper magis vel minus comitantur, apparet. Nunc quoque id ſatis cognitum eſt, vegetabilem & aceſcentem diætam & regimen, liberiorem aërem & novum alimentorum apparatum, potum ſubacidum & vinoſum illi certiſſime & cito mederi, niſi fortaſſe altiores egerit radices. In medendis affectibus ſcorbuticis valde deplorandis, a malo alimentorum apparatu, aqua perverſa, cæteriſque in longis itineribus exortis, poma aurantiorum, limonumque fructus miros edidiſſe effectus, ſatis eſt notum.

Quidquid autem morbum curat, illum quoque avertit. Itaque talis diæta & regimen, ſi in navibus adhiberi poteſt, contra conſueti navium commeatus corruptam putreſcentem qualitatem continuum exhibet antidotum & malos ejus effectus corrigit, ad minimum mitiores reddit. Atque præfectos navium, qui vinum, vinum pomaceum, limonum fructus & alimentorum recentium apparatum cæteraque ſecum gerunt, multo minus ſcorbuto affici, quam nautarum vulgarium pauperes, qui non ita ſunt inſtructi, re vera deprehenditur. Num ergo fieri poteſt, ut generale tale in navibus inducatur regimen ? Fieri poſſe reor, & ratione & experientia edoctus, methodum ſuadeo ſequentem.

Omnes naves, quæ longos curſus aut itinera ingredi volunt, inſtruantur boni generoſique vini pomacei, quæ ad illa ſufficit, quantitate: quo acerbius illud, ita tamen ut optimæ ſit notæ, eo eſt melius. Quod ſi poma tantæ utilitatis ſunt in ſcorbuto; quin ſuccus illorum, ſi fermentatione factus eſt liquor vinoſus, admodum ſit ſalutaris, ſane fieri non poteſt; & ſua aciditate mali corruptique commeatus alcalinam putreſcentemque qualitatem ut corrigat, optime ut potus conveni-re videtur conſuetus. Vinum hoc pomaceum ad minimum trium menſium ætatem habeat & fecibus prorſus ſit depuratum, antequam ad uſum transfertur. Si quando nimis recens & impurum eſt, ad colicas ſeveriores excitandas, eſt aptum: ſemel ad minimum ex majoribus doliis in bona & pura percoletur vaſa; id quod multum ad ejus depurationem confert, & impedit, ne corruptio accedat, quæ illud reddit inutile. Quod ſi autem fortaſſe in acidum commutetur, quod haud raro incidit, il-

lud

lud tamen ſemper erit utile; aſt, quando bene tractatur, in Indiis quoque bonum & ſalutare conſervari poſſe, compertum habemus. Præter cereviſiam & aquam cuilibet nautæ per diem ad minimum menſura vini pomacei exhibeatur. Sic quoque crebriorem & liberiorem aceti uſum in diæta nautis ſuadere velim; inprimis quando alimentorum apparatus ranciditatem contrahere incipiat. Præter ea navium tecta cæteraque ſæpius laventur aut conſpergantur aceto; poſtquam aër craſſus & putridus ex navibus ope machinæ DOM. SUTTON'S, aut D. HALES ventilatore eductus fuit, id, quod quolibet ad minimum die ſemel fieri debet.

Itaque in itineribus autumnalibus pomorum quantitas importari poteſt in naves, quæ bene ſelecta & ciſtis ſiccis puriſque incluſa per tres quatuorve menſes optime conſervantur. Sic quoque limonum aurantiorumque fructus pannis (*flannel*) dictis (aut alia iſtorum exhalantem humiditatem imbibente re involuti) vaſis ſiccis incluſi & frigidi ſatis retenti per longum temporis ſpatium ita conſervari poſſunt. Quod ſi vero hoc non tam facile fieri poteſt, ex limonum ſucco & ſpiritu ex canna ſacharifera educto (Rum dicto) parata mixtura (Shrub appellata) aliqua in copia importetur: cum ea diu conſervari poſſit, & multo ſit ſalutarior quam impurus & adeo noxius ſpiritus ardens, largis adeo manibus in navibus, alibique diſtributus. Nihil magis noxiam iſtorum ſpirituum qualitatem corrigere poteſt, quod in tranſitu ſit dictum, quam limonum ſuccus. Vbi aqua putreſcit, limonum ſuccus, elixirium vitrioli aut acetum ſemper cum illa miſceatur, quibus multo minus efficitur inſalutare: Romanorum milites

bibebant *Poſcam* (aquam & acetum puta) pro potu ordinario, illamque admodum inveniebant ſalutarem utilemque.

Vitrioli elixirio & aceto naves jam magna in quantitate inſtruuntur, & magnæ utilitatis eſſe inveniuntur. Nuperrime quoque lex promulgabatur, ut naves bellicæ inſtruerentur vino pomaceo, quod, ſi rite & ut decet adhibetur, maximam allaturum eſſe utilitatem, probabiliter ſum perſuaſus. Re ipſa jam profecto in paucis quibusdam bellicis aliisque navibus, in quibus illud, licet tantum minori in quantitate fuerit adhibitum, ita compertum eſt. His mihi addere liceat, ut vinum in captis navibus repertum plerumque tenue & lentum, ſæpiusque modo iſtud conſervandi corruptum, inter milites (in primis ubi vinum deficiat pomaceum) diſtribuatur, factu eſſe optimum.

Quod quidem conſilium admodum videri poſſit pretioſum; cum vero de plurimorum hominum non minus fortium quam utilium vita agatur, expenſas nulla ratione cum utilitate, inde dependente, comparari debere, exiſtimo. Secum ubique acetum & vinum gerebant in navium claſſibus & exercitibus Romani, atque militum nautarumque vulgus quotidie utriusque particeps erat. Quid? quod iſti multo plures impendebant ſumtus ad ſanitatem militum conſervandam. Itaque, ſi populus iſte illuſtris & prudens vitam militis Romani tanti æſtimabat, ut tantis ad illam conſervandam non parceret ſumtibus; cur nos quoque tanti æſtimare nolumus vitam nautæ Britannicæ, qui omnino tam fortis & tam utilis eſt reipublicæ?

Filum

Filum abrumpere nequeo, quin mentionem faciam methodum nautas cogendi conſuetam poſt eorum ex longis & tædioſis itineribus reditum, omnibus rebus neceſſariis deſtitutos, de amicis & familiis privatis ſollicitos & plerumque fere in malo ſanitatis ſtatu conſtitutos neque tempus neque occaſionem illam recuperandi ipſis permiſſum, multa millia ad inferos miſiſſe: egoque ob populi honorem optaverim, ut alia claſſes noſtras nautis inſtruendi methodus humanitatem & libertatem Anglorum magis decens excogitari poſſit. Plymuthi, die 30. Septembr. 1747.

X. DIS-

X.

DISSERTATIO
DE
ANGINA MALIGNA.

Libro meo *de Febribus* in publicum edito sæpius sese mihi obtulit opportunitas ex genere putridorum malignorum observandi morbum, quo mea de causis & cura febrium malignarum pestilentialium sententia abunde satis fuit confirmata. Illum puta, qui vocatur *angina maligna* (aut *ulcerous sove throat*,) quæ in hoc regno sparsim variis abhinc annis quibusdam in locis valde consueta & infantibus in primis insigniter mortifera apparuit.

Hujus morbi descriptio accurata, quam in Anglia primum accepimus, fuit illa eruditissimi *Dr.* FOTHERGILL anno 1748. Hispanicorum Italorumque medicorum varii talis morbi genus accurate descripserunt, quod sub seculi elapsi initio in Hispania variisque in locis Italiæ magna cum violentia & strage sæviit. — Simili fortasse natura erant Syriorum & Aegyptiorum illa ab ARETAEO CAPPADOCE prolata ulcera & pestilentialiter ulceratæ tonsillæ, quas in AETIO Amideno invenimus; & quædam profecto scarlatinarum febrium, quas MORTONVS descripsit, parum his videntur absimiles.

Vix sex vel septem elapsi sunt anni, cum eam in hac civitate ejusque vicinia deprehenderem, licet magna cum strage in & circa paga & oppida

Lost-

Lostwithiel, *St. Austel*, *Fowye* & *Liskeard*, uno vel altero anno ante sæviret. — Anni 1751. fine usque ad *Majum* anni 1753. ista hac in urbe locisque vicinis inprimis anno 1752. valde erat communis, atque non infantes solum, sed adultos quoque plures ista morti tradebantur.

Cum sincera & accurata morborum, eorum symptomatum, methodique illis medendi descriptio, via artem salutarem promovendi sit efficacissima, maxima cum cura morbos, de quibus agere vellent, atque bonos malosque methodi remediorumque, quæ illus tollendi causa adhibuerunt, effectus describere debebant medici. — Eo vero magis hoc requiritur, quando novus aut inconsuetus occurrit morbus, cujus signa peculiaria pathognomonica & diagnostica sollicite sunt notanda, & peculiari ratione describendum, quæ evacuatio, quod regimen & quæ remedia in illo vel juvent vel noceant.

Pluviæ magna quantitas toto anno 1751. decidit, in primis vero æstas generatim inconsueta ratione erat humida, frigida, sæpiusque procellosa. — *Junii* nihilominus in principio tempestas insigniter æstuabat & quidem observabantur dies admodum fervidi in *Julio* & *Augusto*, athmosphæra fere semper erat gravis & humida, barometron vero plerumque humilem tenuit stationem. — Terræ fructus crudi, aquosi & insipidi erant; messis insigniter erat mala & omnium generum grana faciebant damnum. — Nihilo tamen minus pauci tantum observabantur morbi, ad minimum nulli veri epidemici morbi: variolæ vero (legione *Conway's* mense Majo inductæ) insigniter hac in civitate mense *Julio* & *Augusto* disseminabantur; & quædam putridæ & miliares febres in

parte hujus comitatus meridionali occurrebant. — Licet re vera hic loci non eramus ægroti, morbi tamen hypochondriaci & hysterici multum prævalebant, & genus inagilitatis universalis & spirituum dejectio ubique occurrebat. Autumni tempore multo communiores fiebant variolæ & multo pejoris indolis, quam primo earum principio erant, reddebantur, hyemisque medio veræ epidemicæ, & mortiferæ. — Inter ea catarrhi, mucosæ, & inflammatoriæ anginæ, pleuritides & peripneumoniæ abundabant; & omnes hos morbos plerumque comitabantur erysipelatosæ vel pustulares eruptiones.

Tempestas semper continuabat humida sæpiusque valde procellosa, ventus erat varius. — Mensis *Decembris* erat frigidus, sed a die decimo quinto usque ad diem vigesimum quintum humidus. — Iidem morbi perseverabant, & circa anni finem variæ hinc & illinc occurebant malignæ anginæ.

Anni 1752. initium erat frigidum, humidum, sæpiusve procellosum, ventus plerumque ab oriente veniebat, interim mox versus occasum, mox versus meridiem inclinabat: Barometron sæpe valde humilem tenebat stationem, licet in Januarii principio admodum in altum tollebatur cum frigore acri. — Variolæ epidemicæ perseverabant, sæpe crudæ, crystallinæ & usque ad ipsum finem incoctæ erant, interdum valde confluebant, parvæ & sessiles; nonnullæ nigræ & cruentæ atque cum petechiis sparsim conjunctæ apparebant. — Pleuroperipneumoniæ & rheumatismi non inconsueti obveniebant; anginæ catarrhales mucosæ cum maxima tussi & larga tenuique exscreatione valde frequentes occurrebant; & jam quoque va-

riæ

riæ malignæ atque periculoſæ anginæ cum febris gradu haud parvo obſervabantur.

Februarii non minus initio, quam fine mercurius altam tenebat ſtationem, & aër erat ſerenus, ſiccus & frigidus, ſed a die octavo usque ad diem vigeſimum primum multum pluviæ vento generatim ex meridie ſpirante decidebat. — In urbe plures deprehendebantur variolæ, licet paucæ in vicinia: quidam pleuritide, peripneumonia & rheumatiſmis, plures catarrhali mucoſa & pauci inflammatoria angina: & quidem ſemper maligno genere invadebantur.

Menſis *Martii* tempeſtas ſatis frigida & ſicca inprimis in ejus initio & fine erat; atque barometri alta, nunquam valde humilis obſervabatur ſtatio. — Variolæ multo benigniores erant & minus frequentes. — Cæteri morbi quoque minus quidem communes, ſed magis inflammatorii, nullæque anginæ malignæ inveniebantur: quidam tuſſi ſeveriore & morbis excruciabantur aſtmaticis pertinacioribus. — Sanguis jam emiſſus plerumque denſior & viſcidior quam ante varios menſes apparebat.

Aprilis initio dominium tenebat aquilo, aëremque ſiccum ſerenum & ſatis frigidum efficiebat; Baroſcopio alto, frigidiuſcula per quatuor vel quinque dies ſuccedebat tempeſtas, & poſt ea recurrebat aquilo, a die vigeſimo primo ſpirabat W. N. W. — Sparſim variolæ, quarum quædam malignioris generis: quædam pleuritides, peripneumoniæ, rheumatiſmi, icterus & hydrops frequens, tuſſes ſeveriores ubique obveniebant. Vermibus non minus adultorum quam infantum vexabantur plurimi.

Quam-

Quamquam menſe *Majo* amœna obſervabatur tempeſtas, attamen humida, frigida & minus placida erat æſtas. Atmosphæra craſſa & nebuloſa & barometron raro in altum tollebatur, S. W. & aquilo ventorum erant frequentiſſimi. Terræ fructus ad perfectam maturitatem non bene pervenientes aquoſi & inſipidi erant; mala meſſis mala exhibebat grana. — De ſpirituum dejectione, pigritia & laſſitudine conquerebantur omnes. — Junio menſe variolæ multo copioſiores atque per totam æſtatem epidemicæ pejorisque indolis, quam vere non ſolum hic, ſed quoque ubique in vicinis locis erant: ſæpius obſervabantur confluentes, minores & nonnunquam nigræ cum narium hæmorrhagia præcipue in infantibus conjunctæ: petechiæ autem multo rarius, quam ego expectaveram, occurrebant: interdum iſtæ admodum crudæ, cryſtallinæ & incoctæ in largas confluebant veſicas, cutim valde corrodentes. — Rheumatismi, podagra & tuſſes his anni temporibus conſueto modo multo erant copioſiores.

Itaque nunc illud ipſum genus febrium, quod in *libri mei de aëre & morbis epidemicis* volumine primo (*) anginoſa nuncupatur febris, nunc ſparſim magna cum violentia ſæviebat, conjuncta cum ſcarlatina aut puſtulari eruptione, quam excipiebat pruritus vehemens cuticulæque deſquamatio. Horum pulſus plerumque durus, celer, parvus, reſpiratio calida & laborioſa cum magna præcordiorum oppreſſione, ex urina interdum cruda & pallida, interdum valde tincta & turbida nihil deſidebat: delirium generatim cito ſuperveniebat. — Aegrotis plerumque in principio ſanguis detraheba-

(*) Anno 1734. Menſe April. p. 114.

hebatur cum utilitate, & ſanguis ipſe ſæpe erat glutinoſus, licet non tali in gradu, qualis in veris inflammatoriis anginis; quæ tamen raro largam ſanguinis detractionem & rariſſime repetitam permittebant.

Febrium tunc graſſantium omnes miram oſtendebant proclivitatem ad alias vel alias eruptiones, ſudores, anginas & aphthas. — *Auguſto* menſe variolæ magis erant mortiferæ, ſæpius illas exulceratio faucium periculoſiſſima & deglutiendi comitabantur difficultas. — Nunc profecto anginæ malignæ frequentius occurrebant, quæ ſæpius in variolis probabiliter erant implicitæ.

Aeſtate magis gratus & amœnus erat autumnus, in primis *Octobris* menſis maxima pars placebat amœnitate & ſerenitate, altum tenebat locum mercurius: nihilo minus athmosphæra generatim craſſa & nonnunquam valde humida erat, vento plerumque ex oriente flante: *Novembris* conſueto modo minus humida ac procelloſa & generatim calida tempeſtas exiſtebat: barometro ſatis alto, aëre tamen craſſo & humido. — *Decembris* in principio mercurius inſigniter in altum ferebatur, aëre frigido & ſicco, vento E. N. E. a ſexto vero usque ad vigeſimum ſextum, valde humidus & nebuloſus, nonnunquam procelloſus & barometrum valde decidebat; verſus finem ventus ex oriente redibat, mercurium in altum tollebat & reſtituebat bonam frigidam tempeſtatem.

Hac periodo durante variolæ epidemicæ ubique continuabant, & licet menſe *Septembri* & *Octobri* aliquo modo mitiores evaderent, ſparſim tamen valde confluentes comitabantur maculæ & narium hæmorrhagiæ. — *Decembri* illæ ſæpius cru-

dæ, copiosæ & tandem inconcoctæ valde largas vesicas, partes subjacentes profunde arrodentes excitabant: crustæ nigræ confluentium sæpius usque ad trigesimum ad minimum diem remanebant. — Sic *febris anginosa* semper perseverabat — & *anginarum malignarum Septembri* occurrebant multæ, plures *Octobri* ac *Novembri*, atque *Decembri* plurimis in hac civitate in *loco navium ædificandorum* & in omnibus circa nos vicinis locis erant communes atque tam adultorum, quam infantum magnam e vivis tollebant copiam. — Per hoc tempus simili ratione innumeræ catarrhales, mucosæ, sed minori cum severitate aut periculo obveniebant anginæ. — Mense in primis *Octobri* post tempestatem paucorum dierum nebulosam, procellosam, pluviosam a duodecimo usque ad decimum sextum diem matutinum tempus erat valde frigidum, & pruinam cum aliqua glacie efficiebat, quo tempore uno impetu centum ex populo tussi, angina & magno narium, oculorum & oris defluxu afficiebantur, quæ cum parva febre, & majori vel minori eruptione vel magno alvi fluxu erant conjunctæ. — Tusses, catarrhi, rheumatismi & defluxus mense *Novembri* & *Decembri* valde erant consueti, tussi inprimis catarrhali fere quilibet aliqua ratione perturbabatur; paucæ tamen tantum occurrebant peripneumoniæ aut pleuritides; nihilo minus phthysi pulmonali corripiebantur multi & tabe moriebantur plurimi.

Per varios menses vix insignis observabatur febris, quæ vero cum angina, aphthis, & aliquali cutis eruptione erant conjuncta, idque quoque in morbis pleuriticis & peripneumonicis: tantum aëris constitutio cæteraque ad producendas eruptiones in omnibus febrium affectionibus inclina-

re

re videbantur. — Sanguis ægrotis detractus per omne hoc temporis ſpatium rarius viſcidus, ſed generatim primo intuitu, præcipue in ipſius morbi principio floridus & rarioris texturæ apparuit.

Sic anni 1753. erat finis. — Hiemis pars reliqua & hanc excipiens ver valde frigida erant humidaque: tempeſtas iſta frigida usque ad *Majum* medium continuabat, & ver admodum ſiſtebat tardum. Tunc tempeſtas accedebat gratior & æſtas, calida, qualis vix per plures annos erat viſa, ſua amœnitate placebat. Variolæ atque tam catarrhales, quam malignæ anginæ minus frequentes atque minus mortiferæ ab *Januario* usque ad *Majum* exiſtebant, ubi prorſus ceſſabant. — Cum æſtas appropinquaret, varia pleuritides, peripneumoniæ & multi catarrhales occurrebant morbi: ſanguis detractus nunc in genere multo denſior & viſcidior erat, quam per varios menſes antea fuerat obſervatus.

Aëris conſtitutionis & morborum brevem hanc exhibui deſcriptionem periodo iſta durante, qua anginæ cujuscunque generis multo erant frequentiores, quam unquam antea recordor, & quibus quoque varia eruptionis cutaneæ genera maxime erant communia, & hoc quidem in febre, quæ evenit levisſima. — Quod eam in primis ob rationem feci, ut fortaſſe ex his ratiocinando & conjectura cauſas & naturam talium morborum aſſequi poſſemus. — Num tempeſtas frigida humidaque diuturnior illos excitabat, cum juſtam atque ordinatam impediret perſpirationem? Perſpirabile illud ſuppreſſum admodum acre redditur tandemque non minus varios, qui generali nomine ſcorbuti ſunt cogniti, producit morbos, quam quoque mox catarrhos, anginas, pe-

ripneumonias, defluxus, colicas cæteraque excitat, quæ, ut latet neminem, sunt perspirationis suppressæ effectus. Talis vero naturæ in indagationes descendendi meum nunc non est consilium. Itaque ad exhibendam descriptionem, quantum fieri potest accuratissimam, anginæ malignæ, quæ durante periodo supra proposita, anni speciatim 1752. sæviebat, progredior. — Cui medendi methodum, quam deprehendi esse utilissimam, addam.

Morbi hujus impetus in diversis hominibus valde erat diversus. — Interdum rigor cum aliqua plenitudine & ægritudine faucium & dolens colli immobilitas præcipua erant, de quibus conquererentur ægroti, symptomata. — Interdum horrore & æstu alternantibus cum aliquo capitis dolore, vertigine & pigritia ingruebat morbus. — Alios invadebat cum multo majoribus febrilibus symptomatibus, magno capitis & dorsi, crurumque dolore, ingente præcordiorum oppressione, & continuis suspiriis. — E contrario quidam hominum adultiorum per unum circiter aut alterum diem quasi neque sani neque ægroti, sed inquieti & anxii obambulabant, donec lectulum petere cogerentur.—Sic primum sub impetum variabat morbus. Plerumque vero ingruebat horrore, & calore, capitis gravitate & dolore, faucium ægritudine & raucitate, aliqua tussi, ventriculi vitio, vomitu frequenti & alvi dejectionibus in primis in infantibus, qui nonnunquam severius afficiebantur, quamquam status contrarius magis communis erat adultis. — In omnibus major spirituum abjectio, subitanea debilitas, magnum pectoris pondus, & lassitudo mox ipso in principio observabatur. — Pulsus generatim deprehendebatur celer, parvus & tremulus, licet nonnunquam tar-

dus

dus & repens. — Vrina plerumque pallida, tenuis & cruda, interim varii adultorum hominum eam parca quantitate, profunde tinctam aut turbidam sero similem emittebant. — Oculi apparebant graves, rubri & quasi lacrumantes, os sæpius plenum, rubrum & tumidum, interdum tamen pallidum & triste.

Quam levis vero morbus interdiu appareret, noctu tamen symptomata valde increscebant, & habitus multo magis augebatur febrilis; quid? quod nonnunquam prima nocte excitabatur delirium; atque per totius morbi decursum in vesperum constanter recurrebat hæc exacerbatio. — Equidem, cum morbus jam a declinatione propius abesset, ægrotum meum, quem ego die satis temperatum & tranquillum reliqueram, totam per noctem phrenitide quadam laborasse, multo sane magis sum miratus.

Paucis horis ante ipsius morbi impetum, & nonnunquam simul cum ipso, faucium percipiebatur inflatio & ægritudo, atque tonsillæ valde intumescebant & inflammabantur, & interdum parotides & glandulæ maxillares ipso quoque in principio tumore afficiebantur subitaneo & majori: tanto interdum, ut minitaretur strangulationem. Fauces quoque admodum subito monstrabant ruborem summe floridum, vel potius colorem clare cremosinum, valde nitentem & splendentem: atque plerumque fere in uvula, tonsillis, velo palatino & posteriori pharyngis parte variæ albidæ vel cinereæ, hinc illincque dispersæ apparebant maculæ, quæ sæpe subito augebantur & cito unam aut utrasque obtegebant tonsillas, uvulam cæteraque: quibus tandem crusta ulcerum superficialium (quæ nihilominus nonnunquam sa-

tis alte partes exedebant) effingebatur. Licet tunc temporis tantum alba & humida in apice esset lingua, in radice tamen valde impura, crassa, lutea aut castanei coloris obtegebatur pellicula. — Sic nunc quoque valde nauseosus emittebatur spiritus, cujus odor infensus de hora in horam increscebat, & in quibusdam tandem, ipsis quoque ægrotis nimis sæpe reddebatur intolerabilis.

Altero aut tertio die, omnia symptomata insigniter exacerbabantur & febris multo magis increscebat, illique, qui adhuc per triginta vel quadraginta horas satis fortiter restiterant, ipsi cedere cogebantur. — Insigniter non minus augebantur inquietudo & anxietas, quam deglutiendi difficultas. — Vertigine, dolore & gravitate afficiebatur caput, generatim majus aut minus delirium, nonnunquam pervigilium & perpetua phrenitis aderat, quamquam alii stupidi jacentes, sæpius stertebant, sibique ipsi obmurmurabant. — Cutis erat calida, sicca & aspera; rarissime observabatur in sudorem proclivitas. Vrina reddebatur pallida, tenuis, cruda, sæpius lutea & turbida. Interdum vomitus; interdum alvi laxitas insignis, in primis in infantibus, urgebat. Vlcerum crustæ nunc magis auctæ, colorem induebant obscuriorem, partesque vicinæ magis in lividum vergebant. — Respiratio reddebatur difficilior, cui stertoris cum sibilo genus erat adjunctum, quod quasi ipsum ægrotum jugulare videbatur, vox rauca & obtusa illi perfecte erat similis, quæ *a venereis in faucibus* oritur *ulceribus:* loquelæ respirationisque sonitus iste ita erat peculiaris, ut homines aliquo modo circa morbum versantes facile illum cognoscere possent sonitu illo miro; unde procul dubio medici Hispanici ipsi nomen imposuerunt

ſuerunt *Garotillo*, quo talem, qualis a ſtrangulatis laqueo editur ſonus, exprimere voluerunt. — Sonum illum acutum, latrantem, quem ſæpius in angina inflammatoria percipimus, apud horum audivi neminem. Omnium ægrotantium ſpiritus valde erat nauſeoſus, quorundam vero in primis tempore criſeos inſtantis intolerabiliter fœtens; quidam circa quartum aut quintum diem magnam fœtentis, purulenti muci, nonnunquam ſanguine tincti, copiam exſcreabant, & nonnunquam materia prorſus livida atque deteſtandi erat odoris. Simili ratione ex naribus quorundam valde inflammatis & excoriatis continuo deſtillabat acerrimus ichor aut materia ſanioſa, adeo acris, ut non ſolum labia, genas & manus infantum hoc morbo laborantium, ſed quoque digitos & brachia ipſarum nutricum, iſtis inſervientium, corroderet: cum hæc narium exulceratio accedebat, plerumque in infantibus ſternutatio vix unquam ceſſans excitabatur, adultorum vero pauci, ad minimum ad inſignem aliquem gradum ea afficiebantur. Admiratione dignum erat, quantam hujus materiæ copiam per hanc viam eliminarent infantes, qui ſæpius iſtam in ore, brachiis & manibus infricantes omnem veſicis obtegerent ſuperficiem. — Cujus defluxus ex ore & naribus ſubitanea ſuppreſſio quosdam jugulabat infantes, & quidam tantam ejus quantitatem deglutiebant, ut excoriationem inteſtinorum, vehementia tormina, dyſenteriam cæteraque, immo ani quoque & gluteorum excitaret excoriationem. — Non vero ſolum nares, fauces aliaque acerrima hac afficiebantur materia, ſed ipſa quoque trachea interdum illa valde corrodebatur, & membranæ ejus internæ fruſtra cum plurimo ſanguine & corrupta materia exſpuebantur, atque ægroti per inſigne

temporis ſpatium langueſcentes tandem tabe moriebantur; licet multo frequentius incideret, ut illa valde ſubito & violenter ad pulmones delata illos more peripneumonicorum necaret.

Interdum quosdam ſatis facile deglutientes ſumma cum admiratione perſpexi, quamquam tonſillarum & faucium tumor, muci tenacis quantitas & ſonitus ſpirandi ſtridens erant terribiles: quæ cuncta, hanc malignam anginam magis ab humorum acrimonia & abundantia, quam ab inflammationis violentia dependere, ſatis dilucide oſtendere, exiſtimo.

Plerumque fere exanthemata prægrediebatur angina, ſæpius autem ante anginam eruptiones apparebant cutaneæ, quæ interdum admodum erant inſignes, licet parvus aut nullus in faucibus adeſſet dolor: e contrario ſatis ſevera quidam corripiebantur angina ægroti, nullo eruptionis genere obſeſſi; quo tamen in caſu, inſignis interdum cutis ſequebatur pruritus & deſquamatio, hoc vero præcipue adultis, rarius infantibus accidit. — Interim generatim ingens ſatis per ſummam præcipue infantum corporis cutem erumpebat effloreſcentia, eaque tertio aut quarto evenit die: interdum iſta tantum partem aliquam, interdum fere totum corpus, rarius tamen os obtegebat: interdum ea ex genere erat eryſipelatis, interdum magis repræſentabat puſtulas: ſæpius puſtulæ valde eminebant, & colorem profunde igneum vel rubrum in primis in pectore & brachiis monſtrabant, ſæpius tamen parvæ erant, ut melius tactu quam viſu percipi poſſent, atque in cute mirum efficerent ſcabritiei genus. Effloreſcentiæ color plerumque erat cremoſini coloris, aut cutis quaſi ſucco ribeſiorum oblita eſſe videbatur,

tur, idque etiam in ipsis digitorum apicibus, atque cutis inflammata ac tumida quasi apparebat, sæpius brachia, manus, & digiti evidenter ita obveniebant valdeque rigidi aliquo modo dolebant. — Cutis color iste cremosinus huic morbo proprius profecto esse videbatur. —

Licet eruptio plerumque ægrotis aliquod levamen ratione anxietatis, ventriculi nauseæ, vomitus, purgationis cæterorumque symptomatum afferre soleret; universalem tamen prurientem in quibusdam hominibus observabam eruptionem sine ulla symptomatum remissione: quid? quod quæcunque fere symptomata, in primis febris, pectoris oppressio, anxietas & delirium multo magis aucta videbantur: egoque plures ægrotos tanta universali, pruriente eruptione, quantam unquam vidi, obtectos, phrenitide severissima morientes perspexi: Ita ut illud, prouti in summe confluentibus variolis, morbi tantam quantitatem, si ita loqui licet, denotare videretur.

Curæ meæ concreditus erat juvenis nobilis circiter annum ætatis duodecimum agens, cujus lingua & tonsillæ tam nigræ, ut atramentum, erant, & qui summa cum difficultate deglutiebat; qui perpetuo immensam nigræ, saniosæ & valde fœtentis materiæ per octo ad minimum vel decem dies exscreabat quantitatem. — Circa septimum diem febre aliquo modo imminuta, dysenteria corripiebatur cruenta, licet adhuc cum violentiore tussi, cruenta, saniosa & fœtens continuaret exscreatio; — Tandem autem profecto cum maxima omnium visentium eum, admiratione hæc superabat. — Itaque quamquam tanta severa & universalis eruptio hoc in ægroto secundo & tertio proveniebat die, quantam unquam inveni, & pru-

ritus cutis ita intolerabilis erat, ut omnem totius corporis cutem valde impetuosa ratione dilaceraret; hæc tamen ingens & temporaria eruptio parum admodum ejus febrim & phrenitidem levabat, aut alia tristia supra proposita avertebat symptomata.

Cæterum citior & mitior eruptio fere plerumque optimum erat omen, & quando istam summæ cutis copiosior excipiebat desquamatio, exoptatissimum tunc occurrentium erat symptoma; quando vero eruptio in obscurum aut lividum mutabatur colorem, vel præmature & subito recedebat, quodlibet symptoma in pejus ruebat, & maximum imminebat periculum, in primis si purpureæ aut nigræ sparsim apparebant maculæ, ut nonnunquam accidebat; urina reddebatur limpida & convulsiones accedebant, aut mortifera finiebatur suffocatione tragœdia.

Morbi summus generatim gradus in junioribus *quinto* aut *sexto* die, in adultioribus non tam cito observabatur, atque crisis vix prius, quam *undecimo* aut *duodecimo* & tunc quoque satis imperfecta accedebat: Adultiorum interim quidam binis aut tribus diebus e vivis abripiebantur, cum morbus vel ad pulmones delatus eos, ut peripneumonia affectos necaret, vel ad cerebrum projectus delirantem aut comate affectum trucidaret ægrotum. — In quibusdam morbus tussim valde laboriosam, exscreationem purulentam, hæmoptoen & hecticam excitabat, ubi ægroti per varias hebdomadas languescentes tandem moriebantur tabidi.

Quod si moderatus & facilis sudor tertio aut quarto die accedebat; quod si pulsus magis lentus,

tus, firmus & æqualis fiebat, quod ſi cruſtæ faucium mitiori ſecedebant ratione & fundus ſatis purus & floridus apparebat; quod ſi reſpiratio lentior & liberior aderat, & aliquis vigor alacritasque reſtituebatur oculis, omnia erant ſalva, & ſalutaris criſis cito efficiebatur ſudoris continuatione & urina turbida, ſubſidente, farinoſa, expectoratione copioſa, & larga valde ſummæ cutis deſquamatione. — Quod ſi vero rigor accedebat & ſubito evaneſcebant exanthemata aut livida reddebantur; ſi pulſus debilior & celer deprehendebatur, & cutis calida & quaſi arida remanebat, ſpirandi difficultas, oculi mortui & vitrei, urina pallida & limpida continuabant, phrenitis aut coma ſuccedebant, cum frigido, viſcido ſudore in facie aut extremitatibus, in primis, ſi ſingultus, gulæ conſtrictio aut pectoris obſervabatur palpitatio, comitibus ſubitaneis liquidis invite profluentibus, lividis atque intolerabiliter fœtentibus dejectionibus, de vita deſperabatur. — In paucis quibusdam ægrotis paulo ante terminum fatalem non os ſolum tumidum, pallidum, ſplendens & quaſi pinguedine inunctam obſervabam, ſed totum collum valde inflatum, cujus intuitus erat cadaveroſus, atque totum quoque corpus aliquo modo efficiebatur œdematoſum, ita ut digitorum impreſſorum ipſa in parte remanerent veſtigia, cute haud iterum, ut fieri ſolet, ſe attollente; id, quod indicabat, ſanguinem in vaſis capillaribus ſtagnare atque fibrarum elaſticitatem prorſus eſſe deperditam.

Itaque cum tam varia anginarum morborumque exanthematicorum occurrerent genera, durante iſta periodo, qua malignæ graſſabantur anginæ; ſymptomatum ſimilitudo in ipſis morborum

rum istorum variorum principiis non parum difficultatis afferebat junioribus minusque in primis peritis medicis, methodum inveniendi, qua in ipso impetu uterentur, speciatim evacuationum respectu consuetarum: experientia satis nunc edocti, omnem sanguinis detractionem alvique purgationem ad minimum aliquem in gradum in illis, quæ vocantur anginæ malignæ, nulla prorsus ratione convenire, veritati esse consentaneum.

Licet nostros medicæ artis viros generosos, in hac regni parte illam exercentes tam sollicitos, capaces & eruditos esse, quam in plurimis Angliæ regionibus, profecto existimem, attamen, ut ipsis hujus singularis & consueti morbi naturam cognitam redderem & bene ab aliis quibusdam grassantibus morbis, non parum similitudinis cum illis alentibus, distinguerem, operam navabam. Et cum efflagitarem, ut ad parvum, celerem, inæqualem tremulum pulsum in ipso hujus malignæ anginæ impetu attenderent, licet sane nonnunquam plenus & repens, sed tunc quoque tardus & inæqualis esset; — ad magnam spirituum viriumque prostrationem, — ad perpetuam anxietatem, gemitus & magnam præcordiorum oppressionem; — ad torvos, languentes, aquosos & quasi lacrumantes oculos; ad pallidam, crudam, tenuem, licet sæpius turbidam, seroque similem urinam; — ad albentem, plerumque vero humidam, licet versus radicem insigniter incrustatam linguam; — ad splendentem, cremosinum faucium colorem, cum interspersis albis aut cinereis maculis vel pustulis, & spiritu nauseoso ac nonnunquam valde fœtente; — ad manuum, brachiorum, colli, pectoris cæterarumque partium scarlatinam vel purpuream efflorescentiam (in aliis erysipelatosam, in aliis

aliis puſtularem) ad ſymptomata, quæ hunc morbum etiam ipſis primis diebus comitabantur; iſti melius diſtinguebant, majori cum cautione agebant, ſucceſſuque curabant feliciori. — Plura antea occurrebant exempla, ubi ſanguis temere & larga copia emiſſus & purgationes hoc in morbo adhibitæ fuerant, imo quidam quoque adeo ſtulti erant, ut mihi, ſanguinem detractum pulchrum *ſatis* & *ſpiſſum* fuiſſe, dicerent, tam floridum profecto ego inveniebam, ut *agni ſanguinem*, ſed tam rarum & laxum, ut penna illum diffundere potuiſſet, qui parum vel nullum ſerum relinquebat, aſt perfecte ita apparebat ut ſanguis, cui ex vena ruenti mox *ſpiritus cornu cervi* affunditur, quo ejus naturalis impeditur coagulatio.

Nihil aliud, quam hoc dicam, in quibusdam hominibus adultis plethoricis ſanguinem aliquem in ipſis morbis principiis detrahi poſſe; & paucis quibusdam ſanguinis emiſſionem, ſpeciatim in anginæ ſymptomatibus, & ubi ſpirandi quoque difficultas aderat inſignis, cum ſucceſſu præſcripſi: aſt addere debeo, ſanguinis ad inſignem aliquem gradum detractionem repetitam maxime eſſe noxiam, ubi præcipue primus ſanguis emiſſus talem raram & laxam monſtrabat texturam; nam ſecundus aut tertius emiſſus ſemper ut merus ſanioſus cruor occurrebat, ut ſæpiſſime annotavi, — quid? quod interdum ſanguinem primo emiſſum admodum tenui, albida aut plumbei coloris cute ſatis tenaci tectum obſervavi: ſub qua vero proxime *virideſcens*, *molle gelatinæ genus*, & in fundo admodum laxum, nigrum craſſamentum, vix ullo modo cohærens erat. — Interim hæc ſanguinis facies non minus, quam quæ ſupra propoſita eſt, plurem ſanguinis emiſſionem interdicit, & plerum-

que

que obſervatur, ubi pulſus palpitans (*throbbing*) & magnus æſtus in ipſo morbi acceſſu invenietur. — Me ipſum in primo hujus febris exortu in duobus vel tribus caſibus non parum erraſſe, fateor, alterum illorum eſſe veram peripneumoniam exiſtimabam, ſed angina, ſcarlatinæ eruptio & ipſæ petechiæ cito ſatis erumpentes, qualis re vera eſſet morbus, me omnino docebant.

In malignarum febrium principiis ſæpius illud ſanguinis glutinoſi & cruſta obducti inveni phænomenon, nihilominus ſanguis binis aut tribus diebus poſt ex eodem homine detractus rarus prorſus, & ut ſanies quaſi fuit diſſolutus. — Cujus rei plura mihi nuperrime occurrebant exempla inter hujus loci *captivos Gallos*, qui *catervatim febre contagioſa peſtilentiali*, ſæpius cum petechiis & dyſenteria cruenta conjuncta moriebantur. — Quibus in febribus (ut quoque in aliis) *chirurgi Galli*, ut eorum mos eſt, quolibet aut ad minimum altero die ſanguinem emittebant. — Atque in quibusdam eorum præfectibus (ita tractatis) ſanguinem tertio aut quarto emiſſum merum ſanioſum eſſe cruorem cognoſcebam, licet primum emiſſus ſatis eſſet glutinoſus. — Præter ea methodus medendi tam erat præpoſtera, ut eodem tempore, quo tam negotioſi cum *lanceola* eſſent, *ægrotos juſculis ſaturatiſſimis*, *quæ ex carne bovina*, *vervecina cæterisque comparari poterant*, *replerent*, atque hoc quoque efficiebatur, licet iſti perpetuo delirarent, maculis nigris vel purpureis tecti, & lingua tam nigra, ut atramentum & tam ſicca aſperaque eſſet, ut pumicis lapis. — Magnum horum numerum medendi hujus methodi perverſæ fuiſſe victimas, pro certo habeo.

Quæ ſanguinis cruſta obtecti facies in ipſis febris contagioſæ peſtilentialis principiis nullo modo id, quod *in libro meo de Febribus* de *contagioſorum effluviorum* effectu in ſanguinem in ejusmodi febribus propoſui, infringit, ſed potius confirmat: — quamquam enim iſta ſanguinis craſin diſſolvere & tandem re ipſa deſtruere intendant, homines tamen, quorum ſanguinis ſtatus eſt viſcidus denſusque, febre contagioſa maligna corripi queunt, & ſanguis ipſe, ſi in ipſo ejus impetu detrahitur, valde glutinoſus & cruſta tectus apparere poteſt, nihil vero minus actio fermenti contagioſi (ſi hac dicendi formula uti licitum eſt) magis magisve ſanguinem diſſolvet, tandem in *meram putrilaginem* ſanioſam convertet, & ſic ille in ſubſequentibus ejus detractionibus apparebit. — Atque ea propter ubi juſtis ex rationibus in febre quadam timetur contagioſa malignitas, maxima cum cautione, quod ad ſanguinis detractionem repetendam attinet, procedere oportet, cum conſtanter inveniatur, pulſum non minus, quam vires poſt ſecundam vel tertiam ſanguinis detractionem, & profecto interdum mirum in modum poſt primam inſigniter imminui.

Sed ut ad propoſitum meum redeam? — ſi ego ad ægrotum hoc morbo affectum in ipſo principio vocabar, ego plerumque loco ſanguinis detractionis jubebam, clyſma ex lacte, ſacharo & ſale injicere ad inteſtina evacuanda, in primis quando alvus ægroti erat obſtipata. — Siquando autem dejectiones cum impetu eſſent conjunctæ, pauca grana *rhabarbari toſti* cum *ſpeciebus e ſcordio*, decocto albo cæterisque conveniebant; & ſi diarrhæa adeſt profuſa, cochlear unum aut alterum *Decocti Fracaſtorii Fulleri* crebrius exhiberi

poteſt,

potest, quod talibus in casibus medicamentum est efficacissimum. — Quod si nausea & vomitus urgebant, lene emeticum in primis adultis præscribebam, quod quoque non tam faucium dolorem augebat, ut quis putare posset, quam potius generatim insigniter imminuebat. — Imo in infantibus sæpe necesse erat, ut illis crebrius cum *oximelle squillitico essentia* antimonii aut similibus vomitus excitaretur, alias magna tenacis muci copia illos prorsus jugulabat.

Tunc ego ægrotis mox *mixturam* exhibebam *salinam* ex *sale absinthii* aut *sale volatili cornu cervi* & *succo limonum* cum *aqua alexeter. simpl.* quibus additus erat *pulv. Contrayerv. C.* cum parva *Myrrhæ* & *Croci* quantitate: vel hæc ultima dabantur in *bolo* cum paucis *nitri* granis, si febris insigniter increscebat. — Sic quoque *camphoræ* additæ granum unum vel duo adultis admodum erat utile, si ventriculus illam perferebat: quod si vero illam respueret, *julapio* e camphora aut *aceto camphorato* cum *syrupo ribesiorum nigrorum, rubi idæi* similiumque usus sum. — Secundo aut tertio die mixturæ salinæ aut julapio temperato cardiaco aliquid de tinctura mea *corticis Peruv. alexipharmaca* addebam, quam tunc temporis in hoc morbo *corticis* ipsius substantia multo præstantiorem inveniebam; cum illa multo magis exanthematum eruptionem promoveat & multo minus sudoris exortum impediat, qui omne hujus morbi tempore maximam affert utilitatem, puta, si moderatus, æqualis & universalis est. — Id quidem quam maxime difficile erat, ut ægroto ullo modo sudor excitaretur, quando autem moderatus, æqualiter diffusus sudor tertio, quarto aut quinto die vel quoque tardius accedebat, criticus is & salutaris erat, urina mox apparebat

rebat magis concocta & mox quoque ſatis largam quantitatem *ſedimenti argillacei* vel *pallide lateritii* coloris deponebat, licet antea cruda, tenuis aut limpida eſſet; indeque ſemper illam mitioribus & lenioribus diaphoreticis atque largis diluentibus cum aqua hordei, tenui ſero, avenæ decorticatæ decocto, thea aut ſimilibus promovere tentabam. — In mentem vix revocare poſſum, me habuiſſe ægrotam partum immaturum excludentem, cui ſudor moderatus, lenis, univerſalis erumpebat, & ſi pruritus, interdum cum ipſo accedens fere intolerabilis eſſet, eum tamen generatim mitigabat ſudor; tandem is conſtanter febrim imminuebat; & dejectiones (ſi fortaſſe quædam aderant) mox ceſſabant: tumores colli quoque parotidum cæterarumque partium maxima ex parte diaphoreſi moderata larga accedente ſubſidebant: ſudor ipſe ipſis etiam in infantibus valde olebat & fœtidus erat.

Vitrioli elixirium cum tinctura corticis peruviani plerumque dabam (infantibus tenerioribus exceptis) quod egregium eſt *antiputredinoſum alexipharmacum*; & ut *elixirium* iſtud *in infuſo ex malis aurantiis Hiſpanienſibus toſtis* & *vino rubro clarificato*, aut *vino rubro Portugalenſi* & *aqua* parato, quæ ſatis grata & efficax eſt compoſitio, ſumerent, ſæpius juſſi.

Vt os faucesque creberrime eluerentur, quam maxime neceſſe erat; — Gargariſma, quod plerumque præſcribebam, erat *decoctum ficuum*, florum roſarum rubrarum, *myrrha* & *mell* in *vino pomaceo auſtero* & tenuis *ſeminum cydoniorum mucilago* cum rubi idæi aut ribeſiorum nigrorum ſyrupo; atque parum *tincturæ myrrhæ per ſe* & *ſpiritus vitrioli* cochleatim interdum, in primis poſt gargariſmata

applicata sumebatur. — Et jubebam quoque, ut vapor ex *floribus rosarum rubrarum*, *floribus chamomillæ*, *myrrha* & *camphora in vini aceto* coctis tam calide, quam ægrotus commode perferre poterat, spiritu attraheretur, quod magnum & promptum afferebat levamen.

Licet colli, parotidum cæterarumque glandularum tumor interdum tam subito, insignis & violens accederet, ut suffocationem minitaretur, eum tamen aliqua ex parte esse criticum generatim existimabam, indeque in eo promovendo cataplasmatibus acribus, vesicatoriis cæterisque operam ponebam, imo variis temporibus collo ab aure ad aurem applicavi maximo cum successu vesicatoria. — Quorum applicatio in angina consueta utilis est; multo magis vero in hac, ubi humores adeo acres sunt atque maligni.

Cum sæpius magna satis abdominis tensio & tumor adesset, atque eodem quoque tempore aliquo modo urina supprimeretur, *fomentum emolliens* cum nonnullis *carminativis seminibus*, aut parva *chamomillæ florum quantitas* in *lacte* & *aqua* cocta & clysma ex iisdem cum *sale* & *saccharo* paratum ad alvi, flatuum urinæque evacuationem promovendam requirebantur: quibus mox intestinis levamen afferebatur, atque præter ea insigniter respiratio juvabatur, cum diaphragmatis actionem multo liberiorem redderet. — Equidem, si abdomen valde tensum & ægroti alvus esset obstipata, circa quintum aut sextum diem generatim *dosin rhabarbari*, *mannam* aut *electuarium* lenitivum exhibebam, atque post hæc plerumque *corticem* in *substantia;* sed nunquam hoc ita præscripsi, si abdomen valde tumidum & constipatum erat, neque prius, quam signa quædam coctionis aut ingruens

summæ

ſummæ cutis apparebat *deſquamatio*; ego enim deprehendebam, *tincturam* meam aut *decoctum corticis* non minorem, quid? quod meliorem edere effectum, quippe quæ multo minorem pectoris efficiant oppreſſionem. Tunc quoque *corticis reſinæ* genere quodam, vini ſpiritu comparato uſus ſum, quam ego multum extracto conſueto præfero, cum iſtud multo facilius in ventriculo hæreat, & multo melius retineatur; ideoque illud ut *officinale remedium* magis convenire exiſtimo.

Cæterum quo minus in hujus morbi principiis convenire videntur purgantia, eo magis mitia, leniaque *cathartica*, qualia ſunt *rhabarbarum*, manna cæteraque in fine illius ſunt neceſſaria, ut putrida ex inteſtinis evacuetur colluvies, quæ alias æſtum protrahit febrilem, & magnam debilitatem, appetitus defectum, abdomen tumidum atque inſignes glandularum obſtructiones efficit; quid? quod ſæpius adſtringebar, ut repetitas exhiberem calomelani doſes, ad parotidum glandularumque maxillarium tumorem tollendum, quæ alias tumidæ remanebant per longum temporis ſpatium atque induratæ, tandemque interdum ſuppurabant. — Sæpius profecto neceſſe eſſe reperiebam, ut iſtas antea unguento mercuriali perfricarem, quam reſolvere valerem tumores: porro quoque calomelanum in vermibus deſtruendis conveniebat, quibus hoc tempore in primis ingens afficiebatur cumulus. — In genere vero poſt unum aut alterum purgans cito ægrotus appetitum acrem, vires corporis & animæ recuperabat: in quibusdam nihilominus crebriores purgationes, continuatus corticis, æthiopis mineralis cæterorumque per inſigne tempus uſus, & tunc lactis aſinini cura & aër ruris liberior ad avertendam

devastantem hecticam requirebantur: qua nonnulli octo vel decem hebdomadas post primum morbi impetum moriebantur.

Hæc procul dubio *febris* ex genere *malignarum*, *pestilentialium* erat, in qua sanguis summe acer, resolutus & putridus reddebatur. Istam quam maxime fuisse contagiosam, cum sæpius totam inficeret familiam & in primis juniores homines, dubitabit nemo. — Ac hoc contagium valde insignem acrimoniæ gradum in sanguine produxisse, ex ipsius morbi historia satis luculenter apparet. — Contagium sanguinem simili ratione ut acrimoniam afficere alio loco annotavi: fortasse *miasmata contagiosa*, nihil aliud sunt, quam summæ exacerbatæ particulæ *salino-sulphureæ* & vapores ex corporibus morbo infectis exhalantes. — Cadaverum putridorum fœtorem, membrorum gangræna affectorum, aërem inquinatum, fœtentem carcerum cæteraque sanguinis *crasin* destruere, & febres malignas, pestilentiales excitare, satis notum est: haud secus ac sanies membri gangræna affecti resorpta & ad sanguinem delata febrim ejusdem indolis excitat. — Paucis horis *effluvia pestilentialia* in vera peste in sanissimis hominibus resolutionem putridam & proclivitatem sanguinis in gangrænam excitare, cum veritate convenit: — & profecto angina hæc maligna parum ab ista sua virulentia differebat, cum non fauces solum, sed pulmones, intestina, cæteraque in dissectionibus corporum gangrænosa & tota sanguinis massa in merum putridum cruorem mutata apparerent. — Materiæ morbosæ quantitatem parcissimam totam sanguinis massam inficere posse, variolas inoculandi experimenta satis certo probant, ex quibus apparet, materiam variolosam

ne

ne grani quidem unius pondere ad hunc morbum excitandum ſatis ſufficere: neque hoc mirandum eſt, cum ſatis cognitum habeamus, quam triſtes effectus ex minutiſſima, quam mente concipere poſſumus, quantitate viperæ veneni vel canis rabidi excitentur.

Quamquam maligna hæc ulceroſa angina *morbus ſui generis* videbatur, profecto tamen multum conveniebat cum *febre anginoſa*, quam ego olim in volumine mearum *obſervationum de aëre & morbis epidemicis* propoſui: ac tale quoque febris genus nunc ſparſim in hujus regionis parte multum prævalere, ſatis notatu eſt dignum: aſt anginoſæ ſane febri multo magis erat natura inflammatoriæ, quam malignæ, de qua nunc egi, anginæ, & ſanguis plerumque in illa multo denſior & viſcidior occurrebat, quam in hac, ideoque naturaliter multo melius ſanguinis permittebat emiſſionem. — Re vera autem non minus in hac, quam in plurimis aliis morbis epidemicis, ſpeciatim variolis, morbillis, febre ſcarlatina cæteriſque fieri poteſt, ut morbus generalis inſigniter per ægrotorum particularem mutetur conſtitutionem. — Sic contagium varioloſum in alio fibris fortibus, elaſticis & ſanguine valde viſcido denſoque prædito, febrim quam maxime inflammatoriam, in alio debilibus laxiſque fibris ac tenui reſoluto ſanguine inſtructo, febrim lentam putridam & nervoſam excitat, quæ haud ſufficit, ut miti ratione puſtulas protrudat, multo minus, ut illas ad laudabilem producat maturationem. — Breviter, variolæ maxime inflammatoriæ pari ratione multum aut plus differunt a lentarum malignarum genere, ut *febris anginoſa* ab *angina peſtilentiali ulceroſa* differt. — Quantum febris ſcarla-

tina a MORTONE defcripta ab illa a SYDENHAMO relata differt? — Et licet quidem peculiare quoddam contagium femper eundem peculiarem producat morbum, pro variis tamen hominibus varie differt, & hac in comparatione tractari debet. — Harum certo ulceratarum anginarum quasdam comitabatur febris fatis fortis, quæ in principiis fanguinis emiffionem cum utilitate perferebat, & in quibusdam regimen requirebatur multo calidius quam in aliis, — immo variis in cafibus nitrum cum diaphoreticis exhibere me oportebat. — In genere vero, multo calidiora medicamenta in hac, quam in plurimis aliis febribus neceffaria fuiffe, fatendum eft; idque etiam fæpius, quando æftus fatis erat infignis, alias pulfus mirum in modum imminuebatur, & mira mox fubfequebatur anxietas & oppreffio. — Tam calida profecto hoc in morbo alexipharmaca (iftaque haud raro junioribus hominibus) dare debui, ad quæ præfcribenda nihil, quam repetita experientia me impellere potuiffet: qualia erant *crocus*, *camphora*, *pulv. Contrayervæ*, *confectio cardiaca*, theriaca Andromachi, vinum pomaceum calidum, vinum ebullitum cum aqua, tinctura corticis alexipharmaca cæteraque, atque hæc cuncta cum fucceffu fatis patente & methodum medendi probante.

Febris nomen, ut promifcue in medicinæ praxi ufurpatur, non eft vagum quid & indeterminatum. — Sunt quidam morbi generali hoc nomine comprehenfi, quæ in ipfius febris excitatione optime curantur, exempli loco tantum fint quartana & lentæ febres atque nervofæ. — Ac angina hæc jam propofita maligna, alia febris eft fpecies, quæ fatis luculenter probat, non omnes morbos acutos meris evacuantibus & refrigerantibus

tibus tractandos esse medicamentis, — diluentia propria procul dubio in omnibus conveniunt febribus, quædam autem profecto plura quam decoctum hordei & limonum succum requirunt. Ast hac de re in libro meo *de Febribus* proposui plura; & nunc pauca tantum de usu *salium volatilium alcalinorum* in febribus putridis pestilentialibus aut petechialibus addam, in quibus ne illa sæpius admodum inconvenienter adhibeantur, timeo.

Atque hic annotandum est, sanguinem in omnibus hujus indolis febribus, semper nimium turbatum & resolutum inveniri, illumque tandem quam maxime acrem & quasi saniosum fieri & putridum. Itaque quicquid acrimoniam & sanguinis resolutionem promovere solet, illud ad tales febres excitandas earumque malignitatem, si quædam contingat, augendam, admodum esse debet aptum: volatilia autem alcalina salina utrumque summo in gradu efficiunt: licet enim ea animalium carnes & sic quoque aliqua ex parte sanguinis e corpore emissi, retardare soleant putredinem (& hoc quoque *arsenicum* aut *sublimatus mercurius corrosivus* efficiat) cum sanguine tamen ipsa sub circulationis actione & vi vitæ posito commixta ejus rationem indeque putredinem certissime accelerant: sic quoque cum sanguine extra corpus, aut potius, si is ex vena ruit, mixta plenarie globulorum sanguineorum texturam destruunt, eadem fere ratione ut viperæ venenum copulam aut cohæsionem particularum componentium dissolvit; & sanguis ex homine robustissimo (immo quoque sanguis maxime tenax equi, ut sæpius tentavi,) ita tractatus nunquam concrescit, ut alias solet, in crassamentum, & ejus serum separat, sed ab isto tempore remanet laxus, reso-

lutus cruor aut sanies. — Nunc porro observare mihi liceat, hæc volatilia salia alcalina (aut spiritus) larga in quantitate crebriusque sumta etiam in sanis hominibus, ut satis cognitum est, excitare æstum febrilem, hæmorrhagias, gingivas spongiosas cruentas, spiritum fœtentem, urinam male olentem cæteraque: Symptomata ingruentem sanguinis resolutionem & putredinem satis indicantia.

Præter ea hi turbati atque resoluti sanguinis globuli apti sunt, ad serosas lymphaticasque arterias ingrediendas, & cum non liberum transitum ad earum ramificationes inveniant, ibidem stagnantes corrumpuntur, tandemque hæc summe tenuia vasa corrodunt, in primis si salibus acribus sunt saturati, quæ eodem tempore etiam hos adeo tenues canales valde irritant, calorem augent, & ita citiorem corruptionem tam humorum, quam vasorum efficiunt: & quando putrida hæc lympha atque serum resorpta ad sanguinis massam perferuntur, eo magis corruptionem accelerant generalem.

Salia quoque volatilia alcalina cuti externe applicata eam satis cito corrodunt & ulcerant, & id sane fieri solet, ut ista interne data, multo majorem *excitent calorem* quam calidissima alexipharmaca vegetabilia eadem in quantitate exhibita. — Illudque, ut existimo, non tam vim progressivam & circulationem sanguinis augendo quam motum intestinum & effervescentiam in eo efficiendo; accuratissime enim tentatis experimentis repertum fuit, salium volatilium alcalinorum solutiones fibrarum tonum, vasorum robur, indeque *momenta sanguinis* in *ordinario circulationis* cursu debilitare. — Atque ipse eventus ostendit, si sanguis salibus acribus abundat, pulsum fieri debilem, tenuem,

nuem, celerem & tremulum, ut in ſumme ſcorbutico iſtoque corrupto ſtatu ſanguinis acri, qui putridam febrem, varias deſtructiones *a cauſa interna*, ut dicitur, antecedentem excitat, in quibus binis vires naturæ & ſpeciatim arteriarum ſeſe contrahendi robur inſigniter infringuntur, licet hæc celeritate increſcat, ad defectum vigoris naturalis & plenitudinis compenſandum, quæ in libera & firma arteriarum ſanguine juſte repletarum & convenienter motarum contractione obſervatur. — Cordis mollities & flacciditas ſingularis, quæ plerumque in ſcorbuticis & peſtilentialibus caſibus deprehenduntur, a debilitate & magna ejus muſcularium fibrarum relaxatione dependent. — Aeſtus iſtius irritantis peculiare genus, quod plerumque in cute hominum putridis malignisque febribus laborantium perſentiſcimus, a ſalibus acribus & ſulphure ſanguinis abundantibus ejusque motu inteſtino, neutiquam ab ejus aucta vi progreſſiva provenire videtur; nam in primo cutis attactu, æſtus, parum valde vel vix naturali eſſe videtur major, ſed per longum temporis ſpatium digitos ei applicando, ingratus perſentiſcitur in ea calor urens, cujus ſenſus per breve aliquod tempus in digitis prorſus ab ægroto remotis remanet: quod *Doctor* PRINGLE erudite in eximio libro *de morbis exercituum* (*Treatiſe on the Diſeaſes of the Army*) & GALENVS, ut candide obſervavit, longe ante ipſum annotavit. — Hoc *Dominus* QVESNOY vocat *calorem acrimoniæ*, & recte ſatis ab *inflammationis calore* diſtinguit. — Qui ſenſus profecto ita differt, ut attactus ligni ſicci valdeque calidi & immerſio digiti in tepidum cornu cervi ſpiritum. — Atque, hanc obſervationem abundantiam ſalium acrium perſpiratione in his valde putridis febribus extricatorum evidenter probare, exiſti-

mo. Itaque æstus ille urens, quem ægroti his in morbis in interioribus sentiunt, licet partes corporis externæ sane sint frigidæ, probabiliter ab eadem causa exoritur. — Atque non possum, quin existimem, æstum in febribus observatum destructiones ab *interna causa* præcedentem & comitantem, ab acrimonia & motu intestino humorum, non profecto a rapido motu progressivo oriri, pulsus enim tunc semper debilis et tenuis, licet sit celer, deprehenditur. Mirus, subitaneus & insignis fœtor, tumor & saniosæ hæmorrhagiæ provenientes ex omnibus corporis colatoriis illorum, qui putridis malignis pereunt febribus, motus intestini insignis, rarefactionis & acrimoniæ humorum sunt argumenta. — Hoc plerumque eveniebat in illis, qui febre supra proposita maligna anginosa moriebantur. Totum corpus usque ad manum pedumque digitos livore cadaveroso insigniter intumuisse, perspexi, licet prorsus fere esset frigidum, non minus quoque intolerabilis fœtor antea, quam homo re vera moriebatur, oboriebatur, eodemque tempore sanguis ex auribus, naribus, ore & intestinis effluebat: idque tunc etiam observabatur, cum pulsus valde debilis & tenuis, licet summe celer, ab ipsis esset principiis. Nonne hoc a majori dependebat aëris copia in sanguine ab intestino motu, calore & putredine exorta, quæ aërem generare, satis notum est? Nonne emphysema, in sphacelo interdum observandum, ab eadem causa dependet?

Ast, ut pergam si naturam & genesin salium animalium consideramus, fortasse paulo altius in hanc penetrare possumus materiam. — Vegetabilium acida fortissima, in cibis nostris assumta, vi vitæ cito mutantur in neutra aut in genus salis ammo-

ammoniaci, & cum diutius diutiusque vaſorum actioni & ſanguinis calori exponantur, illa magis magisque ad alcalinam accedunt naturam, tandemque fiunt alcalina, niſi diluantur, abluantur & potu ac diæta aceſcente corrigantur. — Qui nulla alia re, quam mera aqua, carne & piſcibus vivit homo, absque ulla re, vel acida vel aceſcente, ſubito contrahit in omnibus humoribus valde inſignem rancorem (*ranknes*); febricitare incipit, tandem ſanguis ejus in putredinis ſtatum ruit. — Illorum ſanguis, qui fame pereunt, ſumme acer redditur, quo generantur febris, phrenitis, & tantus putredinis gradus, qui omnino vitalia deſtruit principia. Cujus rei exemplum admodum melancholicum aliquando in viro nobili egente inveni, qui obſtinata fame mortem ſibi ipſi conſciſcere, neque vi neque perſuaſione per plures dies ullum cibum aut guttulam potus deglutire volebat. — Qui ſubito febre corripiebatur, os rubore & caput ejus inſigni offundebatur calore; pulſus ejus erat tenuis, at valde celer; poſt quinque vel ſex dies ejus ſpiritus maxime infenſus, ejus labia ſicca, nigra, arida, ejus dentes & fauces putrida, nigra, cruenta, urina (ſi obtineri poterat) profundiſſimo colore tincta, majorem, quam ſi per menſem repoſita fuiſſet, ſpargebat fœtorem; tandem perpetuo obtremiſcens neque ſtare, multo minus incedere valebat, delirio & vertigine alternante correptus convulſivis mortis contentionibus crebrius afficiebatur, in quibus ſæpius circa caput & pectus ſatis inſignis extricabatur ſudor, licet ejus membra prorſus frigida, pallida & corrugata eſſent; ſudoris color erat profunde luteus & fœtor admodum nauſeoſus.

Ita-

Itaque certa res eſt, ſalia animalia, ſi non juſt
& conſtanter urina eliminentur quam maxime fi-
ri pernicioſa, ut in iſchuria, continuo enim ma-
gis magisque ad ſtatum accedunt alcalinum. —
Vrinæ ſuppreſſionem pertinacem fieri mortiferam
non tam ab aucta quantitate, quam ab acrimoni
humorum dependet; ſatis enim cito hoc ita ac-
cidiſſe, perſpexi, ubi ægrotus largas valde eva-
cuationes per ſudorem & alvum durante toto ſup-
preſſionis tempore habuit; in mentem præcipu
revoco, ante aliquot annos *renalem iſchuriam* fœ-
minæ nobili pingui die ſuppreſſionis undecim
attuliſſe mortem, licet ipſi bis large ſatis detrahe-
retur ſanguis & per totum temporis ſpatium al-
vus retineretur laxa, indeque non humorum per-
iret abundantia. — Ab ipſius impetus tempor-
usque ad ejus mortem ne guttulam emittebat uri-
næ, quamquam non minus *cantharides* in ſubſtan-
tia earumque tincturam, quam alia medicamenta
ſpeciatim largas *calomelani* aſſumebat doſes. Etſi
quidem cantharides ſatis ſperato cum effectu da-
tas fuiſſe in iſchuriis, crebrius perſpexi; attamen
ſi illa non cito expectatione reſpondent, ſed diu-
tius larga in quantitate continuantur, timeo, ne
ſimul acribus cum ſalibus agant, & ægroti mor-
tem accelerent, excitando deliria & convulſio-
nes, ut pluries perſpicere mihi minus ſecunda con-
tigit fortuna.

Sed ut ad propoſitum meum redeam. — Sa-
lium volatilium alcalinorum effictio in corpore non
adeo productioni earum extra iſtud videtur eſ-
ſe abſimilis. — Plantæ viridis genus aliquod, ſit
quoque acidiſſimum, in magnum acervum com-
primatur, ſubito calorem contrahit, & gradatim
magis magisque incaleſcit, (ad tantum tandem in-
tenſum gradum, ſi quantitas eſt larga admodum,
ut

ıt veras concipiat flammas) & hæc effervescen-ia subito totam massam reddit putridam, & sal cidum atque essentiale plantæ in volatile mutat lcalinum, quod destillatione ex massa putrida eli-i potest, & sua essentia nullo respectu a sale alca-ino volatili ex animalium substantia extricato dif-ert; utrumque & hoc & illud sunt effectus calo-is & motus in salia vegetabilium, & quo diutius x fortius vi & æstu nostrorum solidorum & flui-lorum ea circum aguntur, eo magis ad alcalinum tatum evehuntur, in quo prorsus ad usus vitæ ommunes sunt inutilia; immo fiunt quam maxime estruentia, si valde abundant, ut in vere putri-is, pestilentialibus & petechialibus febribus pro-ul dubio fieri solet, ideoque, in tali casu ægrotis alia alcalino volatilia exhibere, nihil aliud esse, uam oleum camino addere, existimo, hæc enim rofecto sanguinis globulos resolvunt aut diffrin-unt, indeque eo citius generalem inducunt putre-inem. — Quæ salia quoque externe cuti applicata, ıbito excitant ulcus gangrænosum: atque sanguis lis large refertum, mutatur in lixivii acris ge-us, quod *fibrillas nervosas* & *ultima vascula* val-e destruit. — Et hoc profecto eo certius, fre-uentius & citius evenit, quam evenire solet, uando largo acidorum, diluentium rerumque mi-e mucilaginosarum usu in cibo & potu abluendo orrigendoque illud avertatur; prouti videmus, ıccum limonum atque acetum eorum omnino ollere acrimoniam: illa profecto ita adhibita va-iis in morbis mutantur in remedia utilissima.

Antea, quam finem his impono, ut sequentem asum singularem afferam, mihi sit licitum, quip-e qui non prorsus a proposito nostro est alienus.

Virum quendam fortuna & familia nobilem uperrime curabam, qui ad magnæ *salium volati-*

lium

lium quantitatis usum ita se adsuefecerat, ut fœm næ illum olfactu persentiscerent, ut tandem i mirum sane in modum ederet, prouti alii hom nes *semen carvi sacharo conditum* edunt. — Δειμ φαγία exsecranda. — Cujus effectus cito hi era ut febris hectica, ingentes hæmorragiæ ex intest nis, naribus & gingivis accederent, omnes ej dentes exciderent, nihilque solidi edere valere ejus carnosæ partes insigniter diminuerentur, ejus musculi tam molles & flaccidi efficerentur, musculi recens nati infantis; atque in toto ejus co pore erumperent pustulæ intolerabiliter prurien tes, ita ut seipsum continuo scalperet & cutim cu unguibus impetuosum satis in modum dilacerare ejus urina semper profundissime tincta, turbi valdeque fœtida apparebat. — Tandem magn cum difficultate, ut hunc nocivum relinqueret gu stum, commovebatur, at tam efficaciter ejus con stitutionem pervastaverat, ut, licet per varios men ses miserrima ratione traheretur, tabidus tame summoque in gradu periret marasmi; — atqu ipsum multo citius mortuum fuisse, persuasum ha beo, nisi constanter vina bibisset liberalius opti ma generosioraque, & larga in quantitate lac asi ninum atque succos antiscorbuticos cum succ aurantiorum sevilianorum, limonum cæterisqu bene acidulatos adhibuisset.

Tantum vero, missis his omnibus abest, u existimem, salia alcalino volatilia ex materia me dica ejicienda, eorumque usum omnibus in casi bus esse contemnendum, ut potius certissime cre dam, illa in variis maxima cum utilitate exhibe ri posse. — Re vera autem semper excipio illos supra memoratos.

OBSER-

OBSERVATIONES MEDICAE ET CHEMICAE DE ANTIMONIO.

PRAEFATIO.

Cum ego ſequentem de antimonio diſſertationem in medicorum iuniorum uſum primum componerem, ut illam in peculiari libello promulgaret, bibliopolæ meo permittebam, nihilo minus eam tanto honore afficiebat regia ſocietas, ut commentationum philoſophicarum voluminis quadrageſimi octavi parti ſecundae inſereret. — Interim ibidem methodi eſſentiam aut vinum antimonii (quod ego adeo commendo, & quo tam frequenter utor) parandi nulla datur deſcriptio, ideoque eam hic proponam; cum in primis variæ diſquiſitiones ad methodum a me deſcriptam tentatæ fuerint; quæ methodus profecto admodum facilis & hæc eſt.

Vitri bene præparati antimonii uncia una in pulverem redigatur, cui vini boni frigidi maderaici unciæ vinginti quatuor affundantur, per decem aut duodecim dies id interdum agitando reponatur. — Quo facto ſubſideat per unum aut alterum diem, effundatur vinum, & coletur per chartam bibulam albam, & in lagena vitrea bene obturata ſervetur. — Tali modo præparatum id per plures annos bonum conſervari poteſt. — Vinum maderaicum aliis præfero, cum melius conſervetur quam plura alia vina: vinum generoſum hiſpanicum album bene quoque convenit. Aromata ſtomachica, quæ ut cum antimonio infunderentur, antea iubebam, omitti poſſunt, cum non magni ſint momenti.

Antimonii vitrum in mortario ex orichalco vel ære confecto in pulverem redigendum vel fortius terendum non eſt, ne cupri particulæ deterantur quæ poſtea vino quoque ſolvuntur. — Hoc profecto generatim in quacunque ſubſtantia minerali duriore conterenda tam in experimentis ad medicinam pertinentibus quam aliis caute obſervandum eſt.

Vinum hoc antimoniale in ſero lactis, infuſo Thée, vino, cereviſia, vino pomaceo, breviter quocunque in liquore aqueo aut vinoſo a triginta vel quadraginta uſque ad ſexaginta vel octoginta guttulas adultis ut alterans, attenuans & diaphoreticum dari poteſt; niſi quod prima doſis plerumque lenem nauſeam aut ventriculi ægritudinem, & interdum quoque lenem vomitum cum una aut altera alvi deiectione excitet. — Quodſi vero quis eo per duos aut tres dies uſus eſt, vix ullo modo eo afficitur ventriculus. — Largiorem doſin plures alvi deiectiones & vomitum fortiorem excitaturum eſſe, ut mentionem faciam, vix neceſſarium eſſe videtur; aſt non poſſum, quin profitear, hoc fieri maiore cum ſecuritate, quam in plurimis aliis emeticis aut draſticis catharticis.

Ego vero tædium parerem & acta agerem, ſi plura ſpeciatim proferre vellem, ſiquidem hoc non in ſequenti ſolum diſſertatione, ſed & in libro meo de *äere & morbis epidemicis* (*) ac in libro *de febribus* (**) præſtiti. — Cæterum & hoc & quodlibet aliud medicamentum peculiarem in modum ita accommodandum eſt, prouti rerum ratio & ægroti conditio id exigit.

OBSER-

(*) Vid. Tom. I. p. 157.
(**) Vid. Tom. II. p. 206.

OBSERVATIONES
MEDICAE ET CHEMICAE
DE
ANTIMONIO.

Vix bina elapſa ſunt ſecula, cum medicus antimonialia præſcribens ex facul tate expelleretur; quid? quod Romæ illi, qui pulverem CORNACHINI adhibebat, pœna irrogabatur, ut ad triremia mitteretur, idque ob antimonium diaphoreticum, immixtum. Nunc e contrario antimonium quacunque forma eſt magnum illud catholicon, quotam empirici quam medicinæ doctores utuntur. Dubio procul id eſt egregium minerale, ſi iuſte præparetur & prudenter adhibeatur.

Quicunque autem antimonialibus medicamentis cum utilitate & ſucceſſu uti vult, ille ut analyſin huius mineralis & elementa conſtitutiva bene habeat cognita & quem variæ eius compoſitiones, præparationes & harum doſes edant effectum, ſciat, neceſſe eſt; alias loco medicamenti erit venenum. Quis enim harum rerum minus peritus crederet, ſex vel octo hepatis aut reguli antimonii grana & multo quoque minorem eius vitri quantitatem excitare poſſe vomitum violentiſ-

ſimum, cum e contrario drachma una vel plus crudi aut tantum communis depurati antimonii officinarum cum utilitate & ſucceſſu ſumi poſſint? Porro vero, ſi partes æquales antimonii & nitri deflagrantur & in unum corpus fuſione miſcentur admodum fortis antimonii producitur hepar; at enim vero ſi tres huius ſalis partes & una antimonii detonantur ac convenienti igne calcinantur, mera calx iners aut antimonium diaphoreticum, ut dicitur, provenit, nulla ratione emeticum aut catharticum. Ex altera parte, ſi quis octo nitri partes cum antimonio liquefacit, mite admodum reguli medicinalis genus inde obtinetur. Pari ratione, ſi una ſalis tartari pars cum quinque antimonii crudi partibus liquefiunt, valde mite antimonium medicinale, vel ut plerumque nuncupatur, regulus antimonii medicinalis paratur; nihilo vero minus, ſi duæ vel tres ſalis fixi alcalini & una huius mineralis pars fuſione commiſcentur, valde draſticum hepatis antimonii genus & plerumque parva reguli quantitas inde producitur. Quid? quod antimonium bene uſtulatum, calcinatum & liquefactione in vitrum ſine ullius alius corporis additione mutatum, fit vehementiſſimum in rerum natura emeticum: ſi autem verum hoc vitrum radiis ſolis concentratis ope lentis cauſticæ maioris iterum calcinatur, mox in calcem inertem aut antimonii diaphoretici genus mutatur. Idem efficitur, ſi antimonii vitrum cum æquali circiter nitri quantitate deflagratur.

Hæ ſunt res, de quibus nihil quam repetita nos certiores reddere poſſunt experimenta; quod quamvis mirum videri poſſit, fortaſſe ta-

tamen, ſi propius ad huius rei diſquiſitionem accedimus, rationes eius ſatis clare detegere poterimus.

Totius rei cardo in hoc verti videtur: purum, crudum antimonium e multo ſulphure & multo maiore regulinæ metallicæ partis quantitate conſtat. Sulphur aut ad minimum id, quod ſulphur externum appellari poteſt, parum vel nihil a conſueto differt ſulphure, ut HELMONTIVS putavit, atque BOERHAAVE, HOFFMANN & GEOFFROY evidenter probaverunt; atque, licet ſulphur antimonii arſenicale, ut dicitur, valde virulentum eſſe, veteres putaverint chemici, quemlibet tamen nunc hoc concedere credo. Atque ſulphur hoc, ſulphuri vulgari ſimile, acido vitriolico & bituminoſa aut inflammabili ſubſtantia componitur; ac quidquid BASILIVS VALENTINVS, CHARRAS, aliique de vini aceto antimonii loquantur, nihil tamen in eo aliud, quam quod propoſui, deprehenditur; neque ullum aliud ſalis genus in antimonio adeſt, quam acidum vitriolicum, non obſtantibus MAETS, DUNCAN BORNETT, cæterorumque opinionibus.

Licet vero principio ſulphureo abundat antimonium, id tamen multum ſuperat regulinum, & profecto verum corpus aut eſſentiam antimonii efficit, & in eo ſolo vis ſita eſt draſtica & emetica proprietas, ut *D.* GEOFFROY ſatis demonſtravit & de quo, ut exiſtimo, nunc pauci dubitant medici; nulla enim antimonii præparatio exiſtit emetica, quæ principio regulino non inſigniter abundet, quam ob rem nulla antimonii

tinctura, cum ſpiritu vini rectificato parata ullum in gradum eſt emetica.

Regulina hæc ſubſtantia aut antimonium, proprie ſic dictum, eſt ſui generis ſubſtantia metallica, tota fere volatilis, ſi fortiore urgetur igne, nullaque adhuc cognita ratione ad ſtatum redigi poteſt malleabilem. Alius eam mercurii, alius arſenici habere naturam, vult, hæc vero vario reſpectu differre videntur. Nulla cognita methodo ex antimonii regulo aut eius floribus cum ſale ammoniaco extricari poteſt mercurius vivus, quidquid iactaverunt alchemici imaginarii. Quantitas iſta adeo parva, quam GEOFFROY ex eo extraxiſſe ſomniat, nunquam iterum ipſo iſto procedendi modo, materia & maxima cura adhibita extrahi poterat. Siquidem, ſi regulina antimonii pars re vera mercurialis eſt, quomodo fieri ſolet, ut mercurius in forti calcinatione & præcipue in tali intenſo calore, qualis ope lentis cauſticæ efficitur, non prorſus in auras abeat? Atque, ſi avolat, ut nonnulli obſervarunt, qui fieri ſolet, ut calx remanens poſt talem violentam ignis actionem, adeo facile mera vulgaris alicuius phlogiſti additione, quale eſt ſulphur, carbonum pulvis, animalium pinguedo aut ſimile quid, in priſtinam eius regulinam metallicam ſubſtantiam reducatur? Aſt mercurius nulla profecto in forma tam intenſum ſuſtinebit calorem, ſed ſubito prorſus evaporat, ac ſic quoque regulus, ſi ei mercurii eſſet indoles, evaporaret; cuius nihilo minus calx ignis huius vi probata ut dixi, facile iterum in proprium reſtituitur regulum. Antimonium purum ab arſenico differt, cum ne ullum quidem alii odorem,

arſe-

arſenico, ſi comburitur, proprium, habeat. Neque antimonii regulus ullo modo, ut arſenicum in aqua aut oleo tartari per deliquium ſolvitur, in quo tamen arſenicum album prorſus fere diſſolvitur. Præter ea particulæ arſenici & antimonii conſtitutivæ prorſus figura differunt: illæ enim binas pyramides quatuor lateribus præditas & baſi coniunctas oſtendunt; hæ vero acubus quaſi ſunt ſimiles, atque hoc ſpeciatim in minutiſſimis antimonii diviſionibus, ſolutione, ſublimatione cæterisque fieri ſolet, prouti in floribus antimonii per ſe, & in reguli eius ſolutione cum vino mirum in modum perſpicitur, ſi ea in vitri fruſtulum aut ſimilem quandam rem impoſita ope microſcopii contemplamur: quid? quod ſi in antimonium vitrum aut calx reducitur, id ſpiculorum acuumque figuram iterum aſſumit; ac ſine ulla re addita ſi mercurius vitæ liquefit, regulus ſpiculis formatus, vel mera talium aculeorum aut acuum maſſa oritur.

Ab hac profecto ſpiculis aut aculeis efficta forma (quæ in minutiſſimis regulinæ ſubſtantiæ particulis conſtanter remanet) dependere videtur hoc, ut antimonii præparationes eius emeticam accipiant qualitatem. Sic corpora ſalina aculeis ſuis aut acubus ſtimulant; mercurius ſublimatus ſalibus pondere mercurii adhærentis exagitatis corrodit; arſenicum eius rigidis acerrime aculeatis, gravibus particulis. Quod ſi enim larga ſulphuris quantitate obducuntur ſpicula hæc regulina, ut in antimonio crudo, talem vim non exſerunt; atque ſi antimonii regulus cum pluro ſulphure miſcetur fuſione, omnino adeo redditur iners quam minera cruda. Pari ratione antimonii regulus vel vitrum cum cera liquefacta multo,

quam antea erant, redduntur mitiora. Immo ipſa venenata albi arſenici fortiſſimi indoles intimiore cum ſulphure unione ope fuſionis mirum in modum tollitur.

Itaque hæc ſulphuris obductio acrium horum corporum aculeos obtundere vel vagina includere atque irritationem aufferre videtur, quam alias in tunicis ventriculi & inteſtinorum nerveis ederet. Hoc dilucide in vitro antimonii cerato apparet; quod, licet per ſe ſit omnium emeticorum violentiſſimum, ita tamen multo mitius redditur, & adultis a quatuor, ſex vel octo ad ſedecim usque grana ſecure & quibusdam in caſibus magna cum utilitate dari poteſt, cum e contrario duo vel tria vitri in pulverem contriti grana vomitum excitent periculoſiſſimum. Quibus vero in tranſitu addere liceat, vim vitri antimonii cerati diu antea præparati draſticam, ſi denuo in pulverem ſubtilem conteratur, multum augeri, cum trituratione cera ab eo ſeparetur & eius aculei magis reddantur nudi: ita ut illud ipſum, quod mox propoſui, comprobet. HARTMANNI chyliſta, ſive vetus vitri antimonii cum gummi maſtichis præparatio, qua in ſpiritu vini ſolvitur & poſtea ſpiritus vapore diſſipatur, eiuſdem quidem indolis, aſt non tam tuta, ut ego exiſtimo, eſſe videtur. Interim neque hac neque illa vitri antimonii præparatione, quæ repetita ſpiritus vini ſuper id efficitur deflagratione, uſus ſum, de qua GEOFFROY dicit, grana decem vel duodecim tuto dari poſſe; cum pars ſpiritus vini oleoſa ſpicula antimonialia involvat vel obtundat, atque vitrum aliquo modo iterum ad priſtinum antimonii ſtatum, quem in origine habuit, reducat. Mercurialia cum ſale præparata ſpiritus vini deflagratione

tione ſuper ea repetita multo mitiora reddi res eſt certiſſima.

Igitur, quo minus ſulphuris externis partibus antimonii regulinis adhæret, eo vehementior earum erit operatio & vice verſa. Sic in hepatis antimonii vulgaris præparatione magnam ſulphuris partem ſimul deflagrat & abripit nitrum, unde antimonii hepar emeticum fit fortiſſimum, (quid nitri in alcali converſio porro in hoc procedendi modo efficiat, in præſenti conſiderare nolo.) Atque idem omnino evenire ſolet, ſi regulus vulgaris comparatur; &, ſi in regulo martiali efficiendo ferri limatura adhibetur, hoc fieri ſolet, ut ferro ſulphur abſorbeatur antimoniale. Pari ratione in antimonii calcinatione ad vitrum efficiendum, primum uſtulatione & poſtea multo perfectius expellitur ſulphur, ſi reſiduum igne fortiori liquefit in vitrum, unde id vim emeticam accipit violentiſſimam, quæ tota nihilo ſecius ſubito deſtruitur, ſi iterum cum multo ſulphure fuſione commiſcetur.

Quamquam vero rude hoc externum ſulphur non abſolute ad regulinae, metallicae partis conſtitutionem eſt neceſſaria, ad reguli tamen ut reguli exiſtentiam quam maxime poſtulari videtur internum aut metallicum ſulphur: quod ſi enim antimonium omni eius ſulphure per humidam aut ſiccam calcinationem, ut dicitur, prorſus privatur, corpus metallicum aut antimonium eſſe deſinit. Ita antimonium radiis ſolis fortiter concentratis expoſitum, in meram calcem inertem aut caput mortuum mutatur ac nullo unquam modo in naturam & formam ei ab origine propriam, niſi alicuius ſulphurei corporis additione reduci poteſt. Idem evenit, quando larga ni-

tri quantitas cum antimonio deflagratur, donec omne ſulphur ſit combuſtum, ut in antimonio ſit diaphoretico vulgari. Sic quoque in humida calcinatione hoc fieri ſolet, quando ſpiritus vitrioli fortis regulinæ maſſae affunditur, qui eam extrahit atque phlogiſton relinquit liberum; pari enim ratione hæc calx non, niſi pabulo aliquo ſulphureo intimius cum ea fuſionis ope mixto reduci poteſt. Olei vitrioli odor ſulphureus inſignis, ſi id deſtillatione aut pari quadam re expellitur, phlogiſton & unde hoc veniat, prodit. Praeter ea calx iſta omnino alba eſt, neque ullo modo cum nitro deflagrare vult; quod, omnem ſulphuream materiam deficere, eſt argumento. Nihilo ſecius calx haec ſulphure proprio addito ſubito in regulum mutatur, & tunc cum nitro more conſueto deflagrat.

Ergo, aliquod ſulphur internum metallicum (quod vero fortaſſe parum aut nihil a vulgari externo ſulphure differt) ad terrae metallicae compoſitionem & quoque ad regulinam ſubſtantiam ac formam effingendam ſumme neceſſarium eſſe, apparet, ſine quo ea iners & minus cohærens remanet moles, omni antimonii virtute prorſus privata. Sic pulvis, minera aut cineres ferri haud nocent & tuto deglutiri poſſunt; quod ſi vero ex eo cultri & acus fuerunt effecti, caſus immenſum in modum mutatur. Interni huius principii ſulphurei neceſſitatem non in antimonii ſolum, ſed quoque in perfectiorum metallorum compoſitione cognoſcimus, quae lentium cauſticarum ope (vel alia ratione) calcinata in ſtatum eis proprium metallicum malleabilem non, niſi additione alicuius ſulphuris, ut diſſolutarum particularum terrarum metallicarum coniunctionis vinculi, reduci

ci poſſunt. Quodlibet vero ſulphur, vel animale vel vegetabile vel minerale, pinguedinem, pulverem carbonum ſeu ſulphur ipſum, æquali ratione iſtarum terrarum concretionem & cuiuscunque metalli differentis regenerationem efficere, annotatu ſatis eſt dignum; ita ut tantum ſulphur ut ſulphur eſſe videatur, quod ſolum ad novam compoſitionem requiritur. Haud abſimili ratione, ut in vegetabilibus ad ſtaminum cohæſionem requiritur oleum coglutinans, quo igne conſumto, ea in meras mutantur cineres. Ergo, metallorum differentiam a differentibus terris metallicis ſpecificis, ut ita dicam, & non a differente proportione, compoſitione & puritate principiorum ſulphureorum aut mercurialium, ut *D.* HOMBERG aliique crediderunt, dependere, hoc comprobare videtur. Interim, quomodo unorum eorundemque carbonum ſulphur ad formam atque ſubſtantiam ex cineribus non ſolum ferri, cupri, & ſtanni, ſed quoque pari modo ex calce argenti & auri metallicam eis propriam reſtituendam, inſervire poſſit, me fugit. Porro autem, ſi hae terrae metallicae origine ſua re vera ſunt mercurialis indolis, & ita poſt calcinationem remanent, qui fieri ſolet, ut earum mercurius talem immenſum caloris gradum, qualis iſte lentium cauſticarum eſt, perferant? cum e contrario nulla mercurii præparatio cognita, multo minus vero mercurius ipſe tertiam eiusmodi caloris partem ſuſtineat, quin totus diſſipetur, atque hanc ob rationem mercurialia, ut mercurialia, nunquam in vitrum poſſint converti: quæ vero metallorum terrae aut cineres hunc immenſum caloris gradum ſuſtinent, in vitrum convertuntur ideoque non ſunt mercurialis indolis; atque eorum calx alicuius ſulphuris additione iterum in metal-

metallum reduci poteſt: ego vero credo, fore, ut nemo dicat, carbones ipſis in reductione reddere mercuriale principium.

Hic fortaſſe quis ex me quærere poſſit, quænam arguant, in bene purgato antimonii regulo aut eius vitro adeſſe ſulphur? ad hæc reſpondeo, nullus dubitare poterit quin in regulo adſit, cui notum eſt, optimum antimonii regulum cum nitro perfecte candeſcenti crucibilo iniectum deflagrare & plures vel minores exhibere ſcorias: quæ cum ſale fixo alcalino liquefactæ hepatis antimonii ſpeciem efficiant; atque ſulphur facile ſeparari poteſt, ſi in aqua regia diſſoluitur. Hoc vero cognitu haud eſt difficile; non adeo facile profecto in antimonii vitro detegitur ſulphur, ſed evidenter adeſt; quando enim vitrum in pulverem tenuiſſimum contritum cum vini aceto deſtillato fortiſſimo digeritur, eum maxime tingit & imbuit emetica qualitate: atque tinctura hæc evaporatione in extractum redacta tincturam præbet ſulphuream, ſi ſpiritus vini affunditur rectificatus: quando autem cum eo ipſo vitro modus procedendi cum aceto vini deſtillato aut eius ſpiritu concentrato variis temporibus repetitur, id tandem ei neque tincturam, neque vim emeticam impertitur, ſed mortua, obſcure tincta, iners remanet maſſa, cum omne ſulphur extractum & in meram calcem reductum fuerit vitrum. Siquidem vitrum antimonii ipſum aliquo modo cum nitro deflagrabit; ex quibus, id ſemper aliquid principii ſulphurei retinere, apparet; atque, ſi id mitius & innoxium reddere volumus, vt vitri ſulphur cum nitro aut ope lentis cauſticæ comburatur, neceſſe eſt: quod profecto metallicae vitri naturæ eſt deſtructio.

Spi-

Spicularum vero regulinarum præsentiam in antimonii vitro & quidem istam formam demonstrare, cui maxima ex parte qualitatem adscripsisse videor emeticam, res est multo difficilior; cum tamen antimonii vitrum omnium eius præparationum sit violentissima. Ipso in vitro spiculas aut acus nullo modo apparere, ego ipse profiteor; vere autem apparent, si vitrum in vino digeritur & dissolvitur atque deinde huius liquoris guttula vitri frustulo iniecta ope microscopii consideratur. Atque porro, vitrum antimonii cum pauco sulphure vulgari in regulum reductum formam commonstrat striatam acubus similem. Pari modo antimonium calcinatum modico igne liquefactum sæpius exhibet massam, quæ partim regulum striatum, & partim vitrum refert: tam parva interest differentia. In vitro vulgari sal non apparet, licet illud vere insit & interdum adeo laxe cum terra vitrescibili componatur, ut vinum, in eiusmodi lagenis vitreis ex tali perversa vitrea materia præparatis reservatum, aliquid ex sale dissolvat, indeque male sapiat, & insalubre fiat. Praeter ea vitri antimonii cerati præparatio non parum veritatem illius, quod proposui, confirmare videtur, fortasse enim cera cum eo liquefacta nihil aliud efficit, quam ut partes regulinas acutas involvat: atque hoc eo magis probabile esse videtur, cum larga sulphuris quantitas cum arsenico albo liquefacta arsenici spicula involvat eaque multo minus, quam antea erant, reddat noxia: Pari ratione ex vitro antimonii ipso, cum iusta sulphuris quantitate efficitur species reguli admodum mitis.

Medicamentorum quorundam agendi modus quam maxime difficilis est explicatu. Quis dice-

re

re poteſt, cur unum aut bina opii crudi grana ſomnum inducant profundum? vel cur parca cantharidum doſis adeo peculiari & forti ratione afficiat vias uriniferas? cur duo aut tria elaterii grana maiori violentia operentur quam quinque aut ſex ialappæ? ſive cur admodum parva vitri antimonii quantitas excitet vomitum adeo periculoſum?

Antimonii vero qualitas emetica ſive ab eius ſpiculis ſive minus dependeat, ea profecto regulinæ ſubſtantiæ ineſt; nulla enim huius mineralis præparatio, niſi quæ regulinis partibus inſigniter referta eſt, vim habet emeticam; quæ partes, niſi plurimo cum ſulphure obducantur, ſemper vim vomitum excitandi exſerunt; atque hoc efficiunt, ſeu in ſubſtantia ſeu proprio quodam menſtruo, quale eſt vinum, vinum pomaceum, vini acetum vel ſimile quid, diſſolutae dentur. Aqua ut aqua nihil ex regulo antimonii ſolvit, cum neque ſulphureas, neque metallicas partes afficiat, vini ſpiritus nullo modo in partem regulinam edit effectum; acidum vero vegetabile ſaponaceum in utramque vim ſuam exſerit, & veram regulinam extrahit ſubſtantiam, ſiquidem quaſi valde attenuatum tartarum emeticum liquidum vel antimonii ſolutionem efficit. Atque ita profecto acida vegetabilia vim ſuam in ferrum & cuprum exſerunt; quae neque aqua pura neque ſpiritu puro afficiuntur, admodum prompte vero vino, vino pomaceo, limonum ſucco, ſimilibusque diſſolvuntur.

Cæterum hoc me ad ſequentem obſervationem perducit: licet aqua ſimplex ex puro antimonii regulo nihil extrahat, aqua tamen pluvioſa & fluviorum aliquo modo in crudi antimonii

monii corpus agit ac ex eo lacteum colorem, & ſulphureum antimonialem odorem & ſaporem diſſolvit, ſi cum eo moderato ſolis aut ignis calore digeritur. Atque hæc aquam ita refertam ac large potam in cutaneis aliisque morbis magnam præſtitiſſe utilitatem, compertum fuit. Cum vero menſtruum hoc aquoſum procul dubio aliquid ex ſulphure antimoniali ſolvat, pari ratione ſimul aliquid ex partibus regulinis tenuioribus ſulphuri adhærentibus abripere poteſt; haud ſecus, ac fere omnes aquae ſulphureæ naturales magis aut minus ex alio quodam minerali principio, & plures in primis earum aliquid ex marte continent. Atque porro, quicquid alii de antimonio crudo in ſubſtantia dato ſentiant, KVNCKELIVS, HOFFMANN & GEOFFROY, tamen, id in variis morbis maximam afferre utilitatem, aſſerunt; ego vero, mihi tantas adeſſe rationes, quantæ ſufficiant ut eorum ſententiæ ſubſcribam, exiſtimo. Quin multum utilitatis in variis equorum, animalium cicurium aliorumque morbis præſtet, vix dubitari poteſt, ideoque ſatis commode aſſumendum eſt, partes regulinas cum ſulphureis in ſanguinis maſſam intrare; atque pari ratione viam per vaſa lactea cæteraque corporis humani invenire ac valde ſalutares edere poſſe effectus. Per plures abhinc annos antimonium & mercurium vivum contrita in æthiopem antimonialem, ut a me dicitur, optimo cum ſucceſſu in variis caſibus, ſpeciatim in morbis cutaneis, glandulis ſcrophuloſis obſtructis, rheumatismis cæteriſque dedi, quando æthiops vulgaris minus deprehendebatur efficax. Quod medicamentum ut officinale paratum ſervetur, diu iam iuſſi; id vero ex crudi antimonii in tenuiſſimum pulverem contriti partibus tribus; ex mercurii vivi puri partibus quatuor; ſulphuris

phuris florum partibus duabus paratur. Quae in ſubtiliſſimum pulverem contrita a ſcrupulo ſemis usque ad drachmas duas dari poſſunt.

Hic ſeſe mihi offert mentionem faciendi occaſio, quod licet cinnabaris antimonii, methodo conſueta poſt butyrum antimonii ſublimata, parum ratione virtutis aut compoſitionis a vulgari factitia cinnabari differre videatur, cinnabaris tamen antimonii quæ nunc plerumque ex æthiope minerali & antimonio crudo inter ſe ſublimatis paratur, procul dubio aliquid non minus ex partibus ſulphureis quam regulinis ſecum abreptis habet; ſatis enim cognitum habent chemici, quam facile antimonii flores in conſueta uſtulatione, ubi ignis multo minor quam in cinnabaris ſublimatione, aſcendant. Nunc autem his floribus eſſe naturam regulinam, vomitum fortiter excitare atque facile in verum reduci poſſe regulum, cuilibet notum eſt. Sulphur quidem abundans eum in præparatione cinnabarina bene involvit: nihilominus largas cinnabaris antimonii doſes nauſeam & vomitum in primis in tenerioribus ventriculis excitaſſe, ſæpius obſervavi. Tunc vero, hanc ipſam ob rationem hæc antimonii cinnabaris quibusdam in caſibus multo efficacior eſſe poteſt, quam vulgaris factitia aut ipſa cinnabaris nativa. Sed nunc in primis ad quasdam obſervationes de variis antimonii præparationibus vulgaribus faciendas proprias accedo.

Antimonium vulgare vel crudum officinarum fuſoriarum ex eius minera in vaſis conicis noſtris crucibulis fuſoriis ſimilibus eliquatum fuit, unde maſſa eliquata & frigefacta exemta aliquo modo ſacchari conum refert. Cum vero hac in fuſione ponderoſiores aut metallicæ partes in fundo

do ſubſideant, leviores in loco ſuperiore remaneant; hoc in antimonii regulo cæterisque parandis alicuius momenti res eſt, qua de parte coni antimonium eligatur; nam quo propius a coni apice ſumitur, eo magis regulo abundat; atque eiusmodi quantitatis datae effectus, cæteris paribus, multo erit inſignior, quam ſi a baſi propius deſumatur. Pari modo hoc attendendum eſt, quando in ſubſtantia antimonium datur, aut coquitur vel infunditur ad potiones, quibus non ſine utilitate additur.

Antimonii partem regulinam magna ſulphuris quantitate involutam, ut in antimonio crudo, nullam emeticam vel draſticam vim exſerere, antea propoſui: quod ſi vero antimonium uſtulatione diu protracta aut calcinatione maxima ex parte ſulphure hoc externo privatur, eo magis qualitatem accipit emeticam, quo magis conſumitur ſulphur. Atque antimonium hoc in cineres redactum ut ita dicam, ſi maiori ignis gradu ſubiicitur, & liquefit in regulum atque porro quoque in vitri ſpeciem, eius ſulphureo involucro adeo privatur, ut ſpicula regulina quaſi nuda appareant, ac violentiam in ventriculum exſerant maximam. Atque id antea, quam in proprium regulum aut vitrum mutatum fuit, poſt longam & convenientem uſtulationem non parvum vis emeticæ accipit gradum, ut cuilibet patebit, qui id in ſubſtantia vel convenientem in modum cum vino aut vino pomaceo digeſtum dabit. Quamquam enim cum BOERHAAVIO dicere nequeo, id violentum eſſe emeticum HOFFMANNVM tamen, qui id prorſus iners pronunciat, deceptum fuiſſe, bene novi. Quod antimonium in cineres redactum & adeo iam ſul-

 phure

phure eius externo ope calcinationis privatum, magis ab eo liberatur, ſi per inſigne temporis ſpatium in admodum forti igne liquefactum retinetur & in vitrum convertitur; quod meris fere partibus conſtat regulinis, prouti ex eius gravitate ſpecifica, antimonio crudo vel quoque ipſo hepate maiore manifeſtum eſt; ac licet regulus ſub vitri forma lateat, is tamen ſemper ſatis facile in proprium reduci poteſt regulum, ideoque ut talis cum quolibet qualitatem emeticam communicat menſtruo, cui regulus ipſe illam impertiretur, cum non minus, quam eius ſubſtantia, vomitorium ſit violentiſſimum. Quid? quod ſi in antimonii calcinati liquefactione in vitrum ignis non ſatis fortis eſt, ac bene dirigitur, ipſius maſſæ liquefactæ pars altera in regulum & altera in vitrum coit: adeo parva intercedit differentia.

Ipſe profecto antimonii regulus non, niſi externi ſulphuris deſtructione poteſt præparari: exempli gratia, antimonii crudi partes octo, tartari crudi partes ſex, & nitri puri partes tres in tenuem pulverem ſiccum redactæ uno tempore cochlearis parvi menſura in candens iniici debent crucibulum, unde quamlibet iniectionem mox excipit ingens deflagratio. In fundo maſſæ vehementiori igne liquefactæ interdum plus, interdum minus deprehenditur reguli; prouti ignis cæteraque fuerunt pertractata. Qua in re cautione opus eſt, ut in fuſionis principio filo ferreo vel ſimili re removeantur cruſtæ, ut ad formationem reddatur aptior. Hic ſulphuris antimonii externi maxima pars deflagratione conſumitur, ac tartarus & nitrum tali modo in alkali ignis ope mox converſa uniuntur cum ſulphure ſuperſtite & ita ſulphuris hepatis ſpeciem efficiunt,

quæ

quæ pari modo ex regulina ſubſtantia plus ſolvit & abripit; (nam ſulphuris hepar cum aliqua metalli ſpecie liquefactum eam diſſolvit & maſſam in aqua ſolubilem efficit) ita ut hac procedendi methodo maxima antimonii & ſalium pars mutetur in ſcoriam aut croci antimonii ſpeciem in ſuperficie reguli, atque hoc in primis fieri ſolet, ſi fuſio diu continuatur. Tali ratione regulus inſignem in modum partibus ſuis ſulphureis privatus, admodum forte fit emeticum, ex cauſis ſupra allatis. Licet hæc ſit conſueta regulum ad minimum parva in quantitate comparandi methodus; attamen longe minorem reguli quantitatem ſiſtit, quam variis aliis procedendi methodis obtinetur; non enim ſolum violenta & repetita deflagratione plures ſulphureæ, ſed quoque regulinæ abſumuntur partes, quæ ſub forma flammæ, fumi & florum, ſi in propriis vaſis colliguntur, aſcendunt; atque hi facile iterum reduci poſſunt in regulum. Præter ea ſalium quantitas in comparatione nimia eſt. Nam poſtquam ea in alcali mutata & cum ſulphure unita fuerunt, plures regulinas abſumunt partes, ita ut, ſi ignis fortis diutius continuetur, parum admodum in fundo remaneat. Multo copioſior in comparatione obtineri potuiſſet regulus, ſi tartarus & nitrum antea fuſione mixta & in fluxum nigrum, ut dicitur, eſſent mutata. Aſt hoc quoque in caſu maſſa liquefacta, ut primum ea tenuior fluit, effundenda aut ab igne eſt removenda; alias non parva pars vi & duratione ignis abit evaporatione, unde ea propter in comparatione augentur ſcoriæ. Multo vero maior reguli quantitas producitur, ſi duæ partes antimonii puri cum una parte limaturæ ferri vel clavorum fruſtulis liquefiunt, quibus quoque una nitri puriſſimi & ſicci

pars iniectione addenda eſt. Quæ procedendi methodus fere dimidiam reguli partem præbet. Pari modo hic nitrum comburit ſulphur, ferrum vero imprinis ſulphur ſuſcipit & ſe cum eo in ſcoriis unit; quæ, in tranſitu ſit dictum, in pulverem tenuem redactæ cum tanto vel meliori effectu, quam antimonium martiale cacheticum LUDOVICI adhiberi poſſunt. Eas maximam in leucophlegmatia & fluore albo pertinaci præſtitiſſe utilitatem pluries ſum expertus.

Si quando antimonium prius igne in calcem redigitur, ac ſi vitrum comparare velimus, vel in aqua calcis vivæ ſaturata recenti pluries coquitur, maxima ſulphuris pars abſumitur atque antimonium ita præparatum multo maiorem reguli quantitatem in comparatione præbet, quam ſi antimonium crudum liquefactum eſt; quo in caſu vero ſalium adhibitorum quantitas multo minor, quam in conſueta methodo eſſe debet, eaque antea in fluxum nigrum ſunt reducenda. Antimonium in calcem redactum atque fere cum æquali ſaponis nigri quantitate liquefactum multo plurem regulum, quam methodo KUNCKELII, STAHLII vel alia paratum, præbet, ex libra una nouem vel decem proveniunt unciæ: ego vero re ipſa hanc methodum nunquam tentavi, cum mihi verus ſapo niger non eſſet ad manus; fortaſſe quodlibet aliud ſalino ſulphureum remedium idem efficeret.

Nihilo minus hæc in genere tenenda eſt obſervatio, ubi tantum parva harum rerum quantitas in hoc aut aliis tentaminibus uno tempore liquefiunt, ſemper minorem reguli copiam in comparatione prouenire, quam ſi experimentum multo largiore cum quantitate fuit captum.

Si-

Siquidem re vera maxima differentiæ pars ab ipso dependet antimonio, cum aliud præ alio partibus regulinis abundet: Immo antimonium unius eiusdemque coni hoc respectu vel a basi vel ab apice sumtum insigniter differt.

Salium effectus in antimonium multo clarius apparebit, si ad nitri operationem in vulgaris antimonii hepatis præparatione attendimus. Scilicet si partes antimonii & nitri æquales in tenuem pulverem redactæ & intime mixtæ deflagrantur & in crucibulo aut mortario ferreo liquefiunt, eius productum erit antimonii hepar, quod a scoriis est separandum. Qua in agendi methodo primo sulphur fere omne conflagratione comburitur: ac postea eius residuum avide imbibitur a nitro, nunc in alcali ope intensioris caloris converso, quod, hac ratione regulinas partes dissolvit & intimius cum eo coniungit, haud secus ac hepar sulphuris vulgare dissolvit ac assumit omnes metallorum species. Hoc præcipue a nitri mutatione in alcali eiusque subsequente unione cum sulphure antimonii atque tali hepatis sulphuris dissolventis formatione, ut cum metallica antimonii parte coniungatur, dependere, evidenter apparet; salis enim tartari vel cinerum clavellatorum partes tres cum duobus antimonii liquefactæ, eundem accuratissime effectum, hoc est, hepar antimonii producunt, sine ulla nitri admixtione vel adiumento. Atque ab intimiore adeo largæ partis sulphuris hepatis cum metallica parte pendet, ut parum reguli vel nullus, sed tantum substantia unius formæ semi vitrea in fundo subsideat: immo si non tantum, quantum sufficit, liquefit, nullas præbet scorias. Interim si cineres clavellati & antimonium celeriter igne admodum

vivido & forti liquefiunt, reguli pars interdum maior, interdum minor in fundo reperitur. Quodſi autem multo minor quantitas ſalis alcalini adhibetur, multo minor ſulphuris antimonii pars abſumitur, atque tali modo efficitur is, qui MARGRAAFIO, HOFFMANNO aliisque dicitur regulus medicinalis, qui tantum parvam vim exſerit emeticam, cum ſatis ſulphuris ad ſpicula regulina involvenda fuerit relictum. Quando vero multo largior ſalis alcalini fixi quantitas (ut circiter duæ partes ad unam antimonii) cum eo fuſione commiſcetur, tantum ſulphuris ſalibus abſumitur, ut parum ad ſpicula regulina obducenda relinquatur, quod ſufficere poſſit ad eius vim valde draſticam impediendam. Antimonii hepar methodo conſueta quantitate nitri æquali paratum, dupla parte plus fere in eius operatione amittit deflagratione, quam id cum alcali fixo; hoc vero non adeo vitrea, & magis apta deprehenditur, ut aëris humiditate deliqueſcat. Nihilominus utriusque crocus, ſi perfecte fuit edulcatus, eandem fere continet vim. Ille profecto, qui cum dimidia nitri quantitate paratur, inſignem in modum eſt debilior, cum multo minor ſulphuris involventis pars fuit abſumta, quando præcipue ignis fortis non adhibitus & materia antea eſt exemta, quam ſcoriæ ſatis ſeparatæ ſint. Reguli antimonii vulgaris ſcoriæ ipſæ non minus eiusdem ſunt indolis, quam hepatis antimonii ſpecies, quæ proprio fluxu aliqua ex parte facile in regulum reduci poteſt: ita ut, ſi nitrum in alcali converſum, cineres clavellati, vel ſal tartari cum hoc minerali ſulphureo fuſione miſcentur, antimonii hepar producatur, ex quo bene abluto metallorum vel magis proprie antimonii provenit crocus. Atque cum hæc maſſa hepatica in aqua fer-

fervente ſolvi poſſit, in ſolutione ſubſidet antimonii ſulphur, præcipue ſi cum acido vegetabili aut minerali præcipitatur: quod vero ſulphur ſemper plus aut minus particularum regulinarum continet, unde præcipue id primæ præcipitationis ſemper inſignem in modum eſt emeticum. Quid? quod partem antimonii regulinam & ſulphuream ita cum ſalibus alcali fixis uniri poſſe, ut tota fere antimonii quantitas cum æquali circiter ſalis tartari vel cinerum clavellatorum parte fuſione mixta ſic mutari queat in ſulphuris aurati, ut dicitur, ſpeciem, res eſt certiſſima; re vera autem hoc nihil eſt aliud, quam verus crocus antimonii ſulphureus. Nihilo ſecius ſalis, ſulphuris & reguli cohæſio in hoc hepatico concreto facile acidorum affuſione in ſolutionem eius aqueam diſſolvi poteſt, quæ acida cum ſalia alcalina fortiter attrahant, partes ſulphureæ & regulinæ ſubito fundum petunt. Neque hæ admodum firmiter uniuntur, cum ſalia alcalina fuſione durante ſulphur antimonii aliquo modo a partibus regulinis ſeparent. Cohæſionem tantum laxam eſſe, manifeſtum eſt; alias tanta ſulphuris quantitas, quanta in ſulphure aurato deprehenditur, ſi intimius cum partibus regulinis eſſet coniuncta, ita ſpicula eius obducere debuiſſet, ut vix ullam in tunicis ventriculi cæterorumqne inteſtinorum efficere potuiſſet irritationem inſignem, prouti in antimonio crudo eiusque ex ſulphure & regulo reductione videre eſt. Porro, licet prima ſulphuris aurati præcipitatio regulinis partibus inſigniter ſit referta, ſecunda tamen aut tertia præcipitatio multo pauciores continet & fere tota ſulphurea & vix ullum in modum eſt emetica. Quod ſi vero hæc mitiora vel potius leve ſulphur habere cupias, non nimium acidi præ-

cipitantis primum affundas; vel, quod melius erit, lixivium aut solutionem antimonii per aliquot dies aeri frigido liberiori exponas; ita enim sulphur regulinum impurum ipsum fundum petet; quo facto acidum consueto more instillare poteris; atque si hoc iustis gradibus parvaque quantitate peragis, post secundam aut tertiam præcipitationem sulphur fere purum subsidebit; quæ, sulphur cum regulo in solutione hepatis non adeo firmiter unitum esse, demonstrant: Interim, quod in transitu sit dictum, cum antimoniale lixivium, ex hepate paratum adeo regulinis partibus abundet, ac hæ minus involutæ sint, id constanter magis aut minus emeticum esse necesse est, quicquid etiam Dom. LEMERY in contrariam afferat partem. Ast hoc non solum, quod in huius viri tractatu de antimonio excipi potest.

Cum sulphur auratum his temporibus in medicina frequentius adhibeatur, maior in eius præparatione attentio, quam plerumque fieri solet, necessaria esse videtur: prima enim præcipitatio certissime non parum differt a subsequente, cum ei & color obscurior, & gravitas specifica maior indeque plures regulinæ sint partes. Itaque alicuius momenti res est, quam diu lixivium antimoniale antea reponatur, quam acidum affundatur; illud ipsum enim tempore plus de substantia sulphureo-regulina dimittit; si id in primis in atmosphæra fumo aceti, sulphure aut similibus repleta reponitur; ac tali in casu succedens præcipitatio cum acido multo mitior erit, cum non tam metallica, quam potius sulphurea sit. Sic quoque quantitas & qualitas acidi præcipitantis non carent effectu. Vini acetum magis augebit vim emeticam; & salis aut vitrioli spiritus præcipitatum præbet non

adeo

adeo aptum ad commixtionem cum calomelano, ut in D. PLVMERS pilulis alterantibus cæterisque. Igitur magna quoque cura in ſulphure aurato abluendo habenda eſt; nam ſalia acida non tam facile, ut nonnulli credunt, abluuntur, & procul dubio aliquid ex illis ſimul præcipitatur. Quis crederet, tantam ſalis quantitatem in calce argenti ex ſolutione aquæ fortis ope ſalis marini præcipitata latere, quæ, licet perfecte abluta & prorſus inſipida ſit (qualis eſt luna cornea, in quam facile fuſione mutatur) tamen, ſi duæ partes cum una reguli antimonii parte intime miſcentur & deſtillantur, admodum cauſticam butyri antimonii præbent ſpeciem. Quam leve vero & parum antimonii ſulphur deſideratur, ſi id non aliquid ex regulo continet, haud maiorem edere poteſt effectum quam ſulphur vulgare.

Kermes minerale olim tam celebre (idque iure) quam ullum aliud antimoniale noſtris temporibus, eſt quoque hepatis antimonii ſpecies & eiusdem ut ſulphur auratum naturæ, etſi præparandi modus valde differre videtur. Id paratur, dum antimonium crudum in pulverem contritum in forti lixivio nitri fixi aut in alcali converſi (ſal tartari vel cineres clavellati idem omnino præſtant) coquitur. Hic ſalia alcalina ſulphuri affixa cum eo uniuntur; unde hepatis ſulphuris liquida ſpecies, quæ diſſolvit, vel potius proprie ſuſcipit ſibique plures unit regulinas partes. Atque ita re ipſa id fit mitior quidam antimonii crocus, prouti evidenter apparet, cum aliqua ei inſit vis emetica atque is regulum convenienti fuſione præbeat.

Kermes mineralis aut ſulphuris aurati ſpeciem præparandi alius deprehenditur modus, qui raro

aut nunquam, licet optimum iudicem, adhibetur; atque hic eſt, ut antimonium crudum in tenuem pulverem redactum in aqua calcis vivæ admodum forti per unam circiter horam coquatur & decoctum colatum tartari crudi aut eius cryſtallorum in aquæ fervente ſolutione præcipitetur. Crudi antimonii decoctum hoc adeo limpidum eſt ut aqua fontana, repoſitione vero tenui obducitur cuticula pulcherrime omnibus ireos coloribus variegata. At enim vero liquor hic perfecte limpidus acidi alicuius vegetabilis aut mineralis affuſione mox turbatur & colore croci profundo tingitur ac magna ſulphuris antimonii pars, cui aurantiorum color eſt, præcipitatur, haud ſecus ac in vulgari decocti ſcoriarum ex regulo aut hepate antimonii fieri ſolet præcipitatione. Licet non minus hoc ſulphur auratum, quam aliud ſimile ſit alchemicorum auro, de quo tanta loquuntur & quod avide expectant adepti, color tamen ſpecioſior plura promittit, quam vere continet; quod ſi enim iuſte abluitur, ſeparatur & ſiccatur, id vix quadrageſimam partem ab eo retinet, quod tempore præcipitationis habere videbatur. Sulphur hoc mitius & magis fixum eſſe, quam illud ex ſcoriis paratum exiſtimo: Nihilo minus id partibus regulinis abundat, prouti ex aurantiorum colore & qualitate emetica, qua præditum eſt, apparet. Decoctum hoc æque bene limonum aut aurantiorum hiſpanienſium ſucco, (quo ſpecioſiſſimum obtinetur præcipitatum), aut ſolutione ſalis ammoniaci, aut urina recenti præcipitari poteſt: ipſa quoque ſaliva hoc præſtabit: nam cum ego huius decocti perfecte limpidi cochlear unum ore tenerem, id mox colore tingebatur profunde luteo: ita ut non acida ſolum vegetabilia & mineralia, ſed & pari modo ſa-

lia

lia neutra decoctum hoc antimoniale præcipitent.

Decoctum hoc antimonii cum aqua calcis vivæ aliis quoque conſiliis inſervit; nam minerale hoc ita coctum magna ex parte ſulphure eius ſuperficiali privatur, ſi in primis bis aut ter in aqua calcis vivæ recenti fortique coquitur. Atque tunc pulvis bene ablutus & ſiccus tam aptus eſt ad regulum vel vitrum antimonii efficiendum, quam ſi antimonium conſueta via uſtulatur & calcinatur. Atque fortaſſe antimonium ita præparatum variis in caſibus interne datum poteſt eſſe efficacius, quam crudum: ſi illud ad decem vel quindecim grana datur, ſæpius vomitum & alvum leniter, in primis in eius uſus principio movet.

Inde ſulphur auratum, kermes minerale, de quibus iam ſupra diſputatum fuit, pulverem RVSSELII aut panaceam antimonii ſine igne WILSONII unius eiusdemque indolis eſſe, apparet, licet profecto ratione virtutis aliquo modo differant & in eorum operatione ſint incerta; ideoque ad ea paranda manus cautæ & ad ea cum utilitate adhibenda iudicium bonum requiruntur. In ſcoriis enim unius eiusdemque reguli antimonii ſpeciei regulinum præ aliis dominabitur principium, ſi ea per longum temporis ſpatium in igne forti, quam ſi per multo brevius retinetur; nihil dicam de illis, quæ antea ratione modi præcipitandi, cæterorumque protuli. Atque kermes minerale ipſum non parum differt, prouti cum lixivio fortiori vel debiliori fuit paratum, prouti magis aut minus ſollicite fuit ablutum & edulcatum, & prouti tandem vini ſpiritus ſuper id vel fuit, vel non fuit deflagratus. Quicunque id dare velit parvis doſibus, ut uno aut duobus incipiat granis; quando

do vero, ea convenire, invenerit, doſin gradatim ad octo vel decem grana augere poteſt, ſi in primis id cum aliquo extracto reſinoſo, balſamo naturali aut ſimili re intime fuit commixtum. Aſt doſes nulla ratione nimis celeriter ſeſe excipiant: nam antimonialia ſolida per inſigne temporis ſpatium ſine ullo patente effectu in corpore hærere poſſunt, tandem vero omnia ſubito maxima cum violentia operantur; ſi præcipue vinum, vinum pomaceum, aut aliud quoddam acidum vegetabile ſuperbibatur.

Quamquam ſal commune cum antimonio liquefactum nihil fere magis quam eius fuſionem promovere videtur, ideoque parva eius quantitas in antimonii hepate & regulo medicinali parando additur, eius tamen maxime concentratum acidum admodum peculiarem in ſubſtantiam regulinam edit effectum, cum eam non ſolum multo volatiliorem, ſed quoque maxime cauſticam reddat, prouti in butyro vel oleo antimonii vulgari videre eſt; in hac enim præparatione mercurius ſublimatus corroſivus nihil præter eius acidum omni phlegmate privatum contribuit, quod fortius quam mercurium attrahit regulus; atque hæc unita liquidum maxime corroſivum deſtillatione proveniens efficiunt; ex quo ſimplicis aquæ affuſione id præcipitatur, quod valde improprie mercurius vitæ appellatur, cum ei nihil ex mercurio quam nomen ſit, atque re vera, ſi bene cum aqua fervida edulcatur, merus remanet antimonii regulus, prouti clare, ſi is liquefit, apparet. Etſi variæ aliæ butyrum antimonii præparandi methodi (eæque minus periculoſæ) deprehenduntur; hæc tamen cum mercurio ſublimato corroſivo regulum quaſi nudum commonſtrat, quan-

quando præcipitatur ac sulphur antimonii cum mercurio relinquitur, quæ facile in cinnabarin sublimantur: ita ut hæc supra propositam doctrinam confirment; nam cum regulo antimonii satis puro & mercurio sublimato corrosivo nulla præparari potest cinnabaris, cum regulo non plus sulphuris sit, quam ad eius metallicam formam & constitutionem absolute est necessarium.

Ego vero in praxi mercurio vitæ raro & quidem ante aliquot annos in quibusdam casibus maniacis usus sum: is semper se præbebat ut valde rude medicamentum & brevi mihi erat tædio. Quodsi quis tale quid adhibere cupiat, illi celeberrimi D. STAHL suaserim præparationem; scilicet, antimonium butyro rectificato sensim sensimque atque parum uno tempore affundatur bonum vini alcohol, primum calor in mixtura oritur insignis, mox ea redditur lactea, atque admodum alba quædam gelatinosa massa subito præcipitatur. Quæ per unum aut alterum diem in leni calore digesta, cum aqua postea fervente satis edulcata, siccata & cum vini spiritu deflagrata pulverem in operatione mercurio vitæ vulgari multo tutiorem, licet semper emeticum &, ut vir iste ait, valde sudoriferum & anodynum præbet. Dosis eius est tria vel quatuor grana. Eum sudorem largiter promovere expertus sum, si præcipue parum per vomitum aut alvum operatur, ut profecto plurima drasticorum antimonialium efficere solent. Mercurii vitæ aliam præparationem inscriptione purgantis ex antimonio securissimi suadet MAETS; quod paratur, si mercurii vitæ una pars cum duabus nitri partibus fusione miscetur atque tunc massa hæc cum æquali salis communis quantitate bene conteritur. Quo facto sal bene abluendum & massa probe edulcanda est. Quod

sane

ſane adeo tutum deprehendo medicamentum, ut virtute parum a vulgari bezoar minerali differat: unicuique, qui ſequentem conſiderat obſervationem, facile apparebit ratio.

Antimonium diaphoreticum & ceruſſa antimonii non multo plus quam huius metalli ſunt mortui cineres interno aut metallizante, ut ita loquar, ſulphure repetita cum nitro deflagratione privati; ita ut parum ab eis expectandum eſſe in uſu medico, credam, cum utrumque ſit calx iners, in qua contextus & forma regulina prorſus ſunt deſtructa; ita ut aqua regia, quæ tam facile antimonium crudum aut eius regulum afficit, ea non tangat, multo minus diſſolvat: quod, naturam antimonii metallicam in his præparationibus maxime eſſe deſtructam, argumento eſt. Atque licet utrumque proprio fluxu iterum in regulum reduci poſſit, hoc tamen nunquam ſine alicuius phlogiſti aut ſulphureæ ſubſtantiæ additione fieri poteſt. Atque ſic profecto quælibet antimonii calx humida aut ſicca via parata fuſione cum aliqua inflammabili re in vaſis clauſis mutari poteſt in regulum quod, reguli & formam & virtutem maxima ex parte non minus a ſulphureo principio, quam a terra metallica pendere, oſtendit. Num hic in tranſitu annotatu ſit dignum neſcio, calcem antimonii cum ſulphure minerali reductam formam aſſumere ſtriatam; cum animali vero vel vegetabili phlogiſto reductam reguli antimonii vulgaris formam laminatam monſtrare. An hoc tantum ab acido dependet vitriolico? Mercurius vitæ per ſe liquefactus aculeatam quoque vel acubus ſimilem refert ſpeciem: unde?

Pari ratione hic caſus re ipſa in perfectiſſimis corporibus metallicis occurrit, quæ ſuam metallitatem, ut eam nominat BECHER, ut malleabilitatem

tem aliasque metallicas proprietates plenaria ſulphuris interni metallici aut componentis deſtructione amittunt, prouti videre eſt, ſi metalla ope lentis cauſticæ aut igne culinari intenſiore calcinantur: ſulphur hoc internum probabiliter id eſt, quod ALBERTVS MAGNVS per humidum unctuoſum ſubtile intelligit, quod, ut is ait, eſt prima metallorum materia, & ſulphuri componenti aut oleo vegetabili omnino analoga, quod ipſas ſtaminum particulas & partes organicas coniungit, & quod prorſus combuſtum totam maſſam in cineres converſam relinquit. Hic autem, quod in tranſitu ſit dictum, clare ſatis apparet, pabulum illud ſulphureum ita ad calcis antimonii reductionem neceſſarium admodum ab ipſa luminis aut ignis ſubſtantia differre: licet enim magna luminis agentis aut ignis pars calci adhæreat, prouti a magno ponderis augmento in regulo antimonii radiis ſolis vel igne culinari calcinato manifeſtum eſt, nihil tamen ad eius ſtatum contribuit metallicum; e contrario plenarie illud deſtruit; atque radii ſolis aut ignis particulæ non coniungunt, ſed diſpergunt regulinas aut metallicas partes, cum coniunctionis vinculum ſulphur internum deſtruant. Pari modo oleum vitrioli vel ſpiritus nitri, duo concentrata & maxime ignea acida regulum ex antimonio extrahunt idque in calcem mutant, cum phlogiſton aut principium ſulphureum ſolvant, unde metallica ſubſtantia prorſus turbatur. Atque hoc ita evenire, ex odore forte ſulphureo, qui acidorum ad antimonium affuſione oritur, apparere videtur. Oleum profecto vitrioli inflammabilem partem antimonii attrahit ſeque cum ea in verum ſulphur minerale unit. Itaque ignea hæc acida fere eadem ratione ac radii ſolis aut ipſe ignis vim ſuam exſerere videntur

tur in antimonium; ac hoc præter plura alia eſt argumento, magnam inter lucem & acida eſſe affinitatem; quod D. ISAACVS NEWTON iam dudum demonſtravit.

Regulinæ ſubſtantiæ ſulphuris interni deſtructionem hac in calcinatione formæ regulinæ indeque vis antimonii emeticæ eſſe deſtructionem; aliqua ex parte ex eis, quæ ſupra propoſui, apparet, ac magis, ſi noſtram attentionem ad ſequentia vertere volumus experimenta, patebit. Quod ſi tantum æquales antimonii & nitri partes deflagrantur & fuſione miſcentur, ſolum ſulphur externum involvens in tantum abſumitur, ut ſpicula regulina relinquantur nuda, quæ admodum fortiter tunicas ventriculi cæteraque irritare poſſunt. Quodſi vero tres nitri partes ad unam antimonii adduntur, per repetitam fortem deflagrationem non ſulphur ſolum externum, ſed internum quoque prorſus diſſipatur ac in calcem inertem redigitur maſſa. Pari ratione ferrum, ſtannum, cuprum cum dupla aut tripla nitri quantitate in cineres rediguntur atque metallica natura privantur. Nitri puri non multo plus quam duæ partes ad unam reguli antimonii hunc in calcem innoxiam mutat, cum in regulo multo minor ſulphuris quantitas quam in crudo antimonio ſit comburenda: atque æqualis circiter nitri quantitas vitri antimonii violentiam prorſus deſtruit, cum in eo ſolummodo tantum ſulphuris ſupereſſet, quantum ad regulinam naturam conſervandam ſufficiebat. Sic nitri quinque partes ad duas mercurii vitæ additæ, eum in ſubſtantiam inertem vel bezoardicum minerale convertunt. Sed de his hæc ſufficiant. — Quicquid nitrum deflagratione efficit, illud lens cauſtica intenſa vi radiorum ſolis

con-

concentratorum præſtat; qua antimonium, eius regulus & vitrum in meram mutantur calcem, quoniam omne ſulphur prorſus fuit combuſtum. Quid? quod ſi ullum horum per longum temporis ſpatium actioni ignis fortis vulgaris exponitur, id in meras redigitur cineres, quæ nunquam iterum in regulum aut vitrum, quam ope alicuius phlogiſti, ut ſulphure animali, vegetabili aut minerali reduci poſſunt. Atque hoc quoque ad ferri, ſtanni, cupri cæterasque calces reducendas requiritur. Nullum in ulla antimonii calce, ita parata remanere ſulphur, ex eo manifeſtum eſt, quod nulla cum nitro deflagrabit neque in ſtatum regulinum ſine addito aliquo phlogiſto reduci poteſt. Regulinam naturam ac contextum his in præparationibus deſtructa eſſe, ex eo patet, quod eas nulla ratione afficiat aqua regia, quæ omnem antimonii regulum adeo perfecte & facile diſſolvit: indeque eæ omni emetica qualitate ſunt privatæ.

In omnibus vero his calcinationibus cum nitro, tres ad minimum huius ſalis partes ad unam crudi antimonii adhiberi debent, alias ſulphur internum non tantum, quantum ſufficit, comburitur, & ſpicula regulina ita haud deſtruuntur, ut iners calx remaneat: quod ſi enim duæ tantum nitri partes adhibentur, id ſemper vim retinet emeticam, prouti in eo, quod antimonium emeticum mitius appellat BOERHAAVIVS, videre eſt: pari modo hoc fieri ſolet, ſi nitro in ceruſſæ antimonii præparatione inſigniter parcas, quæ quoque valde remanebit draſtica. Quod ſi æqualis nitri & vitri antimonii quantitas in crucibulo candente per aliquod temporis ſpatium igni forti exponuntur, calx quidem pulcherrima aut antimonium diaphoreticum, ſed prorſus iners

 pro-

provenit: si vero nitri tertia pars bis, vel tantum dimidia adhibetur, calx non adeo alba fit (quoniam sulphur non prorsus fuit combustum); indeque semper remanet emetica, si in primis tantum dimidia pars nitri cum antimonio iniecta fuit.

Hac methodo variæ pulverum antimonialium parari possunt species, magis aut minus efficaces, prouti plus aut minus nitri fuit adhibitum; quæ caute parata & prudenter data insignem præstare possunt utilitatem in medicina, multo profecto maiore cum securitate quam antimonium diaphoreticum aut eius cerussa.

Quibus omnibus vero in calcinationibus non nitri solum quantitas, sed & eius qualitas bene consideranda est; quoddam enim nitrum sale communi insigniter abundat indeque minus corrigit, ut dicitur, vel potius destruit regulum.

Ego vero vitri, reguli aut croci antimonii infusionem cum vino bono generoso omnibus aliis huius mineralis præparationibus longe præfero cum sit tutissima, certissima ac efficacissima; atque vinum hoc antimoniatum cum vitro aut regulo paratum optimum esse, existimo: nisi enim hepar antimonii cum iusta nitri quantitate & conveniente ignis gradu præparatur, aliter fieri nequit, quin interdum fortius, interdum debilius fit & interdum non separandas emittat scorias; quibus id, cæteris paribus, multo efficitur debilius. Porro hepar in tenuem pulverem est redigendum atque repetita ablutione in aqua fervente (vel potius decoctione) edulcandum; alias plus nitri in alcali conversi croco hepatico adhærens vim menstrui vinosi infringet. Hoc olim minus quam fieri debuisset, attendebatur; atque, quantum vinum benedictum, ut tunc appellabatur inter se differret bene recordor. Profecto, si

cum

cum vitro antimonii bono vel cum regulo puro paratur, iſta non adeſt incertitudo. Quodſi regulus adhibetur martialis, aliquo modo ferruginei principii fieri poteſt particeps. Vinum poſt ſufficientem infuſionem ſemper eſt colandum.

In hac infuſione vitri, vel reguli antimonii cum vino regulina ſubſtantia ſaponaceo hoc, ſpirituoſo, tartareo menſtruo diſſolvitur & regulina pars quam maxime attenuatur; alias ea cum vino per ſacculum colatorium non tranſiret, in vino ſoluta atque cum eo intime commixta per plures annos remaneret. Ita ut antimonium tali modo paratum quaſi in ſolutis principiis nobis offeratur; vel potius ſic tartari emetici liquidi maxime attenuati efficitur ſpecies, cui omnis antimonii eſt vis & virtus, cum ventriculo & inteſtinis admodum fortem inferre irritationem valeat, ſi unciæ unius aut duarum ſumitur quantitas; at enim vero doſis parcior duarum aut trium drachmarum tantum nauſeam, lenem vomitum, ac unam aut alteram alvi deiectionem, niſi quoque ſudorem aut valde auctam perſpirationem excitat: a triginta vero ad ſexaginta vel octoginta guttulas datum, generatim merum fit alterans & diaphoreticum, quod per intimos receſſus & ultimos totius ſyſtematis vaſculoſi ramos cum parva vel nulla naturæ perturbatione tranſit, ſimul tamen omnes animales ſecretiones & excretiones, ſpeciatim cutis, inteſtinorum, viarum urinariarum, ductuumque ſalivalium leni totius nervorum & vaſculorum compagis irritatione evidenter promovet.

Itaque cum vinum hoc antimoniale adeo facile cum ſanguine & animalibus humoribus miſceatur & per omnia corporis emiſſaria tam libere & tam facile tranſeat, iſtud cum ſecuritate dari & cum utilitate bis, ter, aut quoque quater

in viginti quatuor horis parva dosi repeti & ita per aliquot dies continuari potest: cum e contrario præparationes antimonii solidæ in earum operatione sint incertæ, utpote quæ interdum per longum temporis spatium in ventriculo & intestinis hæreant, antea quam evidentem exserant effectum; & tunc uno impetu eo maiore violentia & pertinacia irritent, ut haud raro ægroti vires citius quam antimonii vis exhauriantur. Atque hoc non parum est timendum & interdum vere accidit, si kermes minerale, sulphur auratum, crocus antimonii mitior & ipse regulus medicinalis aliique pulveres antimoniales aut pilulæ dantur & nimis cito & frequenter repetuntur, ut cuilibet, qui tali medicamentorum genere liberius est usus, notum esse debet; interdum hypercatharsis uno impetu nec opinatum accedit, si in primis vinum, vinum pomaceum aut aliud acidum vegetabile bibitur.

Porro, antimonialia in substantia data, antea in ventriculo solvi debent, quam per vasa lactea transire & cum sanguine misceri possunt, ita ut æque ac alterantia, diaphoretica cæteraque agant. In hac vero præparatione liquida pars regulina iam dissoluta & exquisitissime attenuata est, ita ut maxima cum facilitate ad sanguinem transeant. Præter ea antimonium hac in forma iucundissima ratione, sine eo ut percipiatur aut maior aliqua creetur nausea, quam quæ vino excitatur, dari posse, annotandum venit. Res profecto singularis momenti, si ægroti nobis obveniunt delicatuli & in primis infantes, quibus ut repetitæ medicamentorum exhibeantur doses, sæpius necesse est. Itaque id huius præparationis præstantiam non parum profecto auget, quod adeo sit iucunda & haud difficile celari & quocunque in liquore

conve-

convenienti dari possit; idque, inquam, non minus in hominibus adultis, quam in infantibus. Haud raro vomere & purgare eos quam maxime postulatur, nihilo minus res est difficillima, eis vulgaria medicamenta tali occasione consueta exhibere; cum e contrario vinum antimoniale in eorum potu ordinario maxima cum utilitate & securitate dari possit. Ego id admodum frequenter cum successu a decem usque ad quadraginta guttas infantibus unius aut duorum annorum in tussi vehementissima & oppressionibus asthmaticis dedi, quando tentamen plura medicamenta nauseosa ingurgitandi suffocationem & convulsiones minitabatur.

Num ergo credendum, hoc medicamentum adeo tutum & mite non tanta efficacitate, quanta alterans & diaphoreticum, esse præditum; ad quæ respondeo, cum hoc convenienti dosi datum ventriculum & intestina adeo fortiter irritare valeat; id minori dosi exhibitum in arteriis sanguiferis & lymphaticis inefficax hærere, assumendum non est, atque utrumque quam aptissimum esse videtur, & in eventu aptum est ad totum vasorum systema stimulandum purgandumque. Hæc ea confirmant, quæ nobis occurrunt, si satis larga antimonii essentiæ dosis, exempli gratia tres vel quatuor drachmæ dantur, siquidem fere semper largus subsequitur sudor, nisi mox vomitu reiiciatur. Itaque si ea remanet & in motum venit, vasorum actio in fluida contenta & tota humorum circulatio efficacissime promovetur; atque talis profecto stimulus in ultimis sanguiferarum, serosarum & lymphaticarum arteriarum ramis, ubi motus naturaliter maxime lentus est, & ubi stagnationes ac hanc excipientes seri & lymphæ corruptiones quam aptissimæ sunt ad pu-

tridam colluviem progignendam, ſæpiſſime maxime eſt neceſſarius. Salium omnis generis, ſpeciatim ſalis communis utilitatem quandam in eo conſiſtere exiſtimo, ut æque ac ſtimulus agat generalis; indeque uſus eius moderatus adeo eſt ſalutaris. Itaque tali univerſali non ſolum maximorum, ſed quoque minutiſſimorum corporis vaſorum ſtimulo medicamentum hoc omnes iam effictas, vel incipientes obſtructiones in minutiſſimis quoque canalibus removere molitur; indeque naturales ſecretiones & excretiones optimo cum ſucceſſu promovet; in quibus rite procedentibus ſanitatis ipſius verſatur cardo.

Igitur in rheumatismis obſtinatis, in frigidis ſcorbuticis affectionibus, in plurimis morbis cutaneis, in aſthmaticis, leucophlegmaticis & ictericis ægritudinibus, inveterata pertinaci cephalalgia, vertigine, epilepſia, & mania antimonialia & in primis vinum antimoniale quam maxime conveniunt. Cuius utilitatis plura his in caſibus exempla mihi in praxi meâ occurrerunt, atque id a variis egregiis & in medicina exercitatis viris cum utilitate fuiſſe adhibitum, ſimul ſum gaudio affectus.

Antea quam hanc rem mittam, porro mihi addere liceat, me vinum hoc antimoniale aut antimonii eſſentiam, ut eam nuncupo, non minus in quibusdam acutis, quam chronicis morbis, & præcipue in febribus lentis, inordinatis debilibus intermittentibus & remittentibus, catarrhalibus febribus, in peripneumonia notha, immo quoque in peripneumonia vera poſt convenientes evacuationes, verſus finem, quando exſcreatio præmature ſuppreſſa & magna anxietas & ſpirandi difficultas fuerunt excitatæ, admodum frequen-

quenter exhibere. In pari rerum circumstantia istud quoque convenit in variolis; atque deo iuvante in quibusdam casibus desperatis admodum feliciter successisse, mihi videre contigit; cum interdum exscreatio cum leni vomitu, interdum cum una alteraque alvi deiectione & interdum miti sudore universali rediret. Talibus in casibus olim miro cum successu exhibebatur kermes minerale, & quod fere eadem ratione operabatur: nihilominus antimonii essentiam multo tutiorem certioremque esse, compertum habeo; licet hic pulvis triginta circiter vel quadraginta abhinc annis in Gallia & Germania idque iure, si convenienti tempore & dosi datur, fama sit celebratus; præmaturus tamen & imprudens eius usus cito eum infamem fecit. Atque hoc plerumque omnibus medicamentis evenit empyricis, quæ omnibus in casibus & omnibus temporibus ut bona iactantur; quamquam enim re ipsa ea per se, dum convenienti ratione administrantur, bona esse possunt, eorum tamen usus promiscuus & imprudens sæpius ex antidotis efficit venena; prouti re ipsa nonnullis aliis recentibus evenit arcanis.

Denique has hic prolatas observationes omnino novas esse, ut aliquis putet, non postulo; maximam earum partem vulgo esse cognitam concedo, atque ut tales eas proposui, sine eo, ut peculiares proferrem scriptores aut largos processus describerem, de quibus consueti rerum chemicarum libri consuli possunt; siquidem bene cognitum habebam, varias alias largiorem copiam præparandi esse vias, multo commodiores neque adeo sumtuosas, ubi nitro cæterisque parcatur. Ego vero, nisi me omnia fallunt, aliqua ratione antimonii naturam in lucem protuli novam; ad minimum id iunioribus, quorum officium est, ut antimonialia

præparent & exhibeant, magis redditi cognitum, quam fortaſſe ullo alio in tractatu occurrit. Atque cum antimonial a medicamenta noſtris temporibus adeo fama celebrata ſint, ut hic libellus medicinæ cultoribus tradatur, res non adeo abſona eſſe videtur; fortaſſe quoque magis experti viri eo incitari poterunt, ut antimonialium virtutes ac doſes & meliores & certiores efficiant, quæ adhuc non parum incertæ deprehenduntur.

Porro quoque in his componendis mihi iſtud erat conſilium, ut uſum illius, quod ego eſſentiam antimonii, aut vinum antimoniale appello, (aromata enim in eo non magni ſunt momenti) ut tutiſſimam & utiliſſimam antimonii præparationem commendem. Multis variisque medicamentis antimonialibus per triginta circiter annos uſus ſum; atque mihi ſufficienti experientia edocto fatendum eſt, me illud omnibus aliis præferre, licet tantum abſit, ut omnes ſolidas antimonii præparationes improbem; ego vero, nullamj hac maiorem aut meliorem in medicina edere effectum, atque paucas vel nullam cum pari ſecuritate dari poſſe, aſſero. Quarum de plurimis me cum CELSO dicere poſſe, exiſtimo: *his varie medici utuntur, ut magis, quid quisque perſuaſerit ſibi, appareat, quam quid evidenter compererit.*

Aſt præter hæc omnia neque hoc neque aliud medicamentum aut præparatio morbo medebitur, niſi eis prudenter utamur. Homo aliquis tam perfecte ſcire poterit, quo modo ſecuris, malleus aut ſerra efficiatur, quam chemicus, qua ratione hoc vel illud peculiare paretur medicamentum; nihilo ſecius & ille minime bonus eſſe poteſt faber lignarius, & hic minime bonus medicus: arcanum in eo poſitum eſt, quomodo illa adhibeantur.

INDEX.

Primus numerus tomum indicat, alter paginam.

Alexi-

Apo-

Dilutio

E.

Exha-

G.

Halo

I.

K.

Kermes

Meſſis

MVS-

N.

P.

Pharyngis

Q.

R.

Rigi-

S.

Sanguis

San-

Scamo-

Socie-

T.

W.

Z.

